

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
ДЕРЖАВНА СЛУЖБА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності

*Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
(7-8 квітня 2015 р.)*

Черкаси – 2015

ББК 67.404.3
УДК 347.211

ISBN 978-966-493-445-6

Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2015. – 145 с.

У збірнику наукових праць опубліковано матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності», що відбулася 7-8 квітня 2015 р. на базі Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького.

Розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, усіх, хто цікавиться питаннями інтелектуальної власності та інноваційного розвитку.

Редакційна колегія:

д.е.н., проф. **Черевко О.В.**;
д.ю.н., проф., член-кор. НАПрН України **Орлюк О.П.**;
д.і.н., проф., відповідальний редактор **Корновенко С.В.**;
к.е.н., доц. **Андрощук Г.О.**;
к.і.н., доц. **Боковня В.М.**;
к.ю.н., доц. **Волошкевич Г.А.**;
к.ю.н., доц. **Гук Б.М.**;
к.ю.н., доц. **Еннан Р.Є.**;
к.і.н., доц., відповідальний секретар **Іващенко В.А.**;
к.ю.н., проф. **Кононенко Ю.С.**;
к.ю.н., ст. викладач **Кульбашна О.А.**;
к.е.н., с.н.с. **Нежиборець В.І.**;
д.е.н., проф. **Перерва П.Г.**;
к.і.н., доц. **Попова Н.О.**;
к.і.н., доц. **Тараненко О.М.**;
к.ю.н., доц. **Тараненко С.М.**

Рекомендовано до друку вченою радою Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького (протокол № 8 від 28.04.2015 р.)

- © Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут інтелектуальної
власності, 2015
- © Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького, 2015
- © Автори статей, 2015

З М І С Т

Право інтелектуальної власності у вітчизняній та зарубіжній правовій системах

Василенко В. І. Правове використання радянських товарних знаків на території окремих країн СНД.....	5
Дмитрієнко Л. І. Особливості Мадридської системи міжнародної реєстрації товарних знаків.....	8
Жарко О. Г. Реалізація конституційного права на інтелектуальну власність.....	12
Івашенко В. А. Охорона авторського права в УСРР згідно «Основ авторського права» 1928 р. та закону «Про авторське право» 1929 р.....	14
Кравченко О. О. Продюсер як суб'єкт авторського права у сфері шоу-бізнесу.....	17
Риженко Л. М. Поняття та законодавче регулювання журналістської діяльності в друкованих засобах масової інформації.....	21
Філімонова Д. А. Угода про асоціацію з ЄС: перспективи охорони промислових зразків.....	24

Правове регулювання об'єктів права інтелектуальної власності

Боківня В. М., Кононенко Ю.С. Комерційна таємниця: сучасний етап законодавства України.....	28
Вісігаєва Р. Б. Зміст авторських прав науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів на службові твори.....	32
Эннан Р. Е. Современные проблемы использования объектов авторского права и смежных прав в сети Интернет в информационном обществе.....	36
Кононенко А. М. Доступ до комерційної таємниці за законодавством України.....	44
Лиля І. О. Специфіка створення і використання об'єктів авторського права під час виготовлення телепередач.....	49
Полінько І. В. Роль патентних повірених у процесі набуття прав інтелектуальної власності на сорт рослин в Україні.....	53
Тасвська М. О. Особливості правової охорони фотографічних творів у мережі Інтернет.....	57
Тараненко С. М. Новели правового регулювання у сфері насінництва та розсадництва – важливий крок щодо захисту об'єктів інтелектуальної власності в сільському господарстві.....	59
Тетьора І.С. Особливості використання об'єктів авторського права в рекламі.....	65
Шматков Р. П. Як захистити етикетку.....	69

*Проблеми економіки, інноватики та маркетингу
інтелектуальної власності*

Горьова О. В. Вплив патентної охорони винаходів на інноваційний розвиток.....	74
Гук Б. М. Особливості інноваційної діяльності вищих навчальних закладів України.....	78
Косенко О. П. Теоретичні засади формування ринку інтелектуальної власності.....	82
Корновенко С. В., Тараненко О. М. Інноваційна складова в контексті розвитку фермерських підприємств тваринного типу на Черкащині.....	86
Тростіна С. В. Значення права промислової власності для інноваційного розвитку підприємств в Україні.....	88

Договори у сфері інтелектуальної власності

Ілляшенко О. О. Деякі особливості передачі майнових прав інтелектуальної власності на винаходи у сфері медицини.....	94
Комаха А. І. Авторський договір як один із видів договорів щодо розпорядження майновими правами на літературні твори.....	96
Кульбашина О. А. Правила визначення змісту договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.....	100
Помойницький М. В. Договори на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.....	104
Федорова Н. В. Не свій телеформат – нова проблема.....	107

Захист права інтелектуальної власності в Україні та закордоном

Андрощук Г. О. Копірайтні тролі в США: механізми протидії.....	111
Гирко Д. А. Дії, що порушують майнові права суб'єктів авторського права та суміжних прав.....	117
Жук Т. О. Теоретико-правовою характеристика способів захисту порушених прав на торговельну марку.....	121
Кузьмінський О. О. Практичні аспекти застосування спеціальних способів захисту права на комерційне (фірмове) найменування.....	124
Неменьша О. Ю. Охорона та захист музичних творів в Україні.....	129
Подкоритов О. В. Шляхи самозахисту фотографії як об'єкту права інтелектуальної власності у мережі Інтернет.....	132
Попова Н. О. «Кіберсквотинг» як основний вид правопорушень в доменних спорах.....	134
Постригань Т.І. Разове грошове стягнення як спосіб захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності.....	138
Якшин С. О. Міжнародні механізми захисту прав інтелектуальної власності.....	141

Право інтелектуальної власності у вітчизняній та зарубіжній правовій системах

ПРАВОВЕ ВИКОРИСТАННЯ РАДЯНСЬКИХ ТОВАРНИХ ЗНАКІВ НА ТЕРИТОРІЇ ОКРЕМИХ КРАЇН СНД

Василенко Віталій Іванович

*старший викладач кафедри інтелектуальної власності
та цивільно-правових дисциплін Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

До несподіваного висновку в гучній суперечці навколо долі радянських брендів прийшов інститут законодавства і порівняльного правознавства при уряді Російської Федерації (далі РФ). Згідно з його висновком, ніхто не забороняє сьогодні випускати товари радянської якості, так як рецептура відповідно до закону не охороняється. Будь-який виробник може налагодити випуск товарів із тим самим «смаком з дитинства», однак для них доведеться вигадати нову назву.

Сьогодні у РФ активно обговорюється доля радянських брендів. У Держдуму був внесений законопроект, який вносить поправки до Цивільного кодексу (далі – ЦК). Його автори пропонують передати радянські торговельні марки в руки тих, хто користувався ними до 1992 р., в результаті чого може бути введено так зване право попереднього використання. Зрозумілими є суперечки виробників за право використовувати перевірені часом радянські торгові марки. Сьогодні у РФ зростає довіра до всього радянського. У старшого покоління з'являється ностальгія, а у молодого – інтерес [1].

Проте з часу розпаду Радянського Союзу змінилися деякі правила. В СРСР не займалися охороною брендів. Скажімо, газовану воду «Буратіно» або «Дюшес» міг випускати будь-який завод. Однак, з того часу права на більшість радянських торгових знаків були закріплені за конкретними юридичними особами. Нерідко право на популярний радянський бренд доводилося відстоювати в судах, оскільки деякі виробники намагалися користуватися радянськими торговими марками як загальним надбанням.

Прийняття вказаної поправки призведе до порушення загального правила – товарний знак є насамперед засобом індивідуалізації товарів (п. 1 ст. 1477 ЦК РФ).

Поява значної кількості товару різних виробників продукції з однаковим найменуванням призведе до втрати товарним знаком його індивідуалізуючої функції. Потенційний споживач не зможе використовувати його для відмежування товарів одного виробника від товарів іншого.

Для правовласників це означатиме неможливість скористатися законною перевагою по використанню свого знака для формування репуґації на ринку, в тому числі шляхом забезпечення єдиного високого стандарту якості своєї продукції.

Також існують законопроекти, що ґрунтуються на концепції примусової ліцензії. Правовласник може бути через суд змушений до видачі ліцензії підприємствам, що виробляли продукцію під радянськими товарними знаками за часів СРСР.

Однак такий підхід суперечить Угоді з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності (далі – ТРІПС), до якої приєдналася РФ. Відповідно до ст. 15 Конституції РФ міжнародні договори, які є частиною правової системи РФ і мають пріоритет над російським законодавством. Стаття 21 ТРІПС встановлює пряму заборону на надання будь-яких примусових ліцензій: «Члени можуть визначати умови надання ліцензій на використання товарних знаків і передачі права на товарні знаки; при цьому мається на увазі, що не дозволяється примусове надання ліцензій на використання товарних знаків» [2].

Варто звернути увагу, що Суд з інтелектуальних прав у 2013 р прямо вказав на те, що на території Російської Федерації не існує права попереднього використання товарного знаку («принципу фактичного застосування», «принципу першого використання»), що відповідає і нормам міжнародних договорів, підписаних і ратифікованих РФ, які регулюють правовідносини щодо товарних знаків [3].

Автори законопроекту в якості однієї з переваг введення права попереднього використання радянських товарних знаків вказують на відновлення нормального конкурентного середовища, а існування виключних прав на товарні знаки якраз і є гарантією конкуренції. Так ч. 1 ст. 14 Закону РФ від 26.07.2006 № 135-ФЗ «Про захист конкуренції» (далі – Закон про захист конкуренції) розглядає в якості окремої форми недобросовісної конкуренції введення в оборот товару з використанням чужого товарного знаку, вчинення дій щодо введення в оману щодо якості товару.

Виходячи із вищевикладеного, у разі введення права попереднього використання радянського товарного знаку буде мати місце так звана паразитарна конкуренція, санкціонована законом.

У рішенні Суду з інтелектуальних прав від 21.03.2014 у справі № СИП-363/2013 (справа «Вашерон») термін «паразитарна конкуренція» визначено таким чином: «... використання комерційної цінності засобів індивідуалізації іншого господарюючого суб'єкта та його ділової репутації з метою залучення попиту до вводиться в оборот товарів і (або) послуги, що надаються» [4].

При прийнятті закону РФ від 18.12.2006 № 231-ФЗ «Про введення в дію частини четвертої ЦК РФ» в нього була включена норма, схожа за змістом із Законопроектами (абз. 2 ст. 13) яка встановлювала можливість видачі примусової ліцензії на радянські товарні знаки особам, що виробляли відповідні товари в радянський час.

Однак, через 7 місяців після прийняття вона була виключена законом РФ від 24.07.2007 № 202-ФЗ. Скасовуючи її, законодавець тим самим зазначив, що більше не бачить правового та економічного обґрунтування в допустимості використання радянських товарних знаків якими-небудь іншими особами, крім законних правовласників, навіть якщо ці особи в радянські часи виробляли продукцію під позначеннями, тотожними даним товарним знакам.

Список використаних джерел

1. Куликов В. Защита брендов времен СССР не запрещает выпускать товары с тем самым вкусом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pressa.ru/ru/top10/detail/zaschita-brendov-vremen-sssr-ne-zapreschaet—67647#/>.
2. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/981_018.
3. Трусова Е., Орешин Е. Битва за советские товарные знаки. Введение права преждепользования — выход // Гольцблат БЛП, 10 ноября 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gblplaw.ru/news/articles/78662/>.
4. Постановление Суда по интеллектуальным правам от 4 июля 2014 года № С01-395/2014 по делу № СИП-363/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31607929.

ОСОБЛИВОСТІ МАДРИДСЬКОЇ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ТОВАРНИХ ЗНАКІВ

Дмитрієнко Людмила Іванівна,

магістранта Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

Сучасний етап розвитку інтеграційних процесів, активне просування української національної продукції на міжнародні ринки, обумовлює серію викликів-завдань перед їх власниками. Одним з таких завдань є захист своєї продукції від різноманітних проявів недобросовісної конкуренції. На сьогодні існує низка правових механізмів та гарантій захисту власників торгівельних знаків, одним з яких, на думку багатьох вчених, є міжнародна реєстрація товарного знаку [1, 8].

Метою нашої статі є визначення особливостей міжнародної реєстрації торговельного знаку та окреслення переваг міжнародної реєстрації товарного знаку.

Реєстрація товарних знаків здійснюється з метою захисту інтелектуальних прав на знаки для товарів і послуг. На сьогодні одночасно існують дві міжнародні системи реєстрації товарних знаків. Перша система реєстрації товарних знаків у інших державах здійснюється шляхом звернення із заявою визначеної форми в патентні відомства кожної окремої держави. Друга система міжнародної реєстрації товарних знаків здійснюється шляхом використання процедури Мадридської угоди і Мадридського протоколу і в науковій літературі фігурує під загальною назвою – Мадридська система [1, 23].

Особливість першої системи полягає у необхідності дотримання вимог та термінів реєстрації, встановлених законодавством кожної країни, що досить часто є відмінними один від одного, до того ж передбачають значні витрати на реєстрацію товарного знаку. Більш продуктивним у цьому, особливо для підприємств, які орієнтовані на зовнішній ринок, є міжнародна реєстрація товарного знаку.

На міжнародно-правовому рівні питання реєстрації товарного знаку регулюється Мадридською угодою про Міжнародну реєстрацію знаків (14.04.1891 р.), протоколом до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків (28.06.1989 р.), загальною інструкцією до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків і Протоколу до цієї Угоди (діє з 01.04.2004 р.), додатковим договором, укладеним під егідою Всесвітньої організації інтелектуальної власності та іншими міжнародними угодами [2].

Слід зазначити, що на сьогодні не всі країни приєдналися до Мадридської угоди. Насамперед, це пояснюється невідповідністю окремих положень угоди національному законодавству або економічним інтересам місцевих еліт. Наприклад, такі промислово розвинені країни, як Японія, США та Великобританія на сьогодні не є учасниками цього договору. Водночас, положення Мадридського протоколу, який фактично виступає доповненням до Мадридської угоди, носить для цих країн більш прийнятний характер. Відповідно, не являючись учасником Мадридської Угоди, держава може взяти на себе зобов'язання дотримуватися норм Мадридського Протоколу. Співвідношення між цими двома актами визначено в Мадридському Протоколі формулою – «Збереження Мадридської Угоди». Відповідно до цієї формули, правовідносини, що виникають між сторонами, обидві з яких є учасниками Мадридської Угоди, регулюється Угодою, натомість якщо одна із сторін є учасницею Мадридського Протоколу. Загальна кількість країн, що приєдналися та підписали Мадридську Угоду та Протокол станом на 2011 р. складає 85 країн, із них 54 країни є учасниками Мадридського Протоколу та Угоди, 29 – виключно Протоколу, 2 – виключно угоди [3].

Згідно з положеннями Мадридської Угоди міжнародна реєстрація ініціюється і діє одночасно в деяких або в усіх державах-учасниках. Пункт 2 ст. 1 Мадридської Угоди проголошує, що громадяни кожної держави-учасниці можуть забезпечити в усіх інших державах-учасниках цієї угоди охорону своїх знаків, які застосовуються для товарів і послуг та зареєстровані в державі походження [2]. Першим етапом у реєстрації відповідно до Мадридської угоди виступає реєстрація товарного знаку згідно національного законодавства. Водночас, відповідно до Мадридського Протоколу на міжнародну реєстрацію може бути заявлено товарний знак, який щойно поданий на національну реєстрацію, що значно економить час для власника, не змушуючи його очікувати завершення процедури реєстрації [4].

Після отримання національного свідоцтва подається заявка на міжнародну реєстрацію, яка супроводжується сплатою відповідного мита. Розмір мита залежить від кількості країн, на які заявник бажає поширити реєстрацію, кількості класів згідно з міжнародною класифікацією, а також від того, кольоровий товарний знак чи ні. Заявка надсилається до Міжнародного бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – Міжнародне бюро), яке здійснює міжнародну реєстрацію товарних знаків [4, 73]. Із дати реєстрації, здійсненої Міжнародним бюро, у кожній державі – учасниці

Мадридської угоди, яка вказана в заявці на міжнародну реєстрацію, знаку надається така ж охорона, яка була б йому надана, якби товарний знак був заявлений там безпосередньо за національною процедурою. Міжнародне бюро негайно реєструє товарні знаки, заявки на які подані у відповідності до положень Мадридської угоди. Датою реєстрації вважають дату подання заявки на міжнародну реєстрацію у країні походження, за умови, що Міжнародне бюро отримало заявку протягом двох місяців із дати такого подання. Якщо заявка не надійшла в цей строк, Міжнародне бюро реєструє її за датою отримання і негайно повідомляє про таку реєстрацію відповідні органи держав-учасниць, зазначених у заявці на міжнародну реєстрацію.

На підставі отриманої заявки Міжнародне бюро ВОІВ (WIPO) проводить експертизу правильності оформлення заявки на міжнародну реєстрацію товарного знаку й відповідності списку товарів і послуг Міжнародній класифікації; реєструє товарний знак і направляє власнику знаку свідоцтво, в якому вказані відомості, внесені до Міжнародного реєстру при реєстрації знака. Міжнародне бюро ВОІВ (WIPO) передає заявку в національні відомства країн, які проводять експертизу заявки на реєстрацію товарного знаку на відповідність діючому в цих країнах законодавству в області охорони товарних знаків. За результатами проведеної експертизи національне відомство кожної країни повідомляє Міжнародному бюро ВОІВ (WIPO) рішення про можливість забезпечення охорони товарному знаку на її території [5, 74].

Зареєстровані товарні знаки публікуються у періодичному журналі, який видає Міжнародне бюро, на основі даних, що містяться в заявці на реєстрацію. Державні органи, повідомлені Міжнародним бюро про реєстрацію товарного знака (або щодо заяви про поширення охорони) мають право заявити, що охорона на їх території цьому знаку не може бути надана. Це право має бути передбачено національним законодавством відповідної держави.

У реєстрації товарного знаку може бути відмовлено лише за умов, які згідно з Паризькою конвенцією застосовуються до товарного знаку, заявленого для національної реєстрації. Відомства, які бажають скористатися таким правом, мають повідомити Міжнародне бюро про свою мотивовану відмову в строк, передбачений їх національним законодавством, але не пізніше одного року з дати міжнародної реєстрації товарного знаку або заяви про територіальне поширення. Реєстрація знаку в міжнародному бюро здійснюється строком на двадцять років і завжди може бути продовжена на період у двадцять

років з моменту закінчення попереднього періоду. Необхідною умовою продовження реєстрації є сплата мита, передбаченого Мадридською угодою [4].

Така закріплена процедура створює для власників товарного знаку низку переваг. По-перше, спрощується процедура подання заявок на реєстрацію товарного знаку, заявник подає лише одну заявку до Міжнародного бюро інтелектуальної власності в своєму національному патентному відомстві, вказуючи країни, в яких він просить охорону; вартість міжнародної реєстрації суттєво зменшується в порівнянні із вартістю реєстрацій в кожній країні окремо. По-друге, виключається необхідність в додержанні правил оформлення документів заявки, відтиснень знаків і т. п. в кожній із країн, у якій проситься охорона товарного знаку. По-третє, Мадридська система дозволяє уникнути незручностей пов'язаних із подачею заявок через патентних повірених. Заявка подається через патентне відомство країни виникнення товару, що дає можливість заощадити на суттєвих витратах на патентних повірених.

Таким чином, передумовою захисту інтелектуальних прав на товарні знаки є реєстрація товарних знаків, що на міжнародному рівні ефективно забезпечується мадридською системою реєстрації знаків.

Список використаних джерел

1. Правова охорона комерційних позначень в Україні: проблеми теорії і практики: Зб. наук. статей/ За заг. ред. Ю. С. Шемшученка, Ю. Л. Бошицького. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 638 с.
2. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 року [електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Список стран Мадридского соглашения (договора), Мадридского протокола, ЕС (Европейского союза, Европы) [електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tm24.com.ua/ru/details/page_157.
4. Портна Д. Знак для товарів та послуг: порядок набуття прав в Україні та процедура отримання міжнародної реєстрації // Юстиніан. – 2002. – № 1 [електронний ресурс]. – Режим доступу : www.justinian.com.ua/article.php?id=371.
5. Іолкін Я. О. Міжнародні процедури реєстрації товарних знаків за Мадридською Угодою про міжнародну реєстрацію знаків і Регламентом Ради (ЄС) про товарний знак Співтовариства // Вісник Академії адвокатури України. – 2005. – №6. – С. 71 – 76.

РЕАЛІЗАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ

Жарко Ольга Григорівна,

*аспірантка НДІ інтелектуальної власності НАПрН України,
викладач кафедри права Київського кооперативного
інституту бізнесу і права м. Київ, Україна*

Охорона та захист прав людини і громадянина на сучасному етапі розвитку демократичних правових держав у світі є пріоритетним завданням кожної країни, у тому числі й України. Держава забезпечує і гарантує вільний, всебічний розвиток особистості, що виражається у праві кожної людини вільно володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. В тому числі держава у загальних положеннях Конституції України декларує свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості та захист інтелектуальної власності [1, 14-15].

Держава через уповноважені органи державної влади усіма способами сприяє розвитку науки, культури та будь-якій іншій інтелектуальній діяльності. Так, відповідно до Конституції України (п.6 ст.85) Верховна Рада України як єдиний законодавчий орган затверджує національні програми науково-технічного розвитку в усіх галузях інтелектуальної діяльності. У свою чергу, Кабінет Міністрів України розробляє і подає до парламенту загальнодержавні програми наукової інтелектуальної діяльності [1, 27].

Незважаючи на окремі недоліки і прогалини в системі законодавчого регулювання сфери інтелектуальної власності, можна стверджувати про її загальну відповідність міжнародним стандартам, що забезпечує належну охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Однак враховуючи масштабність порушень та євроінтеграційні прагнення України, окремі норми потребують серйозного удосконалення. На сьогоднішні є необхідним застосування всіх можливих способів і методів захисту, що повинні відповідати сучасним вимогам [2, 98]. Уповноважені органи державної влади не застосовують способів захисту інтелектуальної власності, а інколи й просто ігнорують факти правопорушень, що у свою чергу призводить до прямого порушення конституційного права на інтелектуальну діяльність.

Відсутність взаємоузгодженої системи регулювання захисту інтелектуальної власності в Україні є істотним недоліком чинного

законодавства. Також неефективність застосування видів відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності не зменшує прояви неправомірного використання і розповсюдження об'єктів інтелектуальної власності. Отримані прибутки від незаконного привласнення результатів інтелектуальної діяльності в багато разів перевищують встановлені санкції за правопорушення у сфері інтелектуальної власності [3, 122]. На нашу думку, потрібна жорстка система відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, застосування якої назавжди відіб'є у правопорушника неправомірно використовувати результати інтелектуальної діяльності іншої особи.

Суттєвим недоліком захисту також можна вважати відсутність спеціалізованих суддів, що зумовлює досить тривалі строки розгляду справ із приводу порушення права інтелектуальної власності [4, 54]. Також ще одним негативним моментом захисту права інтелектуальної власності є численні можливості уникнути відповідальності порушника за невиконання вже прийнятого судом рішення у справі на користь позивача, що дозволяє довгі роки зволікати з його виконанням.

Таким чином, можна зробити висновок, що за сучасних умов розвитку держави і суспільства будь-який вид інтелектуальної діяльності людини є показником соціально-економічного прогресу нації і потребує охорони та захисту з боку держави для подальшого і належного піднесення інтелектуального потенціалу кожної людини як на міжнародній арені, так і на території України. Тому для підтвердження закріплених Конституцією України прав громадян на результати інтелектуальної, творчої діяльності нагальною потребою є вдосконалення механізму інтеграційних процесів науково-технічного прогресу, посилення державної підтримки у запровадженні інноваційних програм, а також створення системи правової охорони інтелектуальної власності, яка б гарантувала реалізацію проголошених положень Конституції України стосовно захисту права інтелектуальної власності, що є невід'ємним показником демократичної, правової і соціальної держави.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року. – Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, ст 141.
2. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. Наук.-практ. вид. : У 4-х т. За ред. О. Д. Святоцького. – К.: Ін Юре, 2000.

3. Право інтелектуальної власності. За ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К.: Ін Юре, 2002.
4. Кубах А. І. Право інтелектуальної власності: Навч. Посібник. – Харків: ХНАМГ, 2008. – 149 с.

ОХОРОНА АВТОРСЬКОГО ПРАВА В УСРР ЗГІДНО «ОСНОВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА» 1928 р. ТА ЗАКОНУ «ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО» 1929 р.

Іващенко Віктор Анатолійович

кандидат історичних наук, доцент

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Ліквідація непу та остаточне утвердження командно-адміністративної системи вимагали внесення низки коректив у існуючі нормативно-правові акти. Основним завданням, яке постало перед владою, стало пристосування авторського права до нових соціально-економічних реалій та тотального владного контролю за усіма суспільно-політичними процесами які відбувалися у державі.

Новий загальносоюзний закон «Основи авторського права» був прийнятий 16 травня 1928 р. (далі – Основи 1928 р.). Згаданий закон не був кардинально новим нормативно-правовим актом. За основу його створення було взято Основи 1925 р. у які владою було внесено окремі зміни та корективи. Для розвитку загальних положень, передбачених цим законом, у всіх союзних республіках були прийняті відповідні нормативні акти про авторське право. В УСРР закон «Про авторське право» був виданий 6 лютого 1929 р. (далі – Закон УСРР 1929 р.). Загалом Закон УСРР 1929 р. повторював положення загальносоюзного закону, лише окремі питання були конкретизовані [1, 119].

Аналізуючи положення закону можна стверджувати, що певні категорії прав авторів у новому законі зазнали певної модифікації. Так згідно Закону УСРР 1929 р., авторське право на твори, що вийшли у світ в УСРР або ж у інших союзних республіках визнавалося за авторами творів і їх правонаступниками (ст. 1). Основною вимогою до твору була наявність об'єктивної форми існування. Щодо творів, які вийшли у світ за кордоном, авторське право визнавалося лише за умови наявності відповідного договору між СРСР і країною, у якій було створено твір [2, 17]. Оскільки СРСР не долучився до Бернської конвенції та інших міжнародних нормативних актів, іноземному автору з країни у якій не

було відповідного договору з СРСР, на правову охорону твору не можна було розраховувати.

У законі наводився достатньо широкий перелік об'єктів, що охоронялися. Ці об'єкти детально конкретизувалися у ст. 4 . Закону. Загалом перелік творів був близьким до того який містився в Основах 1925 р.[3]. Поряд із творами літератури, науки та мистецтва незалежно від форми та призначення, серед об'єктів авторського права окремо згадувалися «плани, ескізи і пластичні твори які стосуються наук» та «фотографічні твори, або твори виконані способами аналогічними з фотографіями» перелік об'єктів указаний у ст. 4 вичерпним не був [2, 17]. Законом УСРР 1929 р. регламентувалися і відносини співавторства. Авторське право на колективний твір визнавалося за усіма співавторами, кожен з яких мав відповідні права на частину твору, або ж у рівних частинах, якщо був наявний факт неподільного співавторства.

Ст. 6 Закону УСРР 1929 р. визначався статус упорядника твору. Так упорядник мав аналогічні автору права на упорядковані ним твори, законодавчі акти тощо [4, 68]. У ст. 7 Закону УСРР 1929 р. зберігалось і навіть дещо розширилося коло немайнових прав. Поряд з випуском твору у світ під власним іменем або псевдонімом автор мав право залишитися анонімом, тим самим реалізуючи своє право на ім'я [4, 68]. Також порядок реалізації окремих немайнових прав регламентувався ст. 27, відповідно до якої видавець і видавниче підприємство не мали права на свій розсуд вносити за життя автора без його згоди будь-які доповнення, скорочення і взагалі зміни до тексту, до заголовку або до способу зазначення на ньому імені автора; видавець не мав також права за життя автора без його згоди додавати до творів ілюстрації. У сучасному розумінні було закріплено право автора на недоторканність твору [2, 27; 1, 120].

Варто зазначити, що, на відміну від попереднього законодавства істотно було розширено перелік випадків вільного використання творів. Загалом відповідно до ст. 9 Закону УСРР 1929 р. їх налічувалося – 15. На нашу думку, суттєвим кроком у нівелюванні авторських прав став вільний переклад чужого твору на іншу мову (п.1 ст. 9 Закону УСРР 1929 р.) [2, 20]. Це значно перевищувало перелік вміщений у міжнародних нормах. Дозволялося публічне виконання чужих творів, використання художніх та фотографічних творів для промислових виробів, використання композитором для свого музичного твору тексту, запозиченого з чужого літературного твору. Право на винагороду при використанні перекладеного твору було передбачено лише у п'яти союзних республіках – Україні, Грузії, Росії, Естонії та

Узбекистані. Виплата винагороди автору оригіналу при публічному виконанні його твору у перекладі була запроваджена в Україні у 1934 р. [1, 120].

Суттєві зміни стосувалися термінів охорони суб'єктивних авторських прав. Згідно Ст. 10 Закону УСРР 1929 р. термін дії авторського права встановлювався протягом усього життя автора. Щодо спадкоємців то згідно ст. 15 їм належало виключне право на використання твору упродовж 15 років після смерті автора [2, 24]. У певних випадках цей строк міг бути продовженим. Наприклад, згідно зі ст. 15 у випадку, коли внаслідок політичного або культурного гноблення у дореволюційний час автор або його спадкоємці були позбавлені можливості користуватися належними їм авторськими правами. Строк, на який авторське право переходило до спадкоємців автора, відраховувався з моменту, коли стало можливим використати авторське право.

Достатньо багато уваги у законі приділялося відносинам авторів і видавництв. Так Законом УСРР 1929 р. (ст. 16) допускалася передача авторських прав на підставі договору до якого висувалися конкретні вимоги, а саме: чітко визначалася форма договору та вимоги щодо конкретних вказівок, як і коли буде використовуватися твір. Також ст. 18 викладалася у формулюванні Основ 1925 р. Згідно неї, видавничі договори з видавництвами, що належали приватній особі дозволялося укладати на строк не більше 5 років. Однак де-факто така норма була анахронізмом, оскільки вже на початку 30-х років приватних видавництв на території УСРР не залишилося [5, 31].

Не оминув законодавець і положень щодо виплати авторського гонорару. Згідно ст. 29 авторам гарантувалося право на виплату авторського гонорару, але мінімальні ставки авторського гонорару були встановлені в інших нормативних актах, зокрема у постановках Наркомпросвіти УСРР «Про авторський гонорар за прилюдне виконання драматичних, музичних, кінематографічних, та інших творів», «Про мінімальні ставки авторського гонорару за літературні твори та норми авторського тиражу» та деяких інших виданих упродовж 1930 – 1935 рр. [4, 78].

В Основах 1928 р. було встановлено чітке розмежування компетенції СРСР і республік щодо законодавства про авторське право. До компетенції останніх зарахували: видавничий договір, договір про видання музичних творів, фотографії, розмір гонорару автора художнього або фотографічного твору за використання їх у промислових виробках, порядок виплати гонорару за переробку

оповідального твору в драматичний або в кіносценарій, граничні розміри уривків творів, передрук яких не є порушенням авторського права, порядок реєстрації авторами часу появи твору, спосіб та порядок відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права [1, 120-121].

Таким чином, авторське право в УСРР регулювалося на основі союзного законодавства (Основи 1928 р.), Закону УСРР 1929 р., типових договорів, які мали нормативне значення, інших нормативних актів.

Список використаних джерел:

1. Довгань Г.В. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність (історико-правовий аспект): дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.01. / Довгань Галина Василівна. – Львів, 2008. – 222 с.
2. Кірзнер М.С. Про авторське право та про літфонд. Постанови і відомчі розпорядження./ За ред. С.Т. Кириченка. – К.: Рад буд. і право, 1936. – 98 с.
3. Постановление от 30 января 1925 года об основах авторского права [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.libertarium.ru/ap-1925>.
4. Каспін Л. Авторське право на літературні твори і видавничий договір / За ред. проф. С. Ландкофа. – Харків.: Державне видавництво пролетар, 1931. – 86 с.
5. Антимов Б.С. Флейшиц Е. А. Авторское право/ Б.С. Антимов, Е.А.Флейшиц. – М.: Госюриздат, 1957. – 278 с.

ПРОДЮСЕР ЯК СУБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА У СФЕРІ ШОУ-БІЗНЕСУ

Кравченко Ольга Олегівна

*магістрантка Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Створення будь-якого музичного чи аудіовізуального твору (що є невід'ємним елементом шоу-бізнесу) та доведення його до широкого загалу потребує не тільки творчого потенціалу автора, але й значних фінансових інвестицій та відповідного піару. Залучення продюсера на етапі створення музичного або аудіовізуального твору дає привід говорити про наявність у нього певної частини суб'єктивних майнових прав.

Головним механізмом, що диктує «правила гри» у шоу-бізнесі, є ринок. Для входження в кола шоу-бізнесу самого (навіть найяскравішого) таланту замало. Щоб донести свою творчість до публіки творцеві необхідно хоча б з'явитися на цій публіці, а це не так легко як здається. Окрім наявності цікавого твору та авторського таланту, необхідні значні фінансові вкладення і відповідні знайомства. Такою особою, яка може все це дати молодому артисту, є продюсер. Як правило, сам артист є лише найманим працівником, а ключовою фігурою і «виробником» продукту є продюсер, а тому досліджуючи авторське право в сфері шоу-бізнесу не зупинитися на з'ясуванні, хто ж такий продюсер і яка його роль, просто неможливо.

Нормативно-правове визначення поняття «продюсер» є у Законі України «Про авторське право та суміжні права». Так відповідно до ст. 1 продюсер аудіовізуального твору – це особа, що організовує або організовує та фінансує створення аудіовізуального твору [1]. З цього визначення випливає, що українське законодавство фактично не зараховує продюсера до суб'єктів авторського права. Він розглядається лише як особа, що надає фінансову та технічну допомогу автору твору, а статус суб'єкта авторського права він може набути лише через укладення договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Варто зазначити, що у США, на відміну від України, продюсер має зовсім інший статус. Відповідно законодавства США за продюсером закріплено авторське право на аудіовізуальний твір, йому належать всі майнові права автора. Особи які безпосередньо займаються створенням музики, тексту пісень, сценаріїв тощо є лише найманими працівниками продюсера і отримують за свою роботу заробітну платню та можуть розраховувати на захист своїх прав лише за трудовим законодавством [2, 47].

Хоча українське законодавство не надає таких широких прав продюсерам як законодавство США, однак відповідно до частини 2 статті 17 Закону України «Про авторське право і суміжні права» продюсер має достатньо майнових авторських прав. Так якщо інше не передбачено у договорі про створення аудіовізуального твору, автори, які зробили внесок або зобов'язалися зробити внесок у створення аудіовізуального твору і передали майнові права організації, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи продюсеру аудіовізуального твору, не мають права заперечувати проти виконання цього твору, його відтворення, розповсюдження, публічного показу,

публічної демонстрації, публічного сповіщення, а також субтитрування і дублювання його тексту, крім права на окреме публічне виконання музичних творів, включених до аудіовізуального твору [1]. За такі повноваження відповідно треба платити. Хоча законодавство і закріплює, що за оприлюднення і кожне публічне виконання, показ, демонстрацію чи сповіщення аудіовізуального твору, його здавання у майновий найм і (або) комерційний прокат його примірників за всіма авторами аудіовізуального твору зберігається право на справедливую винагороду [1]. На практиці така винагорода визначається самим продюсером, а автор у більшості випадків просто погоджується на суму запропоновану продюсером.

Такий порядок, на нашу думку, є справедливим, оскільки продюсування будь-якого проекту – це складний і багаторівневий процес, який вимагає від продюсера великої самовіддачі, часу, коштів та відповідальності за фінансування, виробництво і розповсюдження продуктів шоу-бізнесу. Крім фінансового потенціалу, продюсер повинен бути творчою людиною і розбиратися у найдрібніших деталях шоу-бізнесу [3, 25].

Як зазначив Пригожин І. І., у своїй книзі «Политика – вершина шоу-бізнеса», у шоу-бізнесі продюсер поєднує ролі менеджера, директора, промоутера, антрепренера. Він відповідає за контроль і реалізацію творчого продукту. Тобто відповідає за оптимізацію творчого процесу (знаходить і вибирає пісні, займається аранжуваннями, визначає остаточний саунд), бере на себе адміністративну роботу (контролює бюджет, підписує контракти, координує турне), підбирає професійну команду, аналізує ринок і проводить рекламну компанію [4, 26]

Для того, щоб забезпечити власну вигоду продюсеру необхідно виконати ряд завдань, а саме:

- знайти таку людину (групу) людей, які потенційно зможуть стати улюбленцями публіки, і на яку (яких) буде так званий попит;
- створення відповідного іміджу, тобто того враження, яке справлятиме ця особа на публіку;
- підібрати відповідну команду, яка працюватиме над іміджем, репутацією і виступами артиста;
- зробити виконавця (-ів) відомим (-и) через проведення промокампаній. Тобто підопічним продюсера необхідно десь «засвітитися», і це може бути чи то концерт, чи то презентація альбому, кліп чи навіть просто неадекватна поведінка на публіці.

Тому не дивно, що продюсер намагається використати всі законні (хоча інколи й незаконні) методи, щоб отримати якнайбільшу вигоду від продюсування того чи іншого проекту оскільки від цього залежить його майновий інтерес.

Таким чином, продюсерська діяльність (продюсування) – це діяльність, спрямована на створення комерційно привабливого продукту в сфері шоу-бізнесу шляхом здійснення довгострокових творчих та/або матеріальних вкладень в об'єкт у поєднанні зі здійсненням організаційних, технічних, рекламних, забезпечувальних функцій, а також фінансового, кадрового й іншого видів контролю за процесом «творчого виробництва».

Для належної правової регламентації продюсерської діяльності в сфері шоу-бізнесу є доцільним прийняття правових норм, що встановлюють легальне визначення поняття «продюсер», оскільки на сьогодні продюсер може бути не лише продюсером аудіовізуального твору. Також поняття «продюсер аудіовізуального твору» не охоплює всього кола завдань, які покладаються на продюсера, що робить необхідним окреслити їх у визначенні поняття «продюсерська діяльність». Це може бути зроблене як шляхом видання окремого нормативно-правового акту, що регламентує продюсерську діяльність, так і внесенням спеціальних положень у чинні закони й підзаконні нормативно-правові акти, зокрема у Закон України «Про авторське право та суміжні права».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про авторське право та суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3793-ХІІ зі змінами і доповненнями від 16 жовтня 2012 року № 5460-VI – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Афанасьєва К. Продюсер в аудіовізуальному бізнесі: правові аспекти діяльності. / К. Афанасьєва // Теорія і практика інтелектуальної власності. – №2. – 2011. – С. 47-53.
3. Лебедева М. В. Професійне управління музичним проектом. / М. В. Лебедева // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – № 18 (277), Ч. II. – 2013. – С. 24-27.
4. Аксютіна А. В. Продюсерська діяльність як предмет цивільно-правового договору у сфері інтелектуальної власності. / А. В. Аксютіна // Митна справа. – №1 (91). – 2014. – С. 25-30.

ПОНЯТТЯ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ДРУКОВАНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Риженко Людмила Михайлівна

*магістрантка Інституту інтелектуальної власності
Національного університету «Одеська юридична академія» в м. Києві*

Незважаючи на пророкування про швидке зникнення, друкowana періодика й надалі залишається одним із найбільш впливових та важливих засобів масової інформації сучасності. Використання Internet, поширення електронних ЗМІ, не можуть змусити газети зникнути зовсім, і цим вони завдячують своїй «матеріальності», можливості для читача завжди повернутися до прочитаного, «потримати» час і події в руках [6, 3].

Преса не приймає ніяких рішень і не запроваджує їх у життя преса впливає на свідомість людей, формує погляди на ті чи інші проблеми. Відтак, саме від неї в розвинутих країнах залежать у кінцевому підсумку державні рішення. Один з провідних дослідників преси на Заході професор Вальтер Гагеманн сформулював такі умови здійснення свободи преси:

1. Безпристрасна, всебічна інформація про факти та події суспільного життя.
2. Коментування, незалежне від напрямків громадської думки та партійних поглядів.
3. Видання масової преси, функціонування ефірних та електронних ОМІ в жвавій, близькій народу формі, але з повним дотриманням відповідальності.
4. Фізична, економічна та духовна незалежність талановитих журналістів, які мають сміливість і мужність відстоювати істину.
5. Вивільнення преси від необхідності враховувати урядові інтереси, але при суворій самовідповідальності.
6. Високий діловий рівень видавців, їх повага до духовної свободи журналістів. [7,83]

Важливим фактором для об'єктивного викладу матеріалу в пресі для журналіста є свобода слова.

З розвитком суспільства, ускладненням його політичної структури, та усвідомленням цінності демократичного шляху історичного руху, проблема свободи слова постала у число першорядних проблем. Це сталося у XVIII столітті. Найбільш чітко

сформулював загальні ідеї щодо свободи слова теоретик і практик американської революції ХУІІІ ст. Томас Джефферсон (1743-1826). «Наша свобода залежить від свободи преси, – твердив він, – а цю останню не можна обмежувати, не загубивши її цілком. Свобода не така небезпечна, як її придушення».

На його ідеях будувалося законодавство США щодо преси. Свобода преси забезпечена тут першою поправкою (1791) до конституції США, яка містить таку категоричну вимогу: «Конгрес США не має права приймати ніяких законів, що обмежують свободу слова й преси». Цю норму прийняли більшість країн, що розвивалися по шляху демократії. [7,190]

Розвиток української преси, у тому числі друкованих ЗМІ проходить паралельно з розвитком суспільства, і не ізольованим від актуальних тенденцій у політичному, культурному та соціальному процесах.

Повністю відійшовши від «газетних стереотипів» радянського часу питання правової регламентації журналістської діяльності в Україні набуло чітких окреслених меж повноцінної законодавчої бази, прикладом для формування якої є, звичайно, преса Заходу .

Таким чином, створено правові основи та встановлено державні гарантії й свободи слова згідно з Конституцією України і відповідно до Закону України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформацію» , «Про телебачення і радіомовлення», «Про інформаційні агентства», «Про рекламу». Основні положення документів полягають у регламентації діяльності ЗМІ; відносин між редакціями ЗМІ, громадянами та організаціями; міжнародної діяльності; відповідальності за порушення свободи діяльності ЗМІ. Закон України «Про видавничу справу» регламентує відносини у сфері видавничої справи, сприяє захисту прав та інтересів авторів, видавців, виробників, розповсюджувачів і споживачів видавничої продукції.

В Законі України «Про захист професійної діяльності журналістів» вперше на законодавчому рівні з'явилось визначення поняття «журналіст». Так, згідно п.1 ст.1 згаданого закону, журналіст – творчий працівник, який на професійних засадах збирає, одержує, зберігає і використовує інформацію для створення та опрацювання повідомлень, статей, програм, передач, фотоілюстрацій тощо (далі – твори) з метою поширення їх через друковані засоби масової інформації, аудіовізуальні (електронні) засоби масової інформації, інформаційні агентства на невизначене коло осіб і професійна діяльність якого є основним джерелом його доходів. [4,302]

Важливим для журналістської діяльності є Закон України «Про авторське право і суміжні права».

У новій редакції, безумовно, позитивним фактом є поповнення Закону новими термінами, що стосуються саме сфери діяльності журналіста у друкованих ЗМІ. Важливим у законі є наявність визначення «цитати». Оскільки з практичного боку доведення наявності плагіату, зазвичай, ускладнювалося відсутністю законодавчо закріпленого визначення саме цього терміну. Також, у законі вміщене визначення службового твору, та регламентуються питання щодо визначення належності авторського права на інтерв'ю. Так, інтерв'ю визнається твором, що створений у співавторстві. Упущенням у законі є відсутність визначення журналістського твору, що на практиці викликає суперечки з приводу визнання публікації об'єктом авторського права. Згідно закону не всі журналістські твори підлягають правовій охороні, зокрема, відповідно до ст. 10 Закону «повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації» не є об'єктами авторського права, тобто не охороняються законом. [1,214]

Водночас Закон не містить визначень самого поняття прес-інформації та літературного або письмового твору, до якого найчастіше відносять журналістський твір. Ця прогалина у законодавстві не дає можливості юридично обґрунтувати віднесення журналістського матеріалу до літературного твору або ж до звичайної прес-інформації. Позитивним моментом є те, що під дію авторського права підпадають твори, випущені у світ чи не випущені у світ, але виражені в будь-якій об'єктивній формі, що дає можливість відтворювати результати творчої діяльності журналіста.

Важливим з точки зору планомірного розвитку ринку ЗМІ, є закон «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Цей закон важливий тим, що він входить у податкове, митне та бюджетне правове поле. У Законі уперше сформульовано і викладено специфіку журналістської діяльності, яка значною мірою залежить від сукупності прав та обов'язків журналіста, завдань та призначення преси [4, 302]. Також, чинне законодавство залишило відкритим легальні шляхи до необмеженої концентрації в руках окремих юридичних або фізичних осіб друкованих ЗМІ. Держава знімає обмеження у заснуванні ЗМІ в нашій державі особам без громадянства та громадянам інших країн.

Отже, законодавство України в галузі друкованих ЗМІ забезпечує широкі можливості для творчої реалізації журналіста, гарантує йому право на свободу слова, преси та творчості, визнані міжнародними

нормами й закріплені в міжнародних правових документах. Утім, це ще не гарантує реального захисту інтересів суспільства щодо отримання вільної та неупередженої інформації та не повністю забезпечує правовий захист та супровід журналістської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» в редакції Закону від 11 липня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 43. Ст. 214.
2. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16.11.92. – ВВР, 1993, №1, ст.1; із змінами і доп., внесеними Законом України від 14.02.97 №7097 ВР.
3. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 № 2657-ХІІ // Голос України. – 1992.
4. Закон України. «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» від 23.09.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №50. – Ст.302.
5. Афанасьєва К. О. Авторське право: практичний посібник / К. О. Афанасьєва. – К.: Аттіка. – 2006. – 224 с.
6. Богуславський О. В. Газетна журналістика: Навчально-методичний посібник / О. В. Богуславський. – Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2003. – 104 с.
7. Москаленко А. З. Теорія журналістики: підручник / А. З. Москаленко. – К., 1998. – С. 83.
8. Шостак М. И. Журналист и его произведение / М. И. Шостак. – М., 1998. – 169с.

УГОДА ПРО АССОЦІАЦІЮ ЗЕС: ПЕРСПЕКТИВИ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ

Філімонова Дар'я Андріївна,

*магістрантка Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Європейська інтеграція є основним вектором зовнішньої політики нашої держави, ключовим завданням нашого уряду. З цією метою необхідно провести гармонізацію вітчизняного законодавства до загальноприйнятих європейських стандартів в економічній, правовій, фінансовій сферах, і, звичайно, у сфері промислової власності.

Починаючи з 1991 р., до національного законодавства постійно вносилися зміни. Упродовж 2000-х рр. і дотепер приймалися програмно-інтеграційні правові акти з метою гармонізації національного законодавства до європейського.

Так наразі імплементовано Директиву 98/71/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 13 жовтня 1998 р., Постанова Ради ЄС № 6/2002 про промислові зразки від 12 грудня 2001р. [1]. Але найважливішим кроком на шляху до євроінтеграції стало підписання та імплементация 16 вересня 2014 р. Угоди про асоціацію з Європейським Союзом [2].

Переговори щодо Угоди розпочалися ще у березні 2007 р. Після набуття Україною членства в СОТ, ЄС та Україна розпочали переговори про глибоку і всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ГВЗВТ) як ключовий елемент Угоди про Асоціацію.

Промислові зразки посідають особливе місце серед об'єктів інтелектуальної власності. За їх допомогою покращують зовнішній вигляд товару, його ергономічні властивості із урахуванням тенденцій на товарних ринках, змін у концепціях побудови бізнес-інфраструктури, вподобань споживачів напрямів розвитку моди.

Промисловий зразок – результат творчої діяльності людини у галузі художнього конструювання. Відносини, які виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на промислові зразки в Україні, регулюються Цивільним кодексом України та Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» [5]. Набуття права інтелектуальної власності на промисловий зразок засвідчується патентом, а інформація про патент вноситься до Державного реєстру патентів України на промислові зразки. Патент України на промисловий зразок є охоронним документом, який видається від імені держави уповноваженим на це органом – Державною службою інтелектуальної власності. Оскільки ключовою умовою патентоспроможності промислового зразка є новизна, то Угода про асоціацію щодо цього критерію вносить деякі зміни (див. Таблиця 1.).

Таблиця 1.

Україна	ЄС
Охорона незареєстрованих промислових зразків	
Немає	Є
Строк дії охоронного документу	
15 років	25 років
Критерії патентоздатності	
Новизна	Новизна, індивідуальний характер
Об'єкт охорони	
Виріб	Виріб або його частина

Так буде введено новий критерій патентоспроможності – індивідуальний характер. На сьогодні в Україні єдиний критерій – новизна, наявність якої означає, що сукупність суттєвих ознак промислового зразка не стала загальнодоступною у світі до дати подання заявки [6].

На відміну від новизни, індивідуальний характер означатиме, що загальне враження, яке він справляє на поінформованого користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого ж користувача інший промисловий зразок. Таким чином, критерії до патентування промислового зразка будуть жорсткішими.

Відповідно до Угоди буде забезпечено захист незареєстрованих промислових зразків. Законодавство ЄС передбачає можливість захисту як зареєстрованих, так і незареєстрованих промислових зразків. Так відповідно до частини 1 ст. 11 Постанови Ради ЄС № 6/2002 про промислові зразки Європейського співтовариства від 12 грудня 2001 р. [4], зовнішній вигляд продукції може отримати захист на період трьох років із дати, коли він вперше став доступний на території ЄС без реєстрації.

Ці зміни важливі для компаній, які:

- виводять на ринок велику кількість різних продуктів і після аналізу найбільш популярної моделі приймають рішення про подальше патентування;

- розробляють продукти з коротким життєвим циклом, наприклад, гаджет, який буде популярний на ринку всього лише 1-2 роки.

Згідно ч. 5 ст. 213 Угоди в Україні незареєстрованим промисловим зразкам, доведеним до загального відома, надаватимуться такі ж виняткові права, як і зареєстрованим промисловим зразкам. Ця норма повинна стимулювати виробників на виробництво та виведення нових моделей на ринок, не побоюючись, що їх дизайн можуть вкрати конкуренти [2].

Термін дії зареєстрованого промислового зразка буде збільшено з 15 до 25 років. Так патент на промисловий зразок буде діяти 5 років з можливістю продовження ще на 5 років, але не більше 25 років.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення розроблених Міністерством економічного розвитку і торгівлі планів імплементації деяких актів законодавства Європейського союзу» Перелік від 04.03.2015р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/164-2015-%D1%80>.

2. Угода про Асоціацію з Європейським Союзом від 16.09.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.
3. Директива 98/71/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС від 13 жовтня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a88
4. Постанова Ради ЄС № 6/2002 про промислові зразки від 12 грудня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T041629A.html.
5. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.
6. Ортинська М. Угода про Асоціацію з ЄС: Зміни в правовій охороні промислових зразків, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipstyle.ua/ua/articles/patents/association_change_design.html.

Правове регулювання об'єктів права інтелектуальної власності

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Боковня Віктор Максимович,

кандидат історичних наук, доцент

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького,

Кононенко Юрій Степанович,

кандидат юридичних наук, професор

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Значною подією щодо розвитку законодавства про охорону комерційної таємниці стало набуття чинності Господарським кодексом та Цивільним кодексом України (далі – ГК та ЦК). Таким чином, вперше в законодавстві України на рівні кодифікованих нормативних актів зафіксовані основні положення про охорону комерційної таємниці.

Зокрема, ч. 4 ст. 25 ГК встановлює, що держава забезпечує захист комерційної таємниці суб'єктів господарювання відповідно до вимог цього Кодексу та інших законів. Ст. 36 ГК надає поняття комерційної таємниці та визначає неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею; ст. 162 ГК визначає правомочності суб'єктів господарювання щодо комерційної таємниці [1].

ЦК дає визначення поняття «комерційна таємниця», а також передбачає майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю тощо. Також ЦК наводить перелік відомостей що не є комерційною таємницею і, які юридична особа зобов'язана повідомляти відповідним органам або зобов'язана доводити до загального відома. Так ч. 5 ст. 152 ЦК передбачає обов'язок акціонерного товариства, яке проводить відкрити підписку на акції, щорічно публікувати для загального відома річний звіт, бухгалтерський баланс, відомості про прибутки і збитки, а також іншу інформацію, передбачену законом [2].

Регулювання питань щодо охорони комерційної таємниці здійснюється й іншими нормативними актами. Для ефективного аналізу положень ми згрупували нормативні акти в окремі групи.

Зокрема, перша група – включає закони «Про інформацію» [3], «Про науково-технічну інформацію» [4], «Про захист інформації в автоматизованих системах» [5], «Про державну таємницю» [6]. Ці закони містять положення про інформацію або її види, що стосуються комерційної таємниці, як виду інформації.

Друга група – це КУпАП [7], Кримінальний кодекс України [8], а також закони «Про захист від недобросовісної конкуренції» [9], «Про природні монополії» [10], «Про господарські товариства» [11], «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» [12]. Зазначені законодавчі акти регулюють окремі аспекти комерційної таємниці, її захист, відповідальність за порушення та ін.

Так Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» розкриває положення про неправомірне збирання комерційної таємниці, розголошення її, чи схиляння до цього і неправомірне використання. Висвітлюються питання відповідальності за недобросовісну конкуренцію та інші питання захисту [9].

КУпАП і Кримінальний кодекс України містять норми щодо адміністративної і кримінальної відповідальності за порушення законодавства про комерційну таємницю.

У ст. 23 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» вказано, що з дня прийняття господарським судом ухвали про визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури відомості про фінансове становище банкрута перестають бути конфіденційними чи становити комерційну таємницю [12].

Третя група – включає спеціальні закони, що регулюють окремі сфери господарської й іншої діяльності, та містять деякі положення про комерційну таємницю. Це, зокрема, закони України «Про товарну біржу» [13], «Про страхування» [14], «Про зовнішньоекономічну діяльність» [15], «Про режим іноземного інвестування» [16], «Про депозитарну систему України» [17], «Про наукову і науково-технічну діяльність» [18] тощо.

Зокрема, у сфері біржової діяльності брокерам забороняється розголошувати комерційні таємниці щодо здійснюваних за їх участю біржових операцій клієнта.

Обіг цінних паперів відповідно до Закону України «Про депозитарну систему України» [17] установлює, що порядок обміну інформацією на умовах гарантованої конфіденційності між учасниками Національної депозитарної системи і формування стандартів встановлюється Державною комісією з цінних паперів та фондового

ринку згідно з вимогами міжнародних стандартів і на базі використання міжнародних систем нумерації цінних паперів.

У Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», визначаються заходи щодо захисту економічної конкуренції в галузі зовнішньоекономічної діяльності [15].

Необхідно зазначити також і підзаконні нормативно-правові акти, зокрема, постанову Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної» від 09.08.1993 р. № 611 [19]. Незважаючи на те, що зазначена постанова була прийнята на виконання Закону України «Про підприємства в Україні», який втратив чинність у зв'язку із набранням чинності Господарським кодексом України, однак її зміст є актуальним. З іншого боку є необхідність у перегляді підзаконних нормативних актів.

Слід вказати, що положення нормативно-правових актів як у цілому, так і кожної з зазначених груп, багато в чому не погоджені, носять розрізнений характер, не регулюють відносини, пов'язані з комерційною таємницею суб'єктів господарювання. Незважаючи на численність нормативно-правових актів, у яких згадується комерційна таємниця, зазначені норми мають в основному відсильний або загальний характер, містять низку суперечливих положень тощо.

Чинне законодавство не встановлює заходів захисту комерційної таємниці, не визначає конкретний механізм реалізації прав власників комерційної таємниці. Така недосконалість чинного законодавства позбавляє власників інформації, яка належить до комерційної таємниці, належного захисту своєї власності, що позбавляє їх частини прибутку.

З огляду на викладене, актуальним є прийняття спеціального нормативно-правового акта, а саме Закону України «Про комерційну таємницю».

На думку спеціалістів в галузі захисту комерційної таємниці, доцільно на законодавчому рівні передбачити характеристики інформації, яка належить до комерційної таємниці. Також необхідно законодавчо визначити перелік відомостей, які не можуть належати до такої таємниці. Потрібен правовий механізм захисту власником своєї інтелектуальної власності – комерційної таємниці тощо.

Список використаної джерел

1. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18-22 – Ст. 144.
2. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

3. Закон України «Про інформацію» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650. (Редакція від 02.03.2014).
4. Закон України «Про науково-технічну інформацію» // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 33. Ст. 345.
5. Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах» // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 26. – Ст. 347.
6. Закон України «Про державну таємницю» // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до № 51. Ст. 1122.
8. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 13.
9. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» // Відомості Верховної Ради України – 1996. – № 36. – Ст. 164.
10. Закон України «Про природні монополії // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – 30,. – Ст. 238.
11. Закон України «Про господарські товариства» // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
12. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» // Відомості Верховної Ради України. – 2012 – № 32-33. – Ст. 413.
13. Закон України «Про товарну біржу» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 10. – Ст. 139.
14. Закон України «Про страхування» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №7. – Ст. 50.
15. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
16. Закон України «Про режим іноземного інвестування» // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.
17. Закон України « Про депозитарну систему України» // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 39. – Ст. 517.
18. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 2-3. – Ст. 20.
19. Постанова КМУ № 611 від 09.08.1993 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/611-93-п>.

ЗМІСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ НА СЛУЖБОВІ ТВОРИ

Вісітаєва Руміса Бесланівна,

*магістрантка Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Новий Закон України «Про вищу освіту» серед основних прав науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу (далі – НПП, НПП ВНЗ) визначає захист прав інтелектуальної власності. З іншого боку ефективне використання досягнень вчених-педагогів, які здатні генерувати нові ідеї і втілювати їх у навчальний процес, реальні технології та продукцію, нерозривно пов'язані з інноваційною діяльністю вищого навчального закладу (далі – ВНЗ). Запорукою успішного розвитку останньої є справедливий, взаємовигідний розподіл авторських прав на службові твори між НПП і ВНЗ.

Окремі проблеми авторських прав НПП ВНЗ на службові твори тією чи іншою мірою розглядали С. Бондаренко, М. Іншин, Ю. Осипова, О. Орлюк, О. Штефан, Т. Ярошевська та ін. Проте недостатньо чітким залишається законодавче визначення змісту авторських прав НПП ВНЗ на службові твори, що тягне за собою їх масове порушення.

Авторські права науково-педагогічних працівників ВНЗ на службові твори є правом особливого роду, яке виникає у результаті створення особою об'єкта авторського права (службового твору) під час виконання трудових обов'язків. Авторське право гарантує творцеві не лише можливість отримання економічної вигоди від використання твору, а й охороняє інтелектуальний і персональний зв'язок із твором. Забезпечується охорона прав інтелектуальної творчої діяльності шляхом надання авторові виключних прав особистого немайнового та майнового характеру щодо створеного ним твору.

У Рекомендаціях Державної служби інтелектуальної власності України щодо правового режиму службових творів зазначається, що незалежно від майнових прав автора і, навіть після уступки прав, він має право вимагати визнання свого авторства на твір і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні цього твору, а також будь-якому іншому посяганню на твір, здатному завдати шкоди честі або репутації автора [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 429 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) та ст. 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі –

Закон) особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт. У ст. 20 Закону встановлено, що авторське право на твір, створений за договором з автором, який працює за наймом, належить його автору, а виключне право на використання такого твору належить особі, з якою автор перебуває у трудових відносинах (роботодавцю), якщо інше не передбачено договором. Розмір авторської винагороди за створення та використання твору, створеного за договором з автором, який працює за наймом, та порядок її виплати встановлюється у договорі між автором і роботодавцем [2]. Водночас, у ч. 1 ст. 429 ЦК встановлено, що у випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, можуть належати юридичній або фізичній особі, у якої працює автор [3].

Таке формулювання норм має низку недоліків, які негативно впливають на порядок їх практичного застосування. Так законодавець не дає відповіді на питання, яке ж саме «авторське особисте немайнове право» належить автору службового твору [4, 72]. Зауважимо, що норми спеціального закону про авторські права не встановлюють і випадків належності особистих немайнових прав іншим особам, у тому числі роботодавцю. Тотожний погляд на проблему мають й інші науковці [5, 107; 6, 99].

На думку Ю. В. Осипової, колізія норм ЦК та спеціальних законів в частині приналежності особистих немайнових прав інтелектуальної власності, як і у випадку з майновою частиною цього права, має вирішуватися на користь ЦК [7, 160]. Щоправда, автор далі зазначає, що на сьогодні приналежність особистих немайнових прав інтелектуальної власності роботодавцю є гіпотетичною. Законодавець робить помилку, не розуміючи особливості природи особистих немайнових прав інтелектуальної власності, зокрема, їх тісний зв'язок з творцем [7, 161]. Проте, з урахуванням того, що саме автор об'єктів права інтелектуальної власності, в тому числі службового твору у сфері авторського права, є первинним суб'єктом такого права, а його особисті немайнові права є невідчужуваними й непорушними, вважаємо, що останні належать лише автору, тобто НПП ВНЗ, який створив об'єкт авторського права під час виконання своїх трудових (службових) обов'язків. Тому положення ч. 1 ст. 429 ЦК, що «окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, можуть

належати юридичній або фізичній особі, де або у якої працює працівник», пропонуємо виключити.

У ст. 14 Закону зазначений чіткий, але не вичерпний перелік особистих немайнових права, які належать автору, зокрема право: вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору, якщо це практично можливо; забороняти під час публічного використання твору згадування свого імені, якщо він, як автор твору, бажає залишитись анонімом; вибирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора на творі і його примірниках, і під час будь-якого його публічного використання; вимагати збереження цілісності твору і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора [2]. Відповідно до ст. 439 ЦК, автор має право протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню або іншій зміні твору чи будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі та репутації автора, а також супроводженню твору без його згоди ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо [3].

Щодо майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, то відповідно до ст. 429 ЦК ці права належать працівнику, що його створив, і юридичній або фізичній особі, де або в якого працює працівник, спільно, якщо інше не встановлено договором [3]. Водночас ч. 2 ст. 16 Закону передбачено, що виключне майнове право на службовий твір належить роботодавцю, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) та (або) цивільно-правовим договором між автором і роботодавцем [2]. Проте, норма щодо можливості врегулювання питання належності майнових прав за трудовим договором (контрактом) не узгоджена із нормами ст.ст. 31-33 Закону, які регулюють питання відчуження (передачі) та використання авторських прав.

Зважаючи на розбіжності норм щодо належності майнових прав, передбачених ЦК і Законом, до службових творів Державна служба інтелектуальної власності рекомендує застосовувати положення ст. 429 ЦК, якою встановлено спільну власність роботодавця-ВНЗ і НПП, як найманого працівника, на об'єкт авторського права, що створений у зв'язку з виконанням трудового договору, а також передбачена можливість сторонам самостійно визначити умови розподілу майнових

прав на зазначений об'єкт. Однак частка майнових прав працівника і роботодавця може бути нерівною. Поділяємо думку М. І. Іншина, що з метою захисту авторських майнових прав як роботодавця, так і працівника варто чітко визначити права і обов'язки працівника в укладеному письмовому трудовому договорі чи у посадовій інструкції або укладати «службовий авторський договір», який би визначив розподіл авторських прав на службовий твір під час трудових відносин [8, 30].

До майнових прав НПП і ВНЗ як суб'єктів службового твору у сфері авторського права зараховують права, передбачені ст. 440 ЦК: право на використання твору; виключне право дозволяти використання твору; право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом [3].

Узагальнюючи, зазначимо, що зміст авторських прав НПП ВНЗ на службовий твір становить сукупність особистих немайнових і майнових авторських прав. Лише НПП ВНЗ як автору службового твору належать особисті немайнові авторські права.

Список використаних джерел

1. Рекомендації щодо правового режиму службових творів: Рекомендації Державної служби інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.drohobych.net/ddpu/intelekt_vlasnist/sluzhbo_vyj_tvir.htm.
2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р.; поточна редакція від 05.12.2012 р., підстава 5460-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV; поточна редакція від 06.11.2014 р., підстава 1206-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Бондаренко С. В. Авторське право та суміжні права / С. В. Бондаренко. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008. – 288 с.
5. Штефан О. О. Проблеми правового статусу суб'єктів «службового» твору / О. О. Штефан // Приватне право і підприємництво. – 2009. – Вип. 8. – К.: НДІ приватного права і підприємництва АПН України. – С. 105-108.

6. Ярошевська Т. В. Право на службовий винахід : дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.03 / Ярошевська Тамара Василівна. – Київ, 2009. – 200 с.
7. Осипова Ю. В. Особисті немайнові права інтелектуальної власності на «службові» ОПВ, створені у ВНЗ України / Ю. В. Осипова // Інтелектуальна власність в Україні : погляд з XXI ст. : Зб. наук. праць за матеріалами IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25-26 вересня 2014 р. / За заг. ред. О. В. Черевка, О. П. Орлюк. – Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2014. – С. 159-164.
8. Іншин М. І. Розподіл особистих майнових та немайнових прав роботодавця та працівника на твір, створений під час виконання трудових обов'язків / М. І. Іншин // Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 15-16 листопада 2012 р. – Х.: НДІ ПЗІР, 2012. – С. 27-31.

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОБЪЕКТОВ АВТОРСКОГО ПРАВА И СМЕЖНЫХ ПРАВ В СЕТИ ИНТЕРНЕТ В ИНФОРМАЦИОННОМ ОБЩЕСТВЕ

Эннан Руслан Евгеньевич,

кандидат юридических наук, доцент,

Национального университета «Одесская юридическая академия»

Методы, применяемые для предотвращения противоправного использования объектов авторских и смежных прав в киберпространстве, понимаемом как совокупность информационных сетей и технологий, позволяющих использовать произведения без материального носителя, приобретают все более решительный характер. В мире принимаются законодательные акты, такие как: Digital Millennium Copyright Act (DMCA, Закон об авторском праве в цифровую эпоху) в США, Директива ЕС о действии авторского права в информационном обществе, Договор ВОИС по авторскому праву, Договор ВОИС по исполнению и фонограммам, полностью либо в ряде положений направленные на регулирование оборота объектов авторских и смежных прав в киберпространстве. В 2011 г. в США были подготовлены законопроекты «Stop Online Piracy Act» и «Preventing Real Online Threats to Economic Creativity and Theft of Intellectual Property Act». Данные законопроекты предназначены для усиления и расширения санкций против нарушителей авторских прав в Интернете

и позволят третьим лицам блокировать сайты, обвиняемые в разжигании защищенного авторским правом контента.

Практика применения законодательства, направленного на регулирование авторско-правовых отношений в условиях бума информационных технологий, часто носит репрессивный характер. Так в результате применения норм вышеуказанных законов было запрещено либо ограничено использование ряда инновационных возможностей распространения, хранения и переработки произведений. Например, в соответствии с судебными решениями было прекращено функционирование виртуальных хранилищ содержания добросовестно приобретенных музыкальных дисков. В 2002 г. по иску звукозаписывающих компаний была прекращена деятельность инновационной на тот момент файлообменной сети Napster. Дело Napster стало хрестоматийным примером борьбы с новыми способами распространения произведений, основанными в Интернете. В 2012 г. ситуация повторилась в отношении Интернет-ресурса Megaupload, когда его менеджеры были арестованы по обвинению в пиратстве. На момент закрытия Megaupload насчитывал более чем 150 млн. зарегистрированных пользователей и финансировался за счет продажи рекламы и премиальных учетных записей. Периодически возобновляются судебные процессы с исковыми требованиями о прекращении функционирования децентрализованных сервисов обмена файлами между пользователями, так называемых сетей пирингового обмена, таких как BitTorrent, KaZaA и прочих. В Конгрессе США всерьез обсуждаются возможности легального применения технических мер для вывода из строя либо принудительного блокирования компьютеров, программ и сетей, подозреваемых в противозаконном распространении охраняемых объектов.

В последнее время участились случаи осуждения и взимания штрафов не только с компаний, оказывающих услуги по распространению объектов авторского права в цифровом виде, но и с физических лиц. В качестве ответчиков привлекаются обычные пользователи, которые неумышленно скопировали либо переслали охраняемый законодательством об авторском праве материал. На практике известны случаи осуждения и наложения крупного штрафа на разработчиков программного обеспечения для поиска информации в локальной сети университета за то, что созданный ими инструмент, имея вполне легальное предназначение, потенциально мог быть использован для нарушения норм авторского права. Правовые

изменения привели к тому, что область свободного добросовестного использования произведений неумолимо сжимается, количество произведений переходящих в общественное достояние сокращается вследствие тенденции продления сроков авторско-правовой охраны. Тот факт, что на протяжении истории человечества большая часть объектов культуры оставалась свободной для заимствования и создания производных произведений, учитывается все в меньшей степени. Ставится под сомнение полезность самого института общественного достояния, как нарушающего принцип возмездности использования любого результата творчества без исключения. С другой стороны, в то время как многие специалисты по авторскому праву считают исключения простой уступкой, предоставляемой автором на определенные использования, возрастает число тех, кто требует, чтобы исключения рассматривались как права пользователей.

В современной науке укоренилась мысль о том, что основным производственным ресурсом постиндустриального общества есть информация, инновации, интеллектуальный и творческий потенциал человека. Цифровые технологии дают возможность каждому реализовать свой творческий потенциал, помогают создавать и распространять результаты творчества на качественно более высоком уровне. Цифровые технологии позволяют микшировать, компилировать и изменять форму и содержание ранее созданных произведений. Возможность творческой реализации позволяет широкому кругу лиц использовать технологию для самовыражения, критики и внесения собственного вклада в культуру общества. Технология предоставляет возможность каждому участвовать в формировании культурного пространства, что прежде было доступно лишь отдельным личностям. Однако все это возможно, только если такая деятельность считается законной. По действующим законам различных стран мира практически вся эта деятельность признается незаконной. Сегодня сложилась ситуация, когда невозможно четко уяснить, что позволено, а что нет, при этом наказания для нарушителей достаточно суровы.

Не является преувеличением то, что сегодня практически все пользователи Интернета и владельцы компьютеров, интересующиеся музыкой, кинематографом, литературными, научными и художественными произведениями, в большей или меньшей степени нарушают нормы авторского права. Такое положение дел не обходится без последствий, поскольку противозаконное поведение в этой сфере все больше входит в обыкновение. Более того, люди не считают такое

поведение противозаконным. Ответом на такую всеобщую нелегальность может быть либо ужесточение закона либо его изменение. Общество и законодатели должны сделать рациональный выбор. Разумность закона зависит в том числе от того, перевешивают ли выгоды от его принятия издержки как явные, так и косвенные. Если издержки преобладают над пользой, тогда закон следует изменить. И если издержки существующей правовой системы гораздо больше издержек альтернативного пути, тогда есть смысл подумать об альтернативе.

С тех пор как Интернет ввел в жизнь новое понятие «обмена файлами» или «файлообмен» (file sharing) выросло целое поколение. Для этих миллионов граждан во всем мире обмен файлами есть естественным действием, а не преступлением. Им уже очень сложно объяснить, что при загрузке информации они должны скрупулезно выяснять, не является ли получаемая информация объектом, охраняемым авторским правом. Почему, например, разрешено пользоваться видеомэгнитофо-ном или DVD-рекордером для копирования охраняемых телевизионных программ, но запрещено использовать компьютер для копирования охраняемой музыки? По данным исследовательского центра Pew Research 67 % пользователей Интернета, загружающих музыку, не придают значения тому, попадает ли эта музыка под охрану закона об авторских и смежных правах или нет. Процент не интересующихся правовым характером действий по обмену музыкальными файлами продолжает расти. Когда миллионы граждан загружают произведения и фонограммы из Интернета («качают контент») и пользуются инструментами для комбинирования этого контента неразрешенными правообладателями способами, приходится задуматься, необходим ли на самом деле этот запрет для того, чтобы уладить проблемы с авторскими правами. Возможно, есть смысл поиска других способов обеспечения выплаты артистам, не предусматривающий «превращения» миллионов граждан во всем мире в преступников.

Если перечислить известные на сегодня технологии, позволяющие использовать, управлять, изменять, и распространять оцифрованные объекты, попадающие под защиту авторских прав, то получится внушительный список, остающийся открытым. В этот перечень могут быть включены: технологии шифрования и дешифрования информации; виртуальные хранилища, интерактивное и не интерактивное вещание через Интернет; централизованные и децентрализованные системы обмена файлами; программы и

устройства для записи аудио- и видео- компакт дисков в различных форматах; интеллектуальные цифровые видео-рекордеры, пришедшие на смену видеоманитофонам. Практически каждая из перечисленных технологий и устройств подвергалась судебному преследованию, либо к производителям таких технологий выдвигались требования о внесении изменений с целью снижения ее эффективности или функциональности по причине высокого потенциала для нарушения авторских прав в отношении охраняемого материала. Однако все эти технологии востребованы пользователями, они существуют и успешно развиваются, и, более того, спектр их расширяется за счет появления новых.

Представляется вполне логичным, что от права требуется мобильность, поскольку оно должно обслуживать реальные экономические и социальные потребности, которые претерпевают постоянные изменения. Если правовое регулирование не соответствует признаваемым в обществе отношениям и естественным свойствам регулируемых объектов, то высока вероятность того, что правовые нормы окажутся неработоспособными.

По мнению ряда исследователей в существующей системе авторского права содержится принципиальное противоречие между свойствами охраняемых объектов и предписываемыми нормами права правилами использования этих объектов. В конце XX в. в научном мире стали появляться гипотезы о том, что объекты, охраняемые авторским правом, имеют информационную природу – как первоначальную сущность, исходный материал и условия появления на свет результатов творчества. В исследованиях ученых-юристов доказывалось, что большая часть объектов авторских и смежных прав по форме, содержанию и присущим им свойствам, представляет собой не что иное, как информацию. Являясь информацией, эти объекты подчиняются законам существования, распространения и развития информации. При этом законы существования информации вступают в противоречие с запретительными нормами авторского права.

С позиции теории информации ситуация выглядит следующим образом. При наличии информационной системы, состоящей из необходимого набора элементов: оператора, передающего и реализующего устройства; при востребованности информации и отсутствии причин физического характера, делающих информационный обмен невозможным; ничто не может остановить копирование и распространения информации. При этом количество копий востребованной информации неуклонно возрастает.

Человеческое общество является информационной системой высокого уровня, в котором объекты авторского права существуют по законам информации. Данное обстоятельство не позволяет остановить поток противоправного использования оцифрованных результатов творчества. В литературе сегодня также имеется точка зрения, что борьба со свободным распространением объектов авторских и смежных прав в киберпространстве не имеет смысла вследствие присущих им информационных свойств.

Информационно-коммуникационные технологии создали среду, в которой информация, проявляя свои естественные свойства, циркулирует в наиболее свободном состоянии, и где объекты авторского права и смежных прав существуют по информационным законам. Эти условия привели к тому, что в киберпространстве начали складываться отношения по свободному использованию результатов творчества и других информационных объектов, именуемых обобщающим термином «контент». В этой связи представляется целесообразным выстроить новую систему правового регулирования указанных отношений.

Вышеперечисленные факты отражают критическое несоответствие правовых норм неотъемлемым свойствам регулируемых объектов, а также сложившимся отношениям и ожиданиям общества относительно свободного использования творческих продуктов в киберпространстве. Действующая нормативно-правовая база противоречит потребностям информационного общества в свободном распространении информации. Эти обстоятельства свидетельствуют о необходимости изменения системы регулирования использования объектов авторского права и смежных прав в киберпространстве.

В частном праве действует принцип, в соответствии с которым общедоступная информация, на которую не установлен специальный запрет, может свободно (без чьего бы то ни было разрешения) и безвозмездно использоваться и распространяться любым лицом. Если при этом согласиться с мнением ряда ученых, что произведения литературы, науки и искусства, являются информацией, то институт авторского права и смежных прав вводит запрет на свободное распространение общедоступной информации.

Так, например, текст или музыкальное произведение, после опубликования становятся фактически общедоступной информацией и распространяются свободно, на материальных носителях или в оцифрованном виде через Интернет. С точки зрения авторского права

это противозаконно. Исключительное право вводит запрет на использование общедоступной информации, однако от наличия такого запрета эта общедоступная информация не перестает быть де-факто общедоступной и свободно распространяемой информацией. Получается так, что использование какой-то части общедоступной информации противозаконно. Таким образом, потенциальный пользователь становится обязанным каждый раз выяснять, не является ли та или иная общедоступная информация охраняемым авторским правом объектом. В непрерывно возрастающем информационном потоке такая проверка вряд ли представляется возможной. При этом существующая законо-дательная система такого механизма проверки не предлагает. Создание механизма тотального контроля юридической чистоты контента маловероятно технически, а его эффективность при возрастающей роли информации в обществе, а также вследствие неотъемлемых свойств информации, вызывает сегодня у специалистов большие сомнения.

Из этого следует, что авторское право вводит запрет на использование части общедоступной информации, но при этом не имеет механизма его реализации с одной стороны, и размывает, делает нечеткими контуры института общедоступной информации, с другой стороны. Естественно, возникает вопрос о том, насколько такой специальный запрет работает. Современная практика пока-зывает, что не работает, в чем несложно убедиться, обнаружив мно-жество источников охраняемых авторским правом объектов в свобод-ном доступе через Интернет, локальные информационные сети, сети мобильной связи и пр. Действие этого запрета в отсутствии возмозно-сти его практического соблюдения пользователями и инструмента его административного обеспечения носит далеко небезвредный характер. Этот запрет делает миллионы пользователей, не имеющих привычки и возможности отслеживать юридический статус материала при личном обмене, а также охраноспособность «гуляющего» в Интернете контента, фактически преступниками.

Практика показывает, что после того, как режим ограничения доступа или секретности информации нарушен, возврат в первоначальное состояние неизвестности для публики и запрет на использование ранее охраняемых данных, и, следовательно, объектов авторского права и смежных прав, невозможен. Таким образом информация, сведения, данные, содержание, включая объекты авторского права и смежных прав, есть чрезвычайно текучим предметом, стремящимся к свободному распространению.

Доктрина права интеллектуальной собственности постулирует, что результаты интеллектуальной деятельности есть нематериальными объектами. Нематериальность этих объектов по мнению ряда ученых означает их принадлежность к информационному началу, поскольку теория информации видит предназначение человека в обеспечении динамики идей – в форме творчества происходит развитие логической информации. При этом одно из предназначений творчества теория информации видит в совершенствовании информационного инструментария человека. В этой связи восприятие произведений искусства это форма передачи информации, создание произведений искусства – также информационный процесс, процесс генерирования новой, специфической для искусства информации. Вопросы интерпретации произведений искусства исполнителями, художественной критики, культурной политики в части распространения искусства, по существу, связаны с обработкой информации о произведениях искусства, об их авторах, о социальном контексте создания художественных ценностей. Поэтому считается, что информационный подход к анализу искусства, к его пониманию, к его интерпретации обладает конструктивностью и прогностическими возможностями.

Законы теории информации пронизывают сферу интеллектуальной деятельности и творчества. Информационные закономерности также обуславливают протекание таких явлений, как интеллектуальная деятельность, творчество, сознание, интуиция. Творчество с этой позиции рассматривается как накопление новой информации, а законы информации как законы творчества.

Таким образом, для того чтобы понять, как решать накопившиеся проблемы в системе авторского права и в каком направлении модернизировать методы правового регулирования, представляется необходимым понимать природу и свойства объектов авторских и смежных прав, которые обладают свойствами информации. Методы и нормы правового регулирования результатов интеллектуальной деятельности имеет смысл выбирать так, чтобы они не противоречили их информационным свойствам. Правовые методы и нормы, построенные с учетом этих свойств, будут работать эффективно, в противном же случае они окажутся неработоспособными, как это мы видим сегодня на примере запретительного метода в отношении использования объектов авторских и смежных прав в Интернете.

Законы информации оказывают влияние на формирование отношений в экономике и социальной сфере. Данное обстоятельство

является важным для системы права и означает, что правовую систему возможно имеет смысл строить таким образом, чтобы не нарушать законов, присущих информации. С позиции правоприменительной практики такой подход означает невозможность пресечения неавторизованного использования и распространения информации, заключенной в форму авторского произведения. Основным каналом свободного распространения общедоступной информации, включая объекты авторских и смежных прав, является киберпространство, состоящее из сети Интернет, локальных информационных сетей и цифровых технологий информационного обмена.

Таким образом, в соответствии с теорией информации человеческое сообщество является информационной системой. Если информация помещена в информационную систему и обладает свойством полезности, то ничто и никто не может помешать воспроизведению и распространению этой информации. С позиции авторского права это означает, что востребованные, популярные произведения, являющиеся заключенной в определенную форму информацией, в киберпространстве будут воспроизводиться и распространяться, т.е. использоваться вне зависимости от легитимности этого процесса, невзирая на то, разрешено это или является пиратством. В этой связи представляется необходимым привести законодательство в сфере авторского права в соответствие с информационными свойствами результатов интеллектуальной, творческой деятельности

ДОСТУП ДО КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Кононенко Аліна Миколаївна,

*магістранта Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Конфіденційна інформація, в тому числі комерційна таємниця – це відомості, які суб'єкти господарювання мають право не розголошувати. Однак у визначених випадках закон зобов'язує надавати інформацію незалежно від її конфіденційності. Порядок обов'язкового надання інформації, віднесеної до конфіденційної інформації, у тому числі до комерційної таємниці, встановлюється законодавством в наступних випадках.

1. В інтересах боротьби із злочинністю, здійснення правосуддя, дотримання податкового й антимонопольного законодавства. Низкою

нормативних актів визначено коло організацій і осіб, що у відповідних випадках мають право на одержання конфіденційної інформації і комерційної таємниці у межах своєї компетенції. Такими органами є: судові органи, органи прокуратури, органи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органи слідства і дізнання.

Для органів прокуратури, внутрішніх справ, податкової міліції, Служби безпеки України конфіденційність визначеної інформації (банківська і комерційна таємниця) не є перешкодою для одержання відомостей і документів про фінансово-економічну діяльність, внески й операції по рахунках фізичних і юридичних осіб, причетних до здійснення тяжких злочинів і злочинів, зроблених злочинними групами. Підставою для надання банківськими і комерційними структурами таких документів є мотивована вимога (запит) прокурора, слідчого, керівника органа дізнання при порушеній кримінальній справі.

Так відповідно до п. 17. ч. 1 ст. 11 Закону України «Про міліцію» [1] органи міліції, при наявності даних про правопорушення у фінансовій, господарській, підприємницькій і торговій діяльності для виконання покладених на них обов'язків мають право на письмовий запит одержувати безперешкодно і безплатно від підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та об'єднань громадян відомості, в тому числі й ті, що становлять комерційну та банківську таємницю.

За вимогою прокурора згідно з п. 1 ст. 20 Закону України «Про прокуратуру» [2] безплатно надається статистична й інша інформація, довідки, документи і їхні копії, необхідні при здійсненні покладених на органи прокуратури функцій, в тому числі і такі, що містять комерційну таємницю або конфіденційну інформацію. При цьому відомості, що становлять комерційну таємницю або конфіденційну інформацію можуть бути надані тільки за письмовою вимогою.

Органи Служби безпеки України мають право безплатно на письмовий запит отримувати (та користуватись) інформацію, яка необхідна для виконання покладених на них обов'язків, від міністерств, державних органів і інших відомств, підприємств, організацій та установ незалежно від форм власності, громадян та їх об'єднань за виключенням випадків, коли чинним законодавством встановлений спеціальний порядок отримання інформації (п. 3 ст. 35 Закону України «Про Службу безпеки») [3].

2. Необхідно в обов'язковому порядку надавати інформацію органам і організаціям, які відповідають за формування і використання

державних інформаційних ресурсів (ст. 29 Закон України «Про інформацію»). Це, зокрема, органи: статистики; (фонди) пенсійного страхування; (фонди) медичного страхування; податкової служби; організації-депозитарії цінних паперів; архівної служби України.

3. Згідно ст. 17 Закону України «Про статус народного депутата України» [4] за зверненням депутата з питань, пов'язаних з його депутатською діяльністю, йому невідкладно представляється необхідна інформація і документація не залежно від ступеня їхньої таємності відповідно до законодавства про державну таємницю. Таким чином народний депутат має право ознайомитися з будь-якою конфіденційною та таємною інформацією з питань депутатської діяльності, доступ до якої надається йому після взяття письмового зобов'язання щодо збереження державної таємниці.

Однак законом передбачено, що народному депутату надається саме інформації, що становить державну таємницю або є конфіденційною за законом. Це обумовлено тим, що саме держава є власником цієї категорії інформації і може встановлювати правила доступу до неї. Що стосується конфіденційної інформації і комерційної таємниці, що є власністю приватного власника, то обов'язковість надання відомостей конфіденційного характеру народному депутату законом не визначена. Це дозволяє йому надавати депутатам таку інформацію на загальних підставах і з дотриманням вимог, обумовлених власником інформації.

4. Відповідно до статті 5 Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», органом державного нагляду (контролю) визначаються переліки питань для здійснення планових заходів, які затверджуються його наказом. Органи державного нагляду (контролю) у межах визначених питань, щодо яких буде здійснюватися державний нагляд (контроль), мають право одержувати від суб'єктів господарювання довідки, документи, матеріали, відомості з питань, що виникають під час здійснення заходів із державного нагляду (контролю), а у випадку, якщо одержані ними під час перевірки документи є комерційною таємницею суб'єкта господарювання, ознайомлення з ними повинно відбуватися із забезпеченням спеціального режиму захисту та доступу до такої інформації.

5. Відомості, що становлять конфіденційну інформацію, в тому числі комерційну таємницю суб'єкта господарювання, надаються у випадку обов'язкової зовнішньої аудиторської перевірки з метою

установлення вірогідності бухгалтерської (фінансової) звітності і відповідності зроблених фінансових і господарських операцій нормативним актам України, яка проводиться за дорученням державних органів, органів дізнання, слідчого, прокурора, суду і господарського суду відповідно до процесуального законодавства України (ст. 9 Закону України «Про аудиторську діяльність»).

6. Відповідно до ст. 11 Закону України «Про державну податкову службу в Україні» органи державної податкової служби в межах компетенції та у порядку, встановлених законами України, мають право отримувати безоплатно від міністерств, відомств, підприємств та установ незалежно від форм власності, фізичних осіб інформацію, яка необхідна для виконання покладених на них обов'язків, за виключенням випадків, коли законом встановлений спеціальний порядок отримання такої інформації.

Податкова служба України має право проводити перевірки грошових документів, реєстрів бухгалтерського обліку, звітів, планів, декларацій та інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою податків та інших платежів до бюджету. Крім того, вона може контролювати своєчасність надання платниками податків бухгалтерських звітів, балансів, податкових розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням та сплатою платежів до бюджету, а також перевіряти достовірність цих документів в частині правильності визначення прибутку, доходу, інших об'єктів обкладення та обчислення податків та платежів до бюджету.

При необхідності ці документи можуть бути вилучені на підставі мотивованої постанови посадової особи податкової інспекції. Надання відомостей, що становлять комерційну таємницю, на запит податкової інспекції проводиться тільки у випадку порушеної кримінальної справи або за матеріалами перевірки, яка здійснюється у порядку обов'язковості розгляду заяв і повідомлень про злочини.

7. Згідно із ч. 9 ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму» [6] суб'єкт первинного фінансового моніторингу на запит Спеціально уповноваженого органу зобов'язаний надавати додаткову інформацію, пов'язану з фінансовими операціями, які стали об'єктом фінансового моніторингу, в тому числі таку, що становить банківську та комерційну таємницю, протягом п'яти робочих днів з дати надходження запиту.

Крім того, відповідно до ст. 8 Закону України «Про нотаріат» на письмову вимогу суду, прокуратури, органів дізнання і слідства нотаріус може видати необхідну довідку про вчинення нотаріальних дій та документи, які містять конфіденційну інформацію довірителя у зв'язку з кримінальними, цивільними або господарськими справами, що знаходяться у їх провадженні.

Таким чином, у законодавстві України запроваджено гарантії збереження відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, в тому числі комерційну таємницю, які було розкрито державним органам у зв'язку з виконанням ними своїх функцій. Так регламентуються, по-перше, відносини щодо дотримання конфіденційності відомостей, отриманих відповідними органами, а, по-друге, зобов'язання посадових осіб державних органів зберігати конфіденційність відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, в тому числі комерційну таємницю.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 4. – Ст. 20 (зі змінами).
2. Закон України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 р. № 1789-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1991. – № 53. – Ст. 793 (зі змінами).
3. Закон України «Про Службу безпеки України» від 25 березня 1992 р. № 2229-ХІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 27. – Ст. 382 (зі змінами).
4. Закон України «Про статус народного депутата України» в редакції від 22 березня 2001 р. № 2328-ІІІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 42. – Ст. 212 (зі змінами).
5. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 5 квітня 2007 р. № 877-V // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 29. – Ст. 389 (зі змінами).
6. Закон України «Про запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму» в редакції від 18 травня 2010 р. № 2258-VІ // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2010. – № 29. – Ст. 392 (зі змінами).

СПЕЦИФІКА СТВОРЕННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ПІД ЧАС ВИГОТОВЛЕННЯ ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

Лила Іван Олександрович,
*магістрант Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

У сучасному медіапросторі процес створення організаціями мовлення телевізійних передач, порівняно з іншими інформаційними продуктами (газетними статтями, радіопрограмами тощо), є складнішим і потребує значних матеріальних, трудових та часових ресурсів. Насамперед це пов'язано з поєднанням у телепередачі чотирьох різновидів інформації: вербальну (знакову), аудіальну (звукову), графічну статичну (щодо нерухомих зображень) та графічну динамічну (щодо рухомих відеозображень). Зважаючи на інтелектуальний, творчий характер діяльності працівників телебачення, можемо стверджувати про специфічні особливості створення і використання об'єктів авторського права як первинних складових для виготовлення телепередач.

Першочергово варто зазначити, що поняття «передачі організації мовлення» не визначено у спеціальному законодавстві про авторське право та суміжні права [2]. Водночас треба наголосити на тому, що Закон України «Про телебачення і радіомовлення» чітко розмежує поняття «програми» та «передачі» телерадіомовлення. Якщо «програму» законодавець трактує як сукупність передач, поєднаних єдиною творчою концепцією, які транслюють за певною сіткою мовлення, то «передачею» вважає змістовно завершену частину програми, що має відповідну назву, обсяг трансляції, авторський знак та може бути використана незалежно від інших частин програми. До того ж, згідно з цим Законом, передачу можна вважати цілісним інформаційним продуктом [3]. З огляду на вказане, ми зосередимо увагу насамперед на правовій регламентації створення та використання об'єктів авторського права у ході виготовлення телепередач.

На думку З. Партико, телевізійний процес створення передачі передбачає ряд взаємопов'язаних творчих етапів, на кожному з яких важливе місце відведено об'єктам авторського права:

1) створення авторського сценарію майбутньої телепередачі, який стане основою для зйомки робочого відеоматеріалу (тобто множини всіх знятих фрагментів);

2) відеозйомка, тобто набір аудіоматеріалу та відеокадрів, які в майбутньому дозволять створити шляхом монтажу (тобто відбору кадрів та їх озвучення) повноцінний аудіовізуальний твір;

3) озвучена передача, готова до виходу в ефір потребує від випускового редактора створення сценарію телепередач, завдяки чому програма вийде в ефір [4, 56–57].

Зважаючи на те, що об'єкти авторського права, використані в ході створення телепередач, як правило, є службовими, будемо вважати, що особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт (ч. 1 ст. 429 Цивільного Кодексу, ст. 16 Закону України «Про авторське право та суміжні права») [5; 2]. Зважаючи на деякі розбіжності щодо регулювання майнових прав на службові твори (в Кодексі та Законі) та на більшу юридичну силу Цивільного кодексу України, матимемо на увазі, що майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівнику, що його створив, і юридичній або фізичній особі, де або в якого працює працівник, спільно, якщо інше не встановлено договором (ст. 429 Кодексу) [5].

Фахівці зі створення програм телебачення вважають неприпустимим явищем відсутність сценарію, коли в період зйомки все відбувається хаотично. На практиці такі випадки трапляються, проте такі дії телевізійної редакції є невиправданими, навіть якщо творчі працівники мають значний досвід роботи у цій сфері [4, 58]. Оскільки авторський сценарій є обов'язковим на етапі створення телепрограми, можемо говорити про постійне і закономірне виникнення авторських прав на початковому етапі виготовлення телепередач. Як об'єкт прав автора, сценарій за своєю сутністю, на нашу думку, можна зарахувати до літературних творів інформаційно-аналітичного характеру (ст. 8, ч. 1, п. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права») [2]. Оскільки сценарій, як правило, фіксують письмово на певному матеріальному носії (папері, цифровому носії тощо), його форма вираження підлягає правовій охороні (ст. 8, ч. 3 Закону) [2]. Саме ж право творця сценарію виникає внаслідок факту його створення та не потребує реєстрації, спеціального оформлення чи інших формальностей (ст. 11, ч. 2 Закону) [2]. Спеціальне законодавство у сфері авторського права регулює авторські права й на використання сценарію. Зокрема, автор сценарію вважається одним із авторів аудіовізуального твору (ст. 17, ч. 1, п. б Закону) [2]. За загальним правилом (якщо інше не визначено договором) автор сценарію передає майнові права організації, що

здійснює виробництво аудіовізуального твору, і не має права забороняти використання такого сценарію. Натомість за оприлюднення і кожне публічне виконання, показ, демонстрацію чи сповіщення аудіовізуального твору, його здавання в майновий найм, комерційний прокат його примірників автор сценарію, як і інші автори, має право на справедливую винагороду (ст. 17, ч. 2 Закону) [2].

Останнім часом у ході створення передач організації мовлення на початковому етапі все більшої популярності набуває використання такого специфічного організаційно-розумового продукту, як телевізійний формат. Це «складний об'єкт права інтелектуальної власності, який є сукупністю певних змістовно-структурних елементів, призначених до повторення у кожному випуску програми, комбінація яких є характерною саме для певного телевізійного продукту та яка надає йому здатності до ідентифікації серед інших однорідних об'єктів» [1, 40]. Дослідники цього специфічного об'єкта інтелектуальної власності зараховують до нього такі об'єкти авторського права: сценарій програми (правила гри, послідовність раундів або етапів, представлених у шоу тощо); декорації (ескізи чи вже готові знімальні майданчики для змагань); музичні твори; телевізійна комп'ютерна графіка (гарнітури шрифтів, «перебивки», відео- та аудіоролики) тощо. Тобто поняття телеформату є ширшим, ніж поняття сценарію до теле- чи радіопрограми. Водночас воно пов'язане із поняттям ідеї, проте, на відміну від останньої, втілено в об'єктивній формі, що дозволяє у разі об'єктивної фіксації отримати на цей об'єкт правову охорону [1, с. 40–41].

Наступний етап створення телепередачі – відеозйомка, яка є набором аудіоматеріалу та відеокadrів. Цю творчу роботу здійснює безпосередньо кореспондент (журналіст) із звукооператором – технічним і водночас творчим працівником. Якість аудіовізуального твору на етапі збору інформації залежить від тісної співпраці цих творчих працівників. Тележурналіст як автор майбутнього сюжету чи програми, крім того, що сам вирішує, яку інформацію збирати, ще й керує зйомкою оператора та повідомляє йому про необхідність фіксування певного відеоряду. Враховуючи те, що звукооператор також самостійно творчо та професійно використовує засіб фіксації повідомлення (відеокамеру) під час зйомки, можемо умовно підсумувати, що особисті немайнові права на набір аудіовізуального ряду для майбутньої телепрограми належать журналісту та звукооператору спільно.

У випадку збору інформації шляхом інтерв'ю (коли говоримо про запис синхронів співрозмовників), йдеться не лише про співавторство кореспондента й оператора, а й про інтерв'ююваного (ст. 13, ч. 3 Закону України «Про авторське право та суміжні права») [2]. Коли журналіст співпрацює із респондентом, ставлячи йому запитання, оператор віддаляє чи наближає об'єкт камери, звертає увагу на деталі, тобто творчо фіксує коментар інтерв'юера. А тому особисті немайнові права на аудіовізуальний твір, які виникають внаслідок зйомки інтерв'ю, на нашу думку, можна назвати нероздільним співавторством трьох вище зазначених суб'єктів. Адже в результаті запису інтерв'ю та його монтажу ці суб'єкти сприяють створенню майбутньої телепередачі. Відповідно, щоб створити повноцінний сюжет до телепередачі, згідно зі статтею 13, частиною 3 Закону України «Про авторське право та суміжні права», обов'язково необхідна згода інтерв'ююваного [2].

На заключному етапі – перед виходом аудіовізуального твору в ефір як телепередачі – виникають авторські права у випускового редактора, який творчо працює над створенням програми телепередач – похвилинного сценарію телепередач, які транслюватиме певний канал в телевізійному просторі [4, 53]. Завданням цього працівника є розробка такого сценарію, який би міг задовольнити якнайбільшу кількість реципієнтів незалежно від години показу. Творчий характер його роботи полягає в тому, що він визначає, в який період, у якій послідовності та з яким хронометражем вийде певна передача в загальній програмній сітці. Сценарій телепередач, як і інші види сценаріїв, на нашу думку, є об'єктом авторського права у галузі літератури і може охоронятися, відповідно до законодавства, як літературний письмовий твір (ст. 8, ч. 1, п. 1 Закону) [2].

Таким чином, створення телепередач вимагає залучення широкого спектру об'єктів авторського права, кожен з яких є особливим та невід'ємним елементом телепередачі. Специфіка використання об'єктів авторського права полягає у їх поетапному залученні у результаті якого з'являється новий продукт – телепрограма

Список використаних джерел

1. Жилінкова О. Права інтелектуальної власності на телевізійний формат – питання теорії і практики / О. Жилінкова, Г. Вярвельська // Інтелектуальна власність. – 2011. – № 3.

2. Закон України «Про авторське право та суміжні права» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrlibrary.com.ua/books/17/5/4/9435.html> (14.01.2015).
3. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrlibrary.com.ua/books/32/1/4/4103.html> (19.01.2015).
4. Партико З. В. Галузеве редагування в засобах масової інформації / З. В. Партико. – Львів : Афіша, 2007. – 104 с.
5. Цивільний кодекс України (з останніми змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (21.02.2015).

РОЛЬ ПАТЕНТНИХ ПОВІРЕНИХ У ПРОЦЕСІ НАБУТТЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СОРТ РОСЛИН В УКРАЇНІ

Полинко Інна Володимирівна,

викладач кафедри інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького

Нинішній етап розвитку людського суспільства характеризується активним впливом науки на всі сфери людської діяльності та впровадженням наукових результатів втілених у вигляді об'єктів права інтелектуальної власності у життя. Новий сорт рослин є результатом науково-дослідної, селекційної роботи, об'єктом матеріальної та інтелектуальної власності. Саме селекційна робота у галузі рослинництва забезпечує зростаючі потреби сільськогосподарського виробництва в нових високопродуктивних сортах, конкурентоспроможних на внутрішньому та світовому ринках. Пріоритетним завданням, що стоїть перед державою є створення ефективного механізму комерціалізації нових сортів, а також впровадження та підвищення загальної інформаційної культури та обізнаності у патентній справі. Саме необізнаність селекціонера, зокрема, у процесі набуття прав інтелектуальної власності на сорт рослин, становить загрозу для отримання патенту.

Важливим кроком у процесі впровадження нового сорту у сільськогосподарське виробництво є процес набуття прав інтелектуальної власності на сорт. Право на подання заявки має автор сорту (селекціонер), його роботодавець у разі створення сорту під час

виконання службових обов'язків або окремого доручення роботодавця, а також їх правонаступники. Заявка може бути подана зазначеними особами особисто або через представника з питань інтелектуальної власності на сорти рослин. В цьому процесі важливу роль виконують представники у справах інтелектуальної власності – патентні повірені. Необхідно сказати, що не кожен атестований патентний повірений може надавати правову допомогу суб'єктам селекційної справи. Насамперед, нам необхідно визначити правовий статус представників у справах інтелектуальної власності на сорти рослин.

У сучасній практиці патентний повірений – це особа, що має необхідну кваліфікацію у галузі інтелектуальної власності та право представництва від імені третіх осіб перед державним відомством з охорони інтелектуальної власності (патентним відомством). Патентний повірений надає фізичним та юридичним особам допомогу і послуги, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, представляє інтереси зазначених осіб у Державній службі інтелектуальної власності, а також судових органах, кредитних установах, у відносинах з іншими фізичними та юридичними особами тобто діє в якості посередника [1, 8].

Регулятивна дія Положення про представників у справах інтелектуальної власності затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 545 від 10 серпня 1994 р. не поширюється на представників з питань інтелектуальної власності на сорти рослин [2]. Вказане означає, що у разі, якщо патентний повірений бажає бути представником з питань сортів рослин, то він повинен зареєструватись до Центрального органу у сфері охорони прав на сорти рослин та отримати цей статус. Повноваження представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) на сорти рослин, які проводять свою діяльність відповідно до Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» визначаються Положенням, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 1183 від 19 серпня 2002 р. [3].

Згідно цього положення представником може бути особа, яка постійно проживає в Україні, має повну вищу освіту, а також не менш як п'ятирічний досвід роботи у сфері охорони прав на сорти рослин, пройшла атестацію і одержала свідоцтво представника з питань

інтелектуальної власності на сорти рослин. Держветфітослужба веде Реєстр представників з питань інтелектуальної власності на сорти рослин. Представнику, внесеному до Реєстру представників з питань інтелектуальної власності на сорти рослин, присвоюється реєстраційний номер [3].

Однак О. Пічкур з цього приводу зауважує, що у кваліфікованих патентних повірених навряд чи виникне потреба додатково атестуватись та реєструватись у Центральному органі у сфері охорони прав на сорти рослин на право здійснювати патентно-ліцензійні операції із сортами, оскільки вони мають достатній досвід роботи із знаками для товарів і послуг, винаходами та іншими об'єктами промислової власності, тому повторної атестації на нові об'єкти вони не потребують. Спеціалісти без достатньої практики здійснення патентно-ліцензійних операцій з об'єктами права інтелектуальної власності, не зможуть забезпечити в Україні ефективний захист прав селекціонерів, що не сприятиме надходженню іноземних інвестицій у сферу селекції та насінництва [4, 29].

Варто частково погодитись з думкою О. Пічура стосовно іноземних інвестицій, однак такі об'єкти права інтелектуальної власності як сорти рослин є досить специфічними, «нетрадиційними». Хоч порядок набуття майнових прав відповідних об'єктів у своїх основних рисах співпадає з набуттям прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки та інші об'єкти права інтелектуальної власності, які потребують спеціальної державної реєстрації, разом із тим, специфіка охорони сортів рослин зумовила ряд особливостей цієї процедури, що відображено в Законі України «Про охорону прав на сорти рослин» та у спеціальних нормативно-правових актах які деталізують положення Закону. Права на новий сорт в Україні набуваються шляхом подання заявки, її експертизи та державної реєстрації прав.

Набуття прав інтелектуальної власності на сорт рослин передбачає проходження процедури отримання авторського свідоцтва на сорт рослин, яке підтверджує особисті немайнові права інтелектуальної власності, свідоцтва про державну реєстрацію сорту, що засвідчує право власності на поширення сорту рослин, патенту на сорт рослин, який підтверджує майнові права, та відповідно проходження процедури занесення сорту до Державного реєстру заявок, Державного реєстру сортів рослин, Державного реєстру патентів на сорт рослин [5, 108].

Важливо відзначити, що на позитивне рішення про видачу свідоцтва та патенту значної мірою впливає правильність оформлення документації та своєчасні відповіді на запити Відомства, а особа, що веде відповідну справу повинна мати ґрунтовні знання реєстрації сортів рослин як об'єктів права інтелектуальної власності.

Отже, на основі викладеного ми можемо стверджувати, що поряд з існуванням нормативно-правової бази, яка детально регламентує порядок подання заявки на сорт рослин її експертизи та державної реєстрації прав, позитивним в Україні є те, що законодавством передбачено можливість подання заявки як безпосередньо самим заявником, так і представником з питань інтелектуальної власності, повноваження якого детально визначені відповідним положенням. Варто відмітити, що за допомоги висококваліфікованих патентних повірених відсоток отримання позитивних рішень реєстраційних органів щодо нових сортів рослин значно вищий ніж при подачі заявки безпосередньо селекціонерами.

Список використаних джерел

1. Інститут патентних повірених: міжнародний досвід та національна практика: Монографія / кол. авторів: Боровик П. А., Коваленко Т. В., Тверезенко О. О. – К.: ТОВ «Лазурит-Поліграф», 2008. 192 с.
2. Положення про представників у справах інтелектуальної власності затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 545 від 10 серпня 1994 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/938-97-%D0%BF>.
3. Положення про представників у справах інтелектуальної власності на сорти рослин затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 1183 від 19 серпня 2002 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1183-2002-%D0%BF>.
4. Пічкур О. В. Проблемні питання охорони прав на сорти рослин та захисту прав селекціонерів / О. В. Пічкур // Інтелектуальний капітал. – 2004. – № 4. – С. 27 – 36.
5. Пушкар М. В. Адміністративне провадження з реєстрації прав на сорти рослин / М. В. Пушкар // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 10. – С. 108 – 112.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ФОТОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Тасвська Маргарита Олександрівна,

*студентка Інституту інтелектуальної власності Національного
університету «Одеська юридична академія» в м. Києві*

Проблема охорони фотографічних творів постала перед авторами практично одразу після винайдення в 1839 р. процесу їх створення. З часом фотографія стала популярною та прибутковою, що змусило більшість західноєвропейських країн наприкінці XIX – на початку XX століття надати їй правову охорону [1, 25]. З часом виникла мережа Інтернет, що дозволяє не тільки використовувати фотографічні твори їхніми авторами, а й недобросовісними користувачами, що значно погіршує становище фотографів та правоволоділців таких об'єктів авторського права.

Говорячи про фотографічні твори, ми повинні пам'ятати, що авторське право діє протягом усього життя автора й 70 років після його смерті, крім випадків, передбачених статтею 28 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Тривалість охорони фотографічних творів у національному законодавстві приведена у відповідність до статті 9 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право 1996 року, стороною якого є Україна. Крім того, зазначений міжнародний договір та Закон України «Про авторське право і суміжні права» поширюють охорону творів і на цифрове середовище (Інтернет). Виключне право автора (чи іншої особи, яка має авторське право) на використання твору іншими особами дає йому право дозволяти чи забороняти: подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця й у будь-який час на їх власний вибір (насамперед ідеться про використання в мережі Інтернет) [2].

За останнє десятиріччя у судовій практиці збільшилася кількість справ пов'язаних із захистом авторських прав на фотографічні твори. Підвищений інтерес до використання фотографічних творів обумовлений, зокрема, діяльністю засобів масової інформації, де фотографічний твір завжди є яскравим прикладом ілюстрації текстового матеріалу; рекламною діяльністю суб'єктів господарювання, коли фотографічний твір ілюструє продукцію чи будь-які аспекти господарської діяльності; при створенні фотоальбомів, календарів, веб-сторінок у мережі Інтернет [3, 47].

Проблемою правової охорони фотографічних творів є їх використання в мережі Інтернет, адже у мережі Інтернет значно складніше встановити порушника авторських прав, оскільки у процесі неправомірного розміщення фотографічного твору в мережі Інтернет фігурують кілька осіб, серед яких власник доменного імені, власник сайту (який може бути іншою особою, ніж власник доменного імені), власник хостинг-сервера, провайдер послуг зв'язку мережі Інтернет. Відповідно, в мережі Інтернет порушника прав автора ідентифікувати складніше, у порівнянні з порушенням авторських прав на фотографії у друкованих виданнях [1].

Також виникають складнощі при використанні цифрових копій фотографічного твору. Як відомо, цифрова копія нічим не відрізняється від оригіналу і тільки фахівець у змозі відрізнити їх за допомогою технічних характеристик, що закладені в кожному об'єкті, створеному за допомогою технічних засобів (фото-, відеокамери). У таких випадках можуть виникнути складнощі, тому що фахівець також у змозі змінити цю інформацію на таку, яка потрібна порушнику.

Аналізуючи норми законодавства України, США, Росії та країн Західної Європи, а також положень Бернської конвенції з охорони літературних і художніх творів, можемо стверджувати, що інформація передається Інтернетом переважно у вигляді творів, які підлягають охороні авторським правом будь-якої з країн Бернського Союзу нарівні з творами, закріпленими в більш традиційних формах, за умови відповідності встановленим законодавством країни, критеріям охорони. При цьому, виконання яких-небудь формальностей та факт опублікування твору значення не має.

Можна зробити висновок, що регулювання відносин, що виникають з приводу фотографічних творів, розміщених в мережі Інтернет, є досить складним процесом. У разі посягання встановити порушника складно та не завжди можливо через особливості самої мережі Інтернет. Значною мірою припинення правопорушень в мережі Інтернет є можливим лише за умови, що користувачі самостійно припинять посягання на авторське право і в подальшому не вчинять аналогічне знову.

Список використаних джерел

1. Дорожко Г., Кіф'юк Є. Питання охорони та захисту цифрових фотографічних творів // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2010. – №. 4. – С. 25-28.

2. Рекомендації щодо забезпечення правомірності створення та використання фотографічних творів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://sips.gov.ua/ua/recfoto.html>.
3. Кулініч О. О. Недоведення факту порушення авторських прав на фотографічні твори як підстава для відмови у задоволенні позовних вимог // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – Т. 1. – №. 1. – С. 47-52.

НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ НАСІННИЦТВА ТА РОЗСАДНИЦТВА – ВАЖЛИВИЙ КРОК ЩОДО ЗАХИСТУ ОБ’ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Тараненко Сергій Михайлович,

кандидат юридичних наук, доцент

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Відомо, що сільське господарство є конкурентноздатною галуззю, оскільки Україна має потужний агропромисловий потенціал, а також володіє сприятливими кліматичними умовами і якісними земельними ресурсами, наявність яких свідчить про можливість ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. Як підкреслює В. Жушман, Україна є однією з країн Європи, що має значний земельно-ресурсний потенціал для інтенсивного розвитку сільського господарства [1].

На сьогодні аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю української національної економіки, у якій задіяна значна частина сільського населення і яка формує 16-17% валового внутрішнього продукту. Якщо співставити цей показник у різних державах, то варто зауважити, що у Білорусії та Казахстані він становить 13%, в Росії – майже 7%, у Грузії – більше половини, Вірменії, Киргистані та Узбекистані – близько третини. Аграрний сектор України забезпечує близько 60% фонду споживання населення, займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається практично єдиною галуззю, яка багато років поспіль забезпечує позитивне зовнішньоторговельне сальдо [2].

Сільськогосподарські підприємства виробляють 44,9% валової продукції сільського господарства, у т. ч. 45,1% продукції рослинництва і 44,7% продукції тваринництва. Поряд з цим, економічні можливості аграрного сектора України використовуються не повністю. У цьому

плані непересічне значення має ціла низка внесених змін та доповнень у чинне законодавство України, що стосується використання насіння та садивного матеріалу, реєстру виробників та порядку оскарження їх дій у суді, уточнені їхні права та обов'язки, детально охарактеризовані вимоги пов'язані з проведенням державного контролю у цій сфері. Безперечно всі ці суттєві зміни та доповнення спрямовані на удосконалення відносин в сфері охорони та захисту прав на сорти рослин, як об'єктів інтелектуальної власності.

Що стосується нововведень вважаємо за необхідне акцентувати свою увагу на окремих із них.

Так з метою приведення положень Закону України «Про насіння і садивний матеріал» у відповідність до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» та адаптації його до вимог СОТ та ЄС у частині запровадження в Україні Схем сортової сертифікації насіння Організації економічного співробітництва та розвитку, Законом України від 2 жовтня 2012 р. Закон «Про насіння і садивний матеріал» викладено в новій редакції, яка набрала чинності з 4 грудня 2012 р. Вказаний Закон визначає основні засади виробництва та обігу насіння і садивного матеріалу, а також порядок здійснення державного контролю за ними. Його дія не поширюється на обіг насіння і садивного матеріалу генетично модифікованих організмів (рослин), що регулюється спеціальним законодавством.

У Законі «Про насіння та садивний матеріал» у редакції 2012 р. оновлено визначення таких понять, як «насіння», «садивний матеріал», «насінництво», «розсадництво», «партія насіння і садивного матеріалу», «сортові якості насіння і садивного матеріалу», «сортова чистота (типовість)», «маркування насіння»; сформульовані нові законодавчі визначення ряду понять, а саме: «фітосанітарний контроль», «категорія насіння і садивного матеріалу», «вихідний садивний матеріал багаторічних рослин», «базовий садивний матеріал багаторічних рослин», «сертифікований садивний матеріал багаторічних рослин», «базове маточне насадження», «базовий розсадник», «товарні якості садивного матеріалу», «розсадники добору», «розсадники розмноження», «маркування садивного матеріалу», «інспектування», «державний контроль у сфері насінництва та розсадництва», «державний резервний насінневий фонд», «оновлення насіння і садивного матеріалу», «багаторічні рослини», «атестація суб'єктів насінництва та розсадництва», «сертифікат на садивний матеріал», «садивний матеріал (in vitro)»,

«культура меристем (in vitro)», «насіннєві схеми Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)» тощо (ст. 1).

У статті 5 нової редакції Закону України «Про насіння і садивний матеріал» скорочено перелік органів, що здійснюють державне управління у сфері насінництва та розсадництва, а саме: Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику, та центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі. З переліку вказаних суб'єктів вилучено спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади з питань лісового господарства, житлово-комунального господарства та їх територіальні органи.

Відповідно до ст. 9 згаданого Закону, система насінництва та розсадництва складається із ланок добазового, базового і сертифікованого насінництва та розсадництва, державного резервного насіннєвого фондів, колекційних маточних насаджень багаторічних рослин. Державний резервний насіннєвий фонд створюється в обсягах, затверджених Кабінетом Міністрів України, для забезпечення насінням і садивним матеріалом районів, що не виробляють власного насіння і садивного матеріалу або мають обмежені можливості для його виробництва, надання допомоги у разі знищення або пошкодження насінницьких посівів та насаджень внаслідок стихійного лиха, а також для забезпечення сортооновлення, сортозаміни та реалізації насіння і садивного матеріалу за міжнародними договорами України.

Відповідно до ст. 12 нової редакції Закону «Про насіння та садивний матеріал», суб'єкти насінництва та розсадництва мають право розмножувати, заготовляти та використовувати насіння і садивний матеріал сортів рослин (клонів, ліній, гібридів) за дозволом відповідного володільця патенту на використання сорту, якщо їх виробничі умови відповідають атестаційним вимогам, що встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику.

Право на виробництво добазового, базового та сертифікованого насіння, гібридів першого покоління, вихідного, базового та сертифікованого садивного матеріалу багаторічних рослин, культури меристем (in vitro), садивного матеріалу однорічних культур надається суб'єктам насінництва та розсадництва, які за результатами атестації внесені до Реєстру виробників. Внесення суб'єктів насінництва та розсадництва до Реєстру виробників проводиться щорічно за результатами атестації.

Суб'єкти насінництва та розсадництва, не внесені до Реєстру виробників, не мають права виробляти насіння і садивний матеріал для реалізації.

Законом уточнено права і обов'язки виробників насіння і садивного матеріалу. Так, виробники насіння і садивного матеріалу мають право: на перевагу при розташуванні насінневих посівів сортів рослин (клонів, ліній, гібридів) перехреснозапильних культур перед іншими товаровиробниками; вимагати відшкодування завданих збитків від перехресного запилення рослин вирощуваного сорту іншим сортом внаслідок невиконання сусіднім виробником умов укладеного з ним договору щодо розміщення посівів перехреснозапильників; звертатися до відповідних органів виконавчої влади та до суду в разі порушення їх прав; брати участь у виконанні державних цільових програм щодо виробництва насіння і садивного матеріалу; брати участь у формуванні державного резервного насінневого фонду.

Виробники насіння і садивного матеріалу зобов'язані: вирощувати насіння і садивний матеріал сортів, внесених до Реєстру сортів, в обсязі, визначеному ліцензійним договором; додержуватися технологічних і методичних вимог насінництва та розсадництва щодо збереження сортової чистоти, біологічних і урожайних властивостей сорту та посівних якостей насіння; гарантувати відповідність насіння і садивного матеріалу, що підлягає реалізації, сортової чистоті (типовості) і посівним якостям, зазначеним у сертифікатах на насіння та садивний матеріал; зберігати дублікати проб насіння і садивного матеріалу упродовж строку дії сертифіката на насіння; вести по кожному сорту насінницьку документацію за встановленими формами і зберігати її протягом трьох років; додержуватися встановленого порядку пакування, маркування, транспортування та зберігання насіння і садивного матеріалу відповідно до вимог нормативно-правових актів та стандартів; відшкодовувати матеріальні збитки споживачу в разі реалізації йому некондиційного насіння чи садивного матеріалу; здійснювати внутрішньогосподарський контроль за виробництвом і обігом насіння і садивного матеріалу.

Новою редакцією Закону України «Про насіння і садивний матеріал» уточнено умови введення в обіг насіння і садивного матеріалу. Зокрема, насіння і садивний матеріал вводять в обіг після їх сертифікації. Насіння, що реалізується за межі України, супроводжується міжнародними сертифікатами. Насіння і садивний матеріал вважаються сертифікованими, якщо вони: відповідають вимогам нормативно-правових актів за сортовою чистотою і

посівними якостями; належать до сорту, занесеного до Реєстру сортів рослин України або Реєстру сортів рослин Організації економічного співробітництва та розвитку.

Усі партії насіння і садивного матеріалу повинні супроводжуватися сертифікатами: насіння – сертифікатом, що засвідчує сортові та посівні якості; садивний матеріал – сертифікатом, що засвідчує походження, санітарний стан і товарну якість садивного матеріалу.

Використання для сівби (посадки) насіння та (або) садивного матеріалу, яке не має відповідного сертифіката, забороняється. Визначення посівних якостей насіння та (або) садивного матеріалу шляхом аналізування проб, відібраних від партій насіння та (або) садивного матеріалу, здійснюється лабораторіями центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі.

Насіння і садивний матеріал дозволяється ввозити в Україну за умови належності його до сорту, який занесений до Реєстру сортів рослин України. Насіння сорту, який занесений до Реєстру сортів рослин Організації економічного співробітництва та розвитку, тих сільськогосподарських рослин, до схем сортової сертифікації яких приєдналася Україна, ввозиться в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну аграрну політику у сфері насінництва та розсадництва, за умови, що воно призначене для розмноження і наступного вивезення за межі країни. Митне оформлення насіння і садивного матеріалу здійснюється за наявності сертифікатів країни експортера. Насіння і садивний матеріал сортів рослин, не занесених до Реєстру сортів рослин України та/або до Реєстру сортів рослин Організації економічного співробітництва та розвитку, ввозяться в Україну для селекційних, дослідних робіт і експонування суб'єктами господарювання незалежно від форми власності на основі підтвердження, що видається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі. Підтвердження надається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі на безоплатній основі, в десятиденний строк з дня отримання клопотання про ввезення насіння і садивного матеріалу для селекційних (дослідних) робіт і експонування. Вивезення насіння та (або) садивного матеріалу за межі митної території України здійснюється за дозволом власника сорту та

супроводжується міжнародними сертифікатами. Вивезення за межі митної території України дослідних зразків насіння та/або садивного матеріалу сортів рослин, не занесених до Реєстру сортів рослин України, здійснюється з метою проведення експертизи на придатність до поширення в іншій країні або обміну генофондом, селекційних і науково-дослідних робіт, експонування.

Розділом V Закону України «Про насіння і садивний матеріал» змінено законодавчі вимоги щодо проведення державного нагляду (контролю) у сфері насінництва та розсадництва. Здійснення такого контролю (нагляду) покладено на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, та його територіальні органи в порядку, встановленому законодавством. Організація та здійснення державного контролю у сфері насінництва та розсадництва покладається на керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі, – головного державного інспектора сільського господарства України та його заступників, головних державних інспекторів сільського господарства в Автономній Республіці Крим, областях, районах та їх заступників, на старших державних та державних інспекторів, які призначаються на посади і звільняються з посад в установленому законодавством порядку.

Посадові особи з питань нагляду (контролю) у сфері насінництва та розсадництва у межах своїх повноважень мають право: контролювати додержання суб'єктами насінництва та розсадництва незалежно від форми власності методичних і технологічних вимог [3].

Підсумовуючи сказане, слід зазначити, що вдосконалення та впорядкування законодавства – характерна риса процесу розвитку цивілізованої правової держави.

Список використаних джерел

1. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.
2. Лузан Ю. Я. Напрями розвитку сільськогосподарського виробництва і соціальної сфери села / Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. – 2009. – № 7. – С. 3-12.
3. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про насіння і садивний матеріал» // Відомості Верховної Ради (ВВР), – 2013, № 42, – Ст. 585

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В РЕКЛАМІ

Тетьора Ірина Сергіївна,

*магістрантка Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Відомо, що використання у рекламі об'єктів авторського права і (або) суміжних прав здійснюється відповідно до вимог законодавства України «Про авторське право і суміжні права» [2].

У юридичній науці під терміном «використання реклами» слід розуміти процес застосування тих чи інших корисних властивостей реклами, що може здійснюватись у межах виробництва чи розповсюдження реклами. В цьому контексті ст. 4 визначає, що використання об'єктів авторського та суміжного прав у рекламі здійснюється на підставі законодавства України про авторське право та суміжні права. Таким чином, використані в рекламній інформації об'єкти авторського права чи суміжних прав не змінюють свого статусу, а також своєї належності тим чи іншим особам лише на підставі факту їх використання в рекламі [3].

Також слід зазначити, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» регулює відносини у сфері створення, реєстрації та відчуження елементів прав на зазначені об'єкти [2].

Безперечно, суб'єктами авторського права є автори творів, їх спадкоємці та особи, яким автори чи їх спадкоємці передали свої авторські майнові права [1].

До того ж об'єктами авторського права, які, зокрема, можуть використовуватись у процесі виробництва і розповсюдження реклами, є твори науки, літератури і мистецтва, а саме:

- літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру;
- виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;
- бази даних;
- музичні твори з текстом і без тексту;
- аудіовізуальні твори;
- твори образотворчого мистецтва;
- фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;

- ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;

- похідні твори;

- тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;

- інші твори [2].

Повертаючись до Закону України «Про авторське право і суміжні права», потрібно враховувати, що право авторства виникає з моменту створення твору, не вимагаючи при цьому будь-якої реєстрації. Проте, на сьогодні спостерігається тенденція до отримання додаткових державних гарантій щодо захисту свого авторського права, а тому часто автори реєструють свої твори в Державній Службі інтелектуальної власності, отримуючи при цьому свідоцтво авторства. Враховуючи наведене, якщо під час рекламування планується застосування об'єктів авторського права, потрібно враховувати вимоги Постанови Кабміну «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються прав автора на твір» від 27 грудня 2001 р., № 1756, згідно з якою в Україні створюється Державний реєстр свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір та Державний реєстр договорів, які стосуються права автора на твір. Тому рекламодавцям та виробникам у такому разі потрібно проводити додаткову роботу як щодо перевірки чи не належить певний твір до вказаних реєстрів, так і щодо дотримання вимог Постанови щодо укладення договорів, які стосуються прав автора на твір [4].

Договірна форма використання творів найбільшою мірою забезпечує реалізацію та охорону як особистих, так і майнових прав авторів. Адже чітка та детальна розробка договорів, які б регулювали порядок та умови використання об'єктів права інтелектуальної власності в рекламі, має забезпечити оптимальний захист прав та інтересів сторін, не допустити використання результатів творчої діяльності авторів, сприяти підвищенню якості та різноманітності рекламних повідомлень [5].

Не випадково договори на використання об'єктів авторського права в рекламі можна поділити на дві основні категорії [5]:

- рекламні договори, в яких умови про авторські права викладено як окремий розділ договору;

- договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Хоча відповідно до ст. 440 ЦК одним із майнових прав інтелектуальної власності на твір є виключне право дозволяти його використання. Це право здійснюється лише за згодою автора, крім таких випадків правомірного використання твору без такої згоди, як цитування, відтворення в судовому та адміністративному провадженні в обсязі, виправданому цією метою тощо [1].

У свою чергу в кожній з визначених категорій можуть бути виокремлені договори про розпорядження авторськими правами та визначенні умови використання окремих об'єктів авторського права в рекламі.

Щодо рекламних договорів у чинному законодавстві України не закріплено визначення, види, характерні риси зазначених договорів. У договорі на створення реклами можуть бути закріплені наступні положення:

а) визначення суб'єктів авторських прав на об'єкти авторського права, створені при виготовленні реклами. Відповідно до законодавства про авторське право та суміжні права власником особистих немайнових прав на об'єкт авторського права є його автор, а майнові права можуть належати автору або працедавцю чи замовнику (якщо інше не передбачено договором), якщо об'єкт авторського права створено на виконання трудового договору чи договору замовлення. Звичайно, рекламодавцю слід обов'язково з'ясувати, чи має рекламист права відчужувати (передавати) права на використання твору, створеного авторами, що у нього працюють. Водночас, доцільно включити до договору про надання рекламних послуг гарантію з боку рекламиста щодо наявності у нього права відчужувати (передавати) права на використання створеного за таким договором твору із зазначенням підстав, на яких таке право ґрунтується;

б) в договорі необхідно визначити умови передання майнових прав на створений об'єкт авторського права від виробника реклами рекламодавцю або умови користування відповідними об'єктами авторського права;

в) визначити порядок використання при виготовленні та розповсюдженні реклами об'єктів права інтелектуальної власності рекламодавця, якщо такі будуть ним надаватись;

г) визначити умови виплати авторської винагороди. У тому випадку, коли при виготовленні реклами будуть використовуватись створені іншими, ніж виробник реклами, авторами об'єкти авторського права, необхідним є укладання авторських договорів. При цьому укладатись авторський договір може між рекламодавцем або

виробником реклами та автором (іншою особою, яка має авторські права). Слід зазначити, що Цивільний кодекс України не застосовує категорію авторський договір [5].

Відповідно до Цивільного кодексу України до договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності належать:

- ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності, ліцензійний договір;
- договір на створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;
- інші договори [1].

Також слід зазначити, що на відміну від Закону України «Про авторське право і суміжні права» в Цивільному кодексі майнові права інтелектуальної власності на твір поділено на 2 категорії: виключні права (виключне право дозволяти використання твору, право перешкоджати неправомірному використанню твору, в тому числі заборонити таке використання, інші майнові права) та право на використання твору, яке не належить до категорії виключних. Разом з тим, у ст. 1113 Цивільного кодексу України передбачено договір саме на передання виключних майнових прав інтелектуальної власності [1].

Потрібно також враховувати, що Закон України «Про авторське право і суміжні права» виокремлює такі види авторських договорів, як:

- 1) договори про передачу (відчуження) майнових прав суб'єктів авторського права;
- 2) договори про передачу права на використання твору, які включають:
 - договори про передачу виключного права на використання твору;
 - договори про передачу невиключного права на використання твору;
 - договір-замовлення [2].

Також в окрему групу договорів, які не є авторськими, але в яких визначено положення про авторські права, необхідно зарахувати трудовий договір між автором-працівником та роботодавцем [5].

Таким чином, можна зробити висновок, що умови про використання об'єктів авторського права у рекламі можуть бути закріплені як безпосередньо у договорі на створення та

розповсюдження реклами, так і визначатись в окремих договорах про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності [5].

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. Станом на 15 трав. 2014 р.: – К.: Паливода А. В., 2014. – 380 с.
2. Закон України Про авторське право і суміжні права від 23.12.1993 № 3792-ХІІ / Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/pro_avtors_ke_pravo_i_sumizhni_prava.htm.
3. Закон України «Про рекламу» // Радник. Український юридичний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://radnuk.info/komentar/zakon/630-reklama/17257-stattya-4-vikoristannya-ob-yektiv-avtorskogo-prava-i-abo-sumizhnih-prav-u-reklami-zminena.html>.
4. Авторська реклама або особливості використання об'єктів авторського права в рекламі / Юридичний журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2246>.
5. Договірні засади використання об'єктів авторського права у рекламі / Г. О. Ульянова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apdp.in.ua/v42/08.pdf>.

ЯК ЗАХИСТИТИ ЕТИКЕТКУ

Шматков Роман Павлович,

*старший викладач Черкаського національного
університету ім. Богдана Хмельницького*

У практиці роботи судових експертів з питань інтелектуальної власності досить часто виникають ситуації, коли досліджуваний об'єкт одночасно належить до сфери дії кількох спеціальних законів. Як правило, це стосується такого специфічного об'єкта правової охорони як етикетка.

За класичним визначенням етикетка є одним з різновидів комбінованих товарних знаків. Справді, одним з її призначень є саме те, що становить основну функцію знаку для товарів і послуг: відрізнити товари одного виробника від однорідних товарів інших виробників. Так чи інакше, етикетка використовується для позначення (відрізнення) товару. Саме у цьому полягає її суть, як об'єкта, що підлягає охороні згідно Закону «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг».

Зауважимо, що основним охороноздатним елементом етикетки є оригінальна назва, в широкому розумінні – напис.

Якщо говорити про товарний знак, як про інтелектуальний продукт, то будь-яка з відомих етикеток є взірцем творчого підходу до розробки знаків. Товари з етикетками реалізуються здебільшого через роздрібну мережу, і оригінальна назва або примітне зображення на упаковці нерідко здатні вплинути на вибір покупця. Отже, дії виробника, який дбає про свій імідж, при просуванні на ринок нового товару досить прості: розробити етикетку, отримати свідоцтво на знак, організувати рекламну кампанію, визначити цінову політику, а далі – відслідковувати, щоб ніхто не спробував підробити його товар.

Не секрет, що підробка відомих на ринку товарів є прибутковою справою. Однак масштаби цього «бізнесу» та витонченість методів може оцінити не кожен.

Не торкаючись проблем безпосередньої підробки товару (контрафакції), вважаємо за необхідне акцентувати увагу саме на підробці етикеток та упаковки. Зміст цього порушення коротко описується в матеріалах ВОІВ [1]:

«9.208. Замість того, щоб розробити своїми силами етикетку чи упаковку, які створюють для товару імідж його творця, підроблювач намагається скористатися репутацією конкурентноздатного товару, надавши своєму товару вигляд настільки подібний до нього, що на ринку виникає змішування.

9.209. Часто підроблювач використовує товарний знак (в розумінні назви товару), який є подібним до ступеню змішування з товарним знаком його конкурента. Якщо він так робить, то порушує право на товарний знак».

Закон «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» передбачає достатньо дієві засоби захисту прав власників товарних знаків. Однак на практиці спроби суддів та правоохоронців досягнути та зіставити норми цього закону без належного експертного висновку є малорезультативними.

Згідно з п. 2 ст. 20 Закону «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»: власник свідоцтва може вимагати усунення з товару, його упаковки незаконно використаного знаку або позначення, схожого з ним настільки, що їх можна сплутати або знищення виготовлених зображень знаку або позначення.

Звідси зрозуміло, чому питання, що ставиться до судового експерта при розгляді справ про порушення прав власника свідоцтва, має стандартний зміст: чи є позначення, застосоване на упаковці товару

виробника А (етикетка), схожим настільки, що його можна сплутати із зображенням знаку для товарів і послуг за свідоцтвом №..., що належить виробнику Б?

Суд, отримавши ствердний висновок експерта, готовий ухвалити відповідне рішення. Однак важливим аргументом, що не дозволить цього зробити є «патент на промисловий зразок», який видано на ту саму етикетку, яка схожа на зареєстрований знак.

Слід зазначити, що такий поворот справи насправді викликає паніку у стані власників товарних знаків. Але чи є для цього причини?

Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» (стаття 5, пункт 2) визначає, що «Об'єктом промислового зразка може бути форма, малюнок чи розфарбування або їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд промислового виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб».

Етикетка, яка зазвичай включає малюнок, оригінальне розфарбування або їх поєднання, начебто підпадає під таке визначення. Втім спробуємо поглянути на проблему з іншого боку.

Згідно з міжнародною практикою, промисловий зразок є естетичне або ергономічне рішення зовнішнього вигляду промислового виробу, який виконує утилітарну (прикладну, вузькопрактичну) функцію. На жаль, в українському законі ця вимога не акцентується, але це не означає, що наше законодавство розуміє під промисловим зразком щось інше, ніж решта країн світу.

Етикетка, як було зазначено вище, виконує суто інформаційну функцію, функцію позначення товару, і не є виробом, призначеним для практичного використання споживачем. Людина споживає мінеральну воду, вино, сигарети, позначені етикетками, але не самі етикетки.

Проаналізуємо положення двох законів, які стосуються використання відповідних об'єктів промислової власності.

Так Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (стаття 16, пункт 2) передбачає, що використанням знаку визнається застосування його на товарах і при наданні послуг, для яких його зареєстровано, на упаковці товарів, у рекламі, друкованих виданнях, на вивісках, під час показу експонатів на виставках і ярмарках, що проводяться в Україні, в проспектах, рахунках, на бланках та в іншій документації, пов'язаній із введенням зазначених товарів і послуг в господарський оборот [2].

Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» (стаття 20, пункт 2) використанням промислового зразка вважає виготовлення,

пропонування для продажу, введення в господарський оборот або зберігання в зазначених цілях виробу, виготовленого із застосуванням запатентованого промислового зразка [3].

Пам'ятаючи, що обидва закони зобов'язують власників охоронних документів добросовісно використовувати надані їм права, визначимо, що ж з позиції наведених норм, є використанням цих об'єктів у разі, якщо охоронний документ видано на етикетку.

Отже, використання етикетки, як товарного знаку може бути застосування її на товарах, для яких її зареєстровано, у рекламі тощо.

Використанням же промислового зразка, об'єктом якого є етикетка, може бути її виготовлення, пропонування для продажу, продаж, зберігання, але ні в якому разі не застосування для позначення товарів.

Саме таким чином повинні використовувати свої права щодо охоронюваних об'єктів власники свідоцтва на товарний знак та, відповідно, патенту на промисловий зразок.

Висновок зрозумілий: патент на промисловий зразок, об'єктом якого є етикетка, не надає його власнику право використовувати цю етикетку для позначення товарів.

Таким чином, наявність такого патенту не є підставою для невизнання порушенням прав власника свідоцтва застосування на однорідних товарах етикетки, схожої на зареєстрований знак. Таке застосування регламентується виключно Законом «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг».

Кількість прецедентів наводить на думку, що досліджувана проблема потребує певного законодавчого врегулювання. Якщо Закон «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» містить норму, згідно з якою позначення, що відтворюють промислові зразки, права на які належать в Україні іншим особам, не реєструються як знаки, то в Закон «Про охорону прав на промислові зразки» адекватних положень не введено. Це цілком зрозуміло: законодавець не міг передбачити настільки високий рівень винахідливості вітчизняних підприємців.

У виданні «Експертиза об'єктів інтелектуальної власності» [4] з цієї проблеми зазначено наступне:

«Явочна система реєстрації промислового зразка дає можливість швидкого одержання охоронного документа і використання етикетки у виробничих цілях, маючи правовий захист для неї.

Користуючись цим, деякі недобросовісні виробники реєструють як промисловий зразок етикетки, які їм не належать.

Хотілося б мати більш злагоджені дії експертизи товарних знаків і експертизи промислових зразків, регламентовані законодавством і підзаконними актами, що припиняли б подібні випадки недобросовісної конкуренції товаровиробників».

Очевидно, найбільш радикальним засобом вирішення проблеми було б пряме виключення етикетки з числа об'єктів промислового зразка. Але це певним чином ущемляє інтереси розробників та виробників етикеток: їхні права інтелектуальної власності повинні бути захищені, а захист їх двома законами (про авторське право та про промислові зразки) надає надійну кумулятивну охорону.

На думку автора, доцільним було б введення до Закону «Про охорону прав на промислові зразки» норми, що виключала б надання правової охорони будь-яким букво-, цифро- та словосполученням, які можуть бути охороноздатними елементами товарних знаків. При цьому, пам'ятаючи, що напис може бути елементом дизайну, таке виключення слід ввести лише щодо змісту напису, іншими словами – зміст напису не може бути суттєвою ознакою промислового зразка.

Також у законі слід передбачити дзеркальні норми, які унеможливили б відтворення в промислових зразках зображень, яким надано правову охорону як товарним знакам інших осіб.

Можливо, такі зміни примусять переглянути підходи до проведення експертизи заявок на промислові зразки, але можна впевнено стверджувати, що вони будуть серйозним кроком вперед у справі боротьби з підробками.

Список використаних джерел

1. Основи інтелектуальної власності. – К.: Юридичне видавництво «Ін-Юре», 1999 р. – 578 с.
2. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 р. №3689-ХІІ зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
3. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 23.12.1993 р. № 3770-ХІІ зі змінами [Електронний ресурс]. “ Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
4. Тофіло А. В., Левічева О. Д. «Експертиза об'єктів промислової власності». Конспект лекцій для студентів спеціальності «Інтелектуальна власність» К.: Інститут інтелектуальної власності і права, 2001 р. – 72 с.

Проблеми економіки, інноватики та маркетингу інтелектуальної власності

ВПЛИВ ПАТЕНТНОЇ ОХОРОНИ ВИНАХОДІВ НА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Горьова Оксана Василівна,

магістрантка Інституту інтелектуальної власності Національного університету «Одеська юридична академія» в м. Києві, молодший юрист Адвокатського об'єднання «Ти і право»

Одним із актуальних питань у сфері охорони інтелектуальної власності залишається питання про те, наскільки високим має бути рівень охорони винаходів патентами аби не обмежувати та не сприяти гальмуванню інноваційного розвитку.

Вивченню проблем охорони винаходів патентами та значення патентів для розвитку інноваційної діяльності присвячені численні роботи таких зарубіжних дослідників, як П. МакДональд, Дж. Шумпетер, Р. Мерджес, С. Глез'є, Ф. Мечлап, С. Селл, В. Лейндс та Р. Познер та ін.

До недавнього часу панувала думка про те, що високий рівень охорони винаходів сприяє розвитку винахідницької активності та інноваційної діяльності. На підтримку позиції про позитивний вплив патентів на інноваційний розвиток було висунуто наступні аргументи.

Патент постає одним із найважливіших засобів конкурентної боротьби за ринки. Ці властивості патенту, що зумовлюють підвищення його ролі, значною мірою впливають на технічний прогрес. Новітня техніка є лише одним із засобів одержання прибутків за рахунок зниження собівартості продукції або підвищення цін на нові товари, що випускаються монополюю. Патентна політика дає змогу здійснювати вільне управління цінами, чого можна легко досягти шляхом використання сучасної технології та випуску нових запатентованих товарів. Завдяки патенту можна монополюю закріпити свою перевагу на всіх етапах виробництва та збуту і, обмежуючи конкуренцію, прямо впливати на процес встановлення ціни [5, 46].

Однак для того, аби суб'єкт підприємницької діяльності міг досягти цієї мети, скористатися в конкурентній боротьбі результатами

розробки і впровадження нової техніки необхідно, щоб він одноосібно міг використовувати технічні нововведення протягом певного часу; потрібна гарантія його монопольного становища, необхідного для відшкодування всіх витрат, пов'язаних із використанням технічних нововведень і одержанням прибутку. Юридичну можливість використання винаходу на монопольних засадах протягом встановленого терміну забезпечує саме його патентування [2, 37].

Крім того, один із аргументів позитивного впливу патентів на інноваційний розвиток базується на переконанні, що патенти, забезпечуючи винахідника доходом від створення винаходів, стимулюють винахідницьку активність [3,6].

Патентна охорона є досить надійною та досконалою, що спонукає винахідників до створення нових винаходів. Патент охороняє винахід від будь-якого відтворення (у той час, як авторське право встановлює лише заборону здійснювати відтворення «виразу» ідеї твору). У зв'язку з тим, що обов'язковою умовою охорони винаходів є їх реєстрація, в Україні сформована досить ефективна система реєстрації патентів, яка створює широкі можливості пошуку певного патенту в національному реєстрі (в тому числі, для одержання опису певного винаходу) [3, 3].

Для отримання патенту на винахід слід дотримуватись певних умов, зокрема подати відповідну заяву про одержання патенту, яка стає згодом публічним документом і обов'язково має містити детальний опис винаходу. Опис дає змогу певному колу суб'єктів, що володіє технічними, технологічними знаннями ознайомитись із сутністю запатентованого продукту. Таким чином відбувається процес обміну знаннями, вільний доступ суспільства до інформації, що відповідно стимулює інноваційний розвиток. Однак серед негативних наслідків ознайомлення може бути те, що опис винаходу є своєрідною інструкцією для потенційних порушників патентних прав [6, 114].

Такої думки не дотримується дослідник Стюарт МакДональд, стверджуючи, що винахідник забезпечує суспільство інформацією про винахід тільки в теорії. Опис патенту є, перш за все, юридичним документом, а не джерелом інформації про винахід, доступний людству. Фактично, інформація про патент є доступною лише для тих, хто бере участь в процедурі видачі патенту, а також для тих, хто може оплатити послуги експертів певної галузі (юристів, патентних повірених тощо). Крім того, інформації про винахід в описі може бути недостатньо для відтворення винаходу іншими особами. Адже фахівці, що складають заявки на патент від імені своїх компаній, завжди можуть викласти інформацію про патент в такому обсязі, якого буде достатньо для

виконання формальної вимоги законодавства, але який не буде корисним для суспільства [3,7].

Складно переоцінити значення патентів для охорони винаходів, адже у випадку незахищеності винаходу патентом винахідник може зіткнутися з проблемою відшкодування витрат на створення й впровадження винаходу тоді, коли такий винахід вже перебуває в процесі його несанкціонованого відтворення [2, 44].

Беззаперечним є той факт, що за відсутності охорони завжди існує загроза посягань на новостворений продукт, у розробку якого були вкладені кошти. За таких умов, конкурент матиме можливість відтворити новий товар без жодних витрат і, як результат, одержуватиме дохід від нього[5, 43].

Заслугує на увагу і думка, відповідно до якої патенти не тільки не сприяють інноваційному прогресу, а в окремих випадках гальмують його.

Так високий рівень правової охорони винаходів загрожує обмеженням доступу суспільства до винаходів та може спричинити ситуацію, коли винахідник не зможе отримати дохід, а лише буде спроможним відшкодувати витрати на створення продукту [4, 97].

Як вважає С. Глез'є, це пов'язано з тим, що охорона патенту розповсюджується тільки на обмежене коло об'єктів, а велика кількість інтелектуальних товарів залишаються поза межами охорони. Крім цього, висловлена думка, що патенти стримують інноваційний розвиток шляхом обмеження доступу суспільства до винаходу. Ф. Мечлап ще в 1958 р. зазначив: «Якби в нас не було патентної системи, було би безвідповідальним рекомендувати її створення, враховуючи наші знання про економічні наслідки функціонування такої системи. Проте, оскільки ми маємо патентну систему протягом тривалого часу, безвідповідально, виходячи з нашого досвіду, рекомендувати скасувати її» [1,15-16].

Як відомо, патентування виконує наступні функції: по-перше, дозволяє власникам патентів, що володіють певною технологією, захистити свої комерційні інтереси шляхом позбавлення потенційних конкурентів можливості доступу до технологій (*охоронна функція*); по-друге, створює на ринку умови, за яких відбувається уповільнення інноваційного розвитку (*функція стримування конкурента*). В останньому випадку метою одержання патенту є запобігання одержанню конкурентом патенту на аналогічний винахід. Винахідник прагне якнайшвидше захистити певну технологію патентом для запобігання витрат на отримання ліцензії від конкурента на

використання винаходу. Таким чином, патент може створювати перешкоди для інноваційного розвитку [6, 57].

Застосування стратегії стримування конкурента при патентуванні винаходів ставить під сумнів загально визнане уявлення про те, що патентна система є механізмом оптимізації інноваційного розвитку. В західній літературі все частіше звучить думка про неоднозначність впливу патентної охорони на інноваційний розвиток. У зв'язку з цим можна стверджувати, що охорона винаходу не завжди є основним призначенням патенту. Натомість, більшість патентів одержуються для утримання конкурентів подалі від ринку нового продукту або послуги [3, 6].

Поряд з негативним наслідком стратегії стримування конкурента, яка позначається уповільненням інноваційного розвитку, є також і позитивне в цьому явищі. Збільшення кількості патентів, отриманих для стримування конкурентів, означає розкриття більшої кількості технологічних ідей та потенційну можливість їх подальшого застосування винахідниками [3, 5].

Україна безумовно робить кроки на шляху до удосконалення патентної системи, та максимального захисту прав суб'єктів промислової власності. Про це свідчить динаміка зростання «інтелектуального» ринку.

На нашу думку, в Україні доцільно сформувати систему мотиваційних чинників для суб'єктів інноваційної діяльності та розробити сучасну інфраструктуру підтримки інновацій. Грамотне управління патентуванням виступає основою активної інноваційної діяльності та розвитку, а тому, є головним фактором зростання економічного стану країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Global Intellectual Property Rights, Edited by Peter Drahos and Ruth Maune, Oxfam, p. 15-16.
2. Крайнев П. П. інтелектуальна економіка: управління промисловою власністю: (Монографія) / П. П. Крайнев. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 448с.
3. Потехіна В. Патентна охорона винаходів та її значення для інноваційного розвитку // Збірник наукових праць Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України. 2005. – №44.
4. Потехіна В. Інтелектуальна власність / За ред. Дахна І. І. – Київ: ЦУЛ, 2008. – 413 с.

5. Право інтелектуальної власності: Академ. курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / О. А. Підпригора, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. С. Дроб'язко та ін.; За ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. -2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 672 с.
6. Черевко Г. В. Інтелектуальна власність: Навч. Посіб / Г. В. Черевко. – К.: Знання, 2008. – 412 с.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Гук Богдан Михайлович,

кандидат юридичних наук, доцент

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Європейський вибір України зумовив необхідність реформування різних сфер суспільного життя країни та запровадження інноваційної моделі розвитку, спрямованої на вирішення економічних, соціальних та інших питань. Політика європейської орієнтації України, як засіб внутрішньої трансформації суспільства, не обминула і вищу школу, в контексті реформування якої у 2014 році був прийнятий новий Закон України «Про вищу освіту» [1]. На відміну від Закону України «Про вищу освіту» 2002 року, у новому Законі містяться норми, що визначають напрями інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах, серед завдань якої є одержання конкурентоспроможних наукових і науково-прикладних результатів, застосування нових наукових, науково-технічних знань під час підготовки фахівців з вищою освітою [1, ч. 4 ст.65].

Згідно ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [2]. Із аналізу цієї норми випливає, що змістом інноваційної діяльності є, насамперед, наукові дослідження у певній сфері суспільного виробництва, результати яких можуть бути використані у виробництві при створенні нових товарів і послуг, що можуть забезпечити конкурентоспроможність національної економіки, підвищити експортний потенціал країни, гарантувати їй економічну безпеку та чільне місце в Європейському Союзі. Досягнення цих цілей, згідно з

моделлю інтенсивного розвитку, має забезпечити інноваційна діяльність [3, 28].

Реалізація інноваційної політики у вищих навчальних закладах України відіграє значну роль, оскільки саме тут сконцентрована основна частина наукових кадрів країни, навчаються майбутні професіонали національної економіки та готується нове покоління науковців, а науково-дослідна робота є обов'язковою складовою освітнього процесу. Професорсько-викладацький склад будь-якого навчального закладу III-IV рівнів акредитації має статус науково-педагогічних працівників, які мають здійснювати фундаментальні та прикладні наукові дослідження, що є одним із завдань вищого навчального закладу. Але фундаментальні та прикладні дослідження науковців вищого навчального закладу є лише одним з елементів інноваційної діяльності, яка має кілька етапів. Повний цикл інноваційної діяльності вищої школи, крім власне наукових досліджень, має охоплювати маркетингові стратегії, створення документації і дослідного зразка, технології, методики, ліцензування і сертифікацію послуг, реалізацію продукції, послуг і їх трансфер тощо [4, 177].

Такі етапи інноваційної діяльності вищого навчального закладу можна умовно поділити на внутрішню інноваційну діяльність, яка охоплює не тільки наукову діяльність професорсько-викладацького складу як суб'єктів інноваційної діяльності, але й розвиток інноваційного потенціалу закладу, його максимальне використання у створенні інноваційного продукту, максимальне використання фінансових ресурсів, виділених для наукової діяльності, моральне та матеріальне стимулювання інноваційної діяльності, створення відповідного структурного підрозділу, науково-навчальних, науково-дослідних об'єднань, єдність управління науковим та освітнім процесами тощо. Серед елементів зовнішньої інноваційної діяльності варто виокремити спрямованість на економічний, соціальний і духовний розвиток суспільства, об'єднання державного регулювання й самоврядування, формування інноваційних проектів із пріоритетних напрямків досліджень, обумовлених державною і регіональною політикою щодо інноваційного розвитку і науково-технічних досліджень, створення науково-дослідних виробничих об'єднань, інноваційних структур та інших організаційних форм кооперації, проведення повного циклу досліджень і розробок. Повний цикл наукового дослідження чи розробки повинен завершуватися отриманням кінцевого інноваційного продукту, його ідентифікацією у вигляді об'єкта інтелектуальної власності відповідно до чинного

законодавства, реалізацією цього продукту на вітчизняному та міжнародному ринку чи впровадженню його в технологічний процес.

Така багатоступенева інноваційна діяльність урегульована ч. 1 ст. 65 Закону України «Про вищу освіту», якою передбачено, зокрема, об'єднання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, що є невід'ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти, а її провадження є обов'язком кожного університету, академії, інституту [1]. Серед основних напрямів інтеграції наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності законодавець окремо виділяє впровадження спільно створених інноваційних продуктів у виробництво, інші галузі економіки тощо [1, ч. 2 ст. 66]. Відповідно до цього можна дійти висновку, що процес інноваційної діяльності містить елементи виникнення ідеї наукового дослідження чи науково-технічного винаходу, його дослідження чи розробку, доведення його до практичного використання у виробництві та отримання відповідного економічного ефекту.

У процесі здійснення інноваційної діяльності у кожному окремо взятому вищому навчальному закладі виникають інноваційні правовідносини, які у свою чергу можна поділити на наукові та науково-технічні, організаційно-правові, інноваційно-економічні, інноваційно-управлінські відносини. Учасниками цих відносин є творці певного інноваційного продукту, тобто ті науковці, які своєю творчою працею створюють певний інтелектуальний продукт. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про інноваційну діяльність» такі учасники інноваційних процесів мають статус суб'єкта інноваційної діяльності, і ними можуть бути юридичні і фізичні особи. З цього випливає, що творці певного інноваційного продукту є безпосередніми суб'єктами інноваційної діяльності, а вищий навчальний заклад, який вступає у зовнішні відносини з іншими установами, організаціями, підприємствами, в яких запроваджується інноваційний продукт, також є суб'єктом інноваційних правовідносин.

У відносинах інноваційної діяльності, може бути такий спеціальний суб'єкт, який не бере безпосередньої участі в процесі створення інноваційного продукту, але він виконує спеціальні організаційно-розпорядчі функції в інноваційній діяльності. Таким спеціальним суб'єктом є, як правило, керівник вищого навчального закладу або один із його заступників, якому керівник, відповідно до чинного законодавства про вищу освіту, може делегувати частину своїх повноважень, у тому числі в сфері інноваційної діяльності. Сферою

управлінського впливу таких керівників, тобто об'єктами управління виступають, з одного боку інноваційна діяльність, а з іншого – усі працівники вищого навчального закладу, які займаються науковими дослідженнями і створюють відповідний інноваційний продукт. Таким чином, керівник вищого навчального закладу або уповноважена ним особа вступає в інноваційно-управлінські відносини насамперед з працівниками, які створюють інноваційний продукт, а також із іншими суб'єктами, у тому числі зовнішніми, які займаються інноваційною діяльністю, зокрема впровадженням наукових досягнень у виробничий процес.

Сутність інноваційної політики слід розглядати через призму обґрунтування системи управління інноваційними процесами, визначення критеріїв їх оцінки, поведінку наукового персоналу, його рішень і здатності до творчої роботи, вибору і реалізації напрямів розвитку. З огляду на це, управління інноваційною діяльністю повинно здійснюватися, з одного боку, з огляду на потенційні можливості інновації у формуванні конкурентних переваг, а з іншого – на інвестиційні можливості держави чи підприємств-партнерів, зацікавлених у придбанні чи впровадженні інноваційного продукту.

Зважаючи на те, що новий Закон України «Про вищу освіту» значно розширив повноваження вищих навчальних закладів, заснованих на принципах їх автономії, керівнику належить широке коло повноважень щодо управління інноваційною діяльністю, посилення співпраці з установами, організаціями та підприємствами різної форми власності для поєднання науки із виробництвом з метою створення високотехнологічного інтелектуального продукту для інноваційного розвитку країни.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Амоша О. І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О. І. Амоша // Економіст. – 2008. – № 6. – С. 28-34.
4. Стрільковська, Н. П. Інноваційний проект як форма реалізації інноваційної політики вищого навчального закладу [Текст] // Вісник національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. – К.: Політехніка, 2009. – № 1 (25). – С. 176-181.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РИНКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Косенко Олександра Петрівна,

кандидат економічних наук, доцент

*Національного технічного університету «Харківський політехнічний
інститут»*

Терміни «ринок інтелектуальної власності» та «ринок інтелектуально-інноваційних технологій» у цей час є новими і використовуються в українській економічній науці відносно недавно. Загальне теоретико-методологічне розуміння цих термінів перебуває на стадії становлення та усталення, що в певній мірі справедливо викликає наукову дискусію серед науковців – дослідників процесів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності (ІВ). Авторське дослідження теоретичних засад ринку інтелектуальних продуктів виявило наявність різних концептуальних підходів до розкриття та обґрунтування його теоретико-методологічної сутності. Наприклад, Л. А. Кузнецова [2, 9; 3] звертає увагу на наявність чотирьох основних методологічних концепцій ринку об'єктів ІВ:

- *суб'єктивістський підхід* (автори: Н. Бердяєв, Г. Гегель, А. Маршалл, К. Менгер, А. Сміт, У. Петті та ін.), який заснований на аналізі мотивації суб'єктів ринку ІВ до досягнення певних економічних інтересів, отриманню позитивного корисного ефекту (доходу);

- *відтворювальний підхід* (автори: Л. Вальрас, В. Видяпин, А. Грязнова, І. Корогодін, Ф. Кене, К. Маркс, Ю. Яковець та ін.), який дозволяє досліджувати систему економічних відносин ринку ІВ у процесі її формування та розвитку, при цьому відносини розглядаються як динамічні, що безперервно повторюються;

- *інституціональний підхід* (С. Брю, Д. Гелбрейт, Т. Веблен, Д. Коммонс та ін.), що ґрунтується на дослідженні виникнення і функціонування інституційних структур, які впливають на розвиток ринку ІВ, включаючи різні норми, правила, закони, типи поведінки, ставлення та зв'язку;

- *системний підхід* (Р. Акофф, Л. Берталанфі, Е. Буйна, Л. Киян, І. Пригожин, В. Садовський та ін.), який будується на аналізі ринку ІВ у системі суспільних впорядкованих елементів, які взаємопов'язані, взаємообумовлені і взаємодіють один з одним та із зовнішнім середовищем.

На наш погляд, наведені підходи відтворюють еволюцію становлення та розвитку ринку ІВ. Логічним є побудова концептуальної моделі ринку ІВ, заснованої на синтезі або комбінації розглянутих підходів, що дозволяє глибше розглядати сутність та зміст предмету дослідження. На відміну від існуючих підходів, які у певній мірі абстрагуються від дослідження правової, економічної та соціальної сторін інтелектуального продукту, пропонується теоретико-економічний підхід до розгляду ринку інтелектуального продукту, в основу якого слід покласти політекономічні засади, тобто проводити розкриття цієї категорії через систему соціально-економічних та інституційних відносин, які мають відтворювальну природу з приводу присвоєння (відчуження) інтелектуальних благ. Як вірно вказує Л. Кузнецова [2, 10; 3], відтворення такого роду відносин забезпечує стійкість і безперервність створення і підтримки на необхідному рівні розвитку ринку об'єктів інтелектуальної власності.

Нематеріальний характер об'єктів на ринку інтелектуальних продуктів, на нашу думку, не є перепоною для визнання їх товаром і зарахування до сфери товарних відносин. Як відомо, об'єкти ІВ промислового призначення створюються і комерціалізуються з метою використання при виробництві як продуктів кінцевого вжитку, так і факторів виробництва. Інтелектуальні продукти призначені для задоволення певних виробничих потреб можуть володіти корисністю – однією з необхідних ознак товару [4, 85]. Як відзначає А. Косенко [1], потреби в інтелектуальних продуктах безпосередньо пов'язані з потребами конкретного виробництва і визначаються рівнем науково-технічної оснащеності даного виробництва і його цілями відносно певних ринкових позицій. Корисність інтелектуального продукту головним чином визначається споживчими характеристиками, які лежать в основі результатів інтелектуальної діяльності. Проте потенційна корисність інтелектуального продукту сама по собі не може забезпечити цінність цього блага. Тут необхідна інша ознака – рідкість або оригінальність, неповторність інтелектуального продукту, що перетворює природну корисність блага в економічну цінність. Рідкість, оригінальність, неповторність – необхідна характеристика економічного блага. Загальнодоступні, необмежені блага, що не володіють оригінальністю, не представляють економічного інтересу, оскільки потреба в них у міру задоволення вичерпується, набуваючи, мінімального (нульового) значення. Результати інтелектуальної діяльності – потенційно необмежені блага через їх нематеріальну природу і здібність до необмеженого тиражування (поширення). На

думку Н. Шаранової, лише інститут інтелектуальної власності дозволяє додати об'єктам ІВ якість рідкості [4, 85-86]. Таким чином, істотною ознакою ІВ як товару має бути наявність інституту (права) ІВ, що визначає рідкість і, відповідно, економічну цінність даного товару.

Разом з тим було би неправомірно декларувати певну тотожність товарних ознак матеріального та нематеріального продуктів. Нематеріальні активи, зокрема інтелектуальні продукти, мають суттєві специфічні ознаки, на які, на наш погляд, слід звернути особливу увагу, оскільки вони істотним чином впливають на характер і форму ринкової поведінки власників та потенційних споживачів інтелектуальних продуктів. Проведені раніше дослідження [1] дозволяють стверджувати, що специфіка ІВ як товару у відношенні до ринку може мати як позитивний (розширюючи ринкові можливості товару), так і негативний (звужуючи ринкові можливості товару) характер (рис. 1).

Найчастіше матеріально-витратні характеристики специфічних особливостей інтелектуального товару не викликають питань. Наприклад, інвестиційний характер ІВ передбачає залучення певних інвестицій з метою здобуття в майбутньому доходів від використання створеного з їх допомогою інтелектуального продукту. З іншого боку, інтелектуальний товар може сам виступати в деяких випадках у якості інвестиційного ресурсу (внесок в уставний капітал підприємства, гарантія інвестиційних зобов'язань і т.п.).

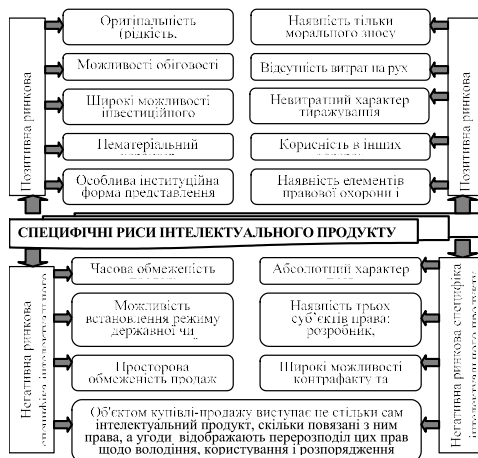

Рис. 1. Характеристика специфічних особливостей інтелектуального товару з позиції їх відношення до ринкового супроводу

Важливим також є потенційна можливість одночасного використання одного інтелектуального продукту багатьма суб'єктами без матеріальних витрат на його тиражування, що означає наявність тільки для інтелектуального продукту потенційної або фактичної множинності власників майнових прав, що створює додаткові ринкові можливості цього виду товару.

Специфічним особливостям ІВ, які обмежують його ринкові можливості в наявних дослідженнях приділяється значно менше уваги [1, 4].

Наприклад, у наявних дослідженнях практично не звертається увага на можливість встановлення режиму державної чи корпоративної таємниці на інтелектуальний продукт (що відбувається досить часто), а цей фактор істотно обмежує ринкові можливості і можливості комерціалізації цього інтелектуального продукту. Також важливим є той факт, що при тиражуванні чи дистрибуції ІВ вже недостатня участь двох суб'єктів: продавця (правовласника) і покупця (особи, зацікавленої в придбанні повної або часткової сукупності прав на ІВ). Обов'язковою є участь у процесі комерціалізації ОІВ і автора володаря права на авторську винагороду від будь-якого використання його творіння [1, 4]. У характеристиках специфічних особливостей інтелектуального товару, що пропонується нами на рис.1, пропонуємо звернути особливу увагу на абсолютний характер прав на інтелектуальний товар. Це означає, що права на нього носять абсолютний характер, тобто діють проти будь-кого, хто бажає скористатися правами на інтелектуальний товар без дозволу правовласника. Виключення з цього правила складає ноу-хау, право на яке носить так званий «квазіабсолютний характер» [4, 86; 1]. Це пояснюється тим, що один і той же результат може бути отриманий декількома самостійними суб'єктами і, за умови збереження ними цього результату в режимі комерційної таємниці, кожен з них володітиме винятковими правами на один і той же результат, не порушуючи права один одного, тобто сукупне виняткове право стає «відносно абсолютним», оскільки виключає всіх третіх осіб, окрім добросовісних творців такого ж результату.

Список використаних джерел

1. Косенко А. В. Розробка ринково-орієнтованих методів вартісної оцінки об'єктів інтелектуальної власності / А. В. Косенко // Вісник Національного технічного університету «Харківський

- політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ«ХП». – 2009. – №5. – С.151-157.
2. Кузнецова Л. А. Рынок интеллектуальной собственности и его развитие в России [Текст]: автореф. дис. ... канд. экон. наук : 08.00.01 / Л. А. Кузнецова. – Воронеж, 2013. – 23 с.
 3. Ромащенко Т. Д. Социально-экономическое содержание рынка интеллектуальной собственности / Т. Д. Ромащенко, Л. А. Кузнецова // Современная экономика: проблемы и решения. – 2012. – № 9 (33). – С. 8–17.
 4. Шаранова Н. А. Коммерциализация интеллектуальной собственности в современных условиях / Н. А. Шаранова. – М. : Финансовая 57 академия, 2000. – 189 с.

ІННОВАЦІНА СКЛАДОВА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТВАРИННОГО ТИПУ НА ЧЕРКАЩИНІ

Корновенко Сергій Валерійович

доктор історичних наук, професор

Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Тараненко Олег Миколайович

кандидат історичних наук, доцент

Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького

Однією із гострих проблем розвитку фермерських підприємств в Україні вцілому і Черкащини, зокрема упродовж останніх років традиційно залишається надзвичайно низький рівень інноваційної активності суб'єктів господарювання, що працюють у сфері аграрного виробництва та суміжних із ним секторах економіки.

Посилення інноваційної спрямованості суб'єктів господарювання у різних сферах економічної діяльності на сільських територіях України дасть змогу підвищити ефективність функціонування як агроформувань, так і підприємницьких структур несільськогосподарського спрямування. Також інноваційна складова дозволить забезпечити впровадження нових агротехнологій, адаптувати вітчизняні ґрунти до сучасних стандартів ведення бізнесу, підвищити якість людського капіталу, модернізувати транспортну та виробничу інфраструктури, оновити матеріально-технічну базу навчальних закладів і медичних установ.

Для прискорення вказаних процесів при розробці державних програм підтримки та стимулювання розвитку фермерських

господарств на основі оптимальних управлінських рішень, необхідно чітко визначити перспективні напрями інноваційного розвитку.

За інформацією щодо науково-організаційного та інноваційного розвитку Черкаської дослідної станції біоресурсів НААН основними перспективними напрямками інноваційного розвитку загалом у тваринництві є:

- удосконалення експериментальної бази Станції, шляхом комп'ютеризації племінного обліку тварин;
- запровадження моделі індексної селекції при оцінці різних порід тварин.

Основними перспективними напрямками інноваційного розвитку в галузі кролівництва та хутрового звірівництва є:

- проведення оцінки племінної цінності кролів та хутрових звірів різних видів за даними BLUP у різних господарствах області для розробки систем відбору та підбору в селекційних стадах, визначення перспективних генеалогічних структур, закладки нових родин і ліній;
- проведення молекулярно-генетичної оцінки кролів різних порід за ДНК-маркерами з метою відбору тварин з цінними генотипами та обгрунтованого підбору пар для схрещування;
- розроблення науково-методологічних підходів щодо покращення м'ясної продуктивності та відтворювальної здатності кролів у процесі вирощування їх у різних технологічних умовах;
- проведення деталізованого аналізу годівлі кролів та вивчення його впливу на м'ясу та м'ясо-шкурову продуктивність;
- удосконалення технології вирощування кролів та нутрій із врахуванням впливу мікрокліматичного фактору в приміщеннях різного типу;
- обгрунтування системи нормованої годівлі хутрових звірів та кролів в умовах промислової технології з використанням БВД та мінеральних добавок.

Основними перспективними напрямками інноваційного розвитку в галузі скотарства є:

- обгрунтування оптимального виду підлоги для утримання корів дійного стада в приміщеннях різного типу;
- проведення досліджень із вивчення закономірностей вирощування телят різного віку, особливості відтворювальної здатності і молочної продуктивності корів голштинської, українських чорно- і червоно-рябої молочних порід різної інтенсивності вирощування за безприв'язної технології утримання;
- проведення моніторингу добових показників мікроклімату телятників різних об'ємно-планувальних рішень за сезонами року.
- визначення впливу технології доїння на захворювання вимені високопродуктивних корів.

Основними перспективними напрямками інноваційного розвитку в галузі свинарства є:

- запровадження метода BLUP для оцінки свиней ПР станції та провідних ПЗ області, для розробки систем відбору та підбору в селекційних стадах, визначення перспективних генеалогічних структур, закладки нових родин і ліній;

- розробка інноваційного електронного приладу з моніторингу параметрів мікроклімату, який не має аналогів в Україні та країнах СНД;

- проведення досліджень по тестуванню різних типів приміщень свинарників на формування параметрів мікроклімату, з метою визначення найбільш енергоощадних та екобезпечних будівель для удосконалення нормативної бази з будівництва і реконструкції приміщень.

Таким чином, з метою максимальної реалізації потенціалу та нарощування інноваційного розвитку фермерських підприємств України, на загальнодержавному та регіональному рівнях необхідно впроваджувати низку заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування ринкових інститутів, удосконалення інфраструктури сільських територій, посилення зв'язків і взаємовигідного співробітництва між вітчизняною аграрною наукою та сільськогосподарськими виробниками.

При дослідженні використана Інформація щодо науково-організаційного та інноваційного розвитку Черкаської дослідної станції біоресурсів НААН.

ЗНАЧЕННЯ ПРАВА ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Тростіна Світлана Василівна,

*ст. викладач Черкаського національного університету
ім. Б. Хмельницького*

Забезпечення стабільного економічного розвитку держави ґрунтується на науково-технічних досягненнях із постійним удосконаленням технологічних процесів, що характеризують сучасне виробництво, яке зумовлене потребами суспільства. Тобто науково-технічний прогрес є внутрішнім фактором розвитку економіки і характеризується органічним впливом науки і техніки на розвиток виробництва.

Інноваційна діяльність підприємств одержує втілення у вигляді нових ідей, нових або удосконалених технологічних процесів, нових

продуктів, впроваджених на ринку або в нових формах організації економічних процесів, нових підходів до соціальних послуг.

Особливу роль в інноваційному процесі відіграють наукомісткі, високі технології, що визначають науково-технічний прогрес. Новітні технології міняють структуру економіки та сприяють підвищенню рівня життя громадян держави, створюючи при цьому нові робочі місця. Вони є сукупністю знань, досвіду, інформації, матеріальної бази для розробки та виробництва нової продукції. Творці нововведень за свої досягнення набувають авторські, комерційні, виробничі та інші права. Тобто інтелектуальна власність займає домінуюче положення у системі інноваційної діяльності підприємств, оскільки є основною ланкою всіх форм розробки та обміну нових та новітніх технологій. Таким чином, основою будь-якої інновації є, як правило, інтелектуальна власність. Об'єкти інтелектуальної власності є результатом творчої діяльності людини. Підприємство може стати власником об'єкта інтелектуальної власності, яка є основою інновації, таким способом: шляхом її реєстрації (якщо інновація є власністю підприємства) або відповідно до договорів розпорядження майновими правами [14, 63].

Автор ставить за мету дослідити важливість значення частини інтелектуальної власності – права промислової власності для інноваційного розвитку підприємства.

Вирішення цілей і завдань науково-технічної політики та інноваційного розвитку підприємств здійснюється державою через застосування конкретних важелів регулювання. Одним з важливих важелів є державна політика у сфері інтелектуальної власності. Ця теза висловлена у «Державній Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», яка була розроблена в ході парламентських слухань цієї теми 17 червня 2009 року, де було підкреслено, що ефективна система охорони інтелектуальної власності є визначальною для належного захисту вітчизняних інноваційних розробок. «Інтелектуальна власність визначається результатами наукової і винахідницької діяльності — кількістю патентів і їх вартістю, а також результатами їх використання – часткою в обсязі продажу нової продукції або часткою наукоємної продукції, а також як валовий прибуток від реалізації нової продукції» [13,162].

Основною частиною інтелектуальної власності є «Промислова власність», що має визначальний вплив на інноваційний розвиток підприємств – до якої відносяться виняткові права на винаходи, корисні моделі («малі винаходи»), промислові зразки (дизайн або зовнішній вигляд промислових виробів), товарні знаки (торговельні марки), найменування місць походження товарів (географічні зазначення),

фірмові найменування та «ноу-хау»), тобто, до промислової власності зараховане безпосередньо патентне право – виняткові права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки та права на правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту – торговельні марки, найменування місць походження товарів (географічні зазначення), фірмові найменування, секрети виробництва і технологій («ноу-хау»). Права на ці об'єкти є основоположними критеріями в Паризькій Конвенції з охорони промислової власності 1883 р., яка набрала чинності міжнародного договору для України 25.12.1991р. [7].

В Україні національна законодавча охорона промислової власності гарантована статтею 54 Конституції України [1] та Цивільним Кодексом України від 16.01.2003 р, книга 4 [2]. До того ж, на її варті стоїть пакет нормативно-правових актів у галузі охорони прав на об'єкти промислової власності, таких як: Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993р., в редакції Закону від 01.06.2000р. [3], Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 р., зі змінами від 22.05.2003 р. [4]. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.1993 р., зі змінами від 22.05.2003 р. [5], Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16.06.1999 р. [6].

Об'єкти промислової власності, такі як: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки (товарні знаки) або об'єкти «ноу-хау» виступають інноваційним товаром. Відповідно, вони мають вартість, а при їх використанні підприємствами приносять істотний дохід. В економічній системі підприємств промислова власність займає провідне положення, оскільки є одним із основних активів підприємства (об'єкти промислової власності, як і інші об'єкти інтелектуальної власності, включають у склад нематеріальних активів підприємств), що забезпечують їх інноваційний розвиток та конкурентоспроможність на ринку.

Найбільш ефективним інструментом введення інновацій у господарський оборот є патентний захист продукції або розробок. Це обумовлено гарантованим захистом патенту, який видається його власнику, Державною службою інтелектуальної власності України від імені держави.

Умовою надання патентно-правової охорони тій або іншій розробці є внесення розробником дійсного вкладу в інновацію. Для цього проводиться перевірка заявлених об'єктів на патентоздатність, тобто критерієм патентного права є надання охорони лише тим розробкам, які законодавством України визнані патентоздатними.

Винахід, як результат творчої діяльності людини в будь-якій галузі технології, відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним [3].

Корисна модель (малий винахід) відповідає умовам патентоздатності, якщо вона є новою і промислово придатною.

Промисловий зразок, як нове конструктивне вирішення виробу, що визначає його зовнішній вигляд, яким характеризує його декоративне та естетичне вирішення та яке здійснене промисловим способом, відповідає умовам патентоздатності, якщо він є новим [4].

У разі відповідності заявленого об'єкту вимогам законодавства, заявнику видається патент.

Для патентовласника охорона будь-якого об'єкта патентного права має велике значення тому, що патент, який засвідчує пріоритет, авторство винаходу, корисної моделі або промислового зразка та виняткове право на їх використання, дозволяє розширити вибір засобів конкурентної боротьби, усунути з ринку або ослабити конкурента, стимулювати попит на продукт, оскільки посилення у рекламних цілях на патент виявляється ефективнішим, ніж простий опис товару, отримати можливість одержати прибуток від надання ліцензії. Тому, найважливішим критерієм патентного права є визнання за патентовласником виняткового права на використання ним запатентованого об'єкту. Це положення означає, що тільки патентовласник може виготовляти, застосовувати, ввозити, продавати та іншим чином вводити в господарський оборот запатентовану розробку [2, с.505].

Товар, що містить об'єкти «ноу-хау» в деяких випадках може оцінюватися дорожче, ніж запатентована продукція, адже їх неможливо скопіювати, і підприємство отримує на них виключні виробничі та комерційні права.

Ресстрацію опису «ноу-хау» власники проводять у державній нотаріальній конторі. Мета реалізації «ноу-хау»: застосування, виготовлення продукції чи продаж прав.

Законодавчо «ноу-хау» закріплене як об'єкт інтелектуальної власності в Цивільному Кодексі України під назвою «комерційна таємниця» [2, с.420]. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру [2, с.505]. Законодавчо комерційна таємниця під назвою «ноу-хау» розглядається в Законі «Про інвестиційну діяльність» як «сукупність технічних, технологічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навиків та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих» [5, с.1].

У сучасних умовах часто використовують комплексний захист інновацій: автори одержують патент чи пакет документів і до них додають пакет «ноу-хау», що страхує авторів від несанкціонованого застосування інновації [15,с.40].

Кожне підприємство повинне розробити і проводити свою, вигідну для нього політику захисту промислової власності, яка включає такі обов'язкові етапи як: проведення патентних досліджень, створення або придбання винаходів, організацію роботи по захисту прав на об'єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, або «ноу-хау»). Для серйозного бізнесу ринок необхідно готувати до своєї продукції, а саму продукцію захищати [11, 73].

Значну роль у підвищенні інноваційного статусу підприємства відіграють торговельні марки (знаки для товарів і послуг) [5]. Торговельна марка – це будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляє (надає) одна особа, від товарів (послуг), що виробляють (надають) інші особи. Такими позначеннями можуть бути: слова, літери, цифри, зображувальні елементи, комбінації кольорів. [2, с.492].

Важливою функцією торговельних марок є рекламування. Завдяки їх зв'язку з товарами вони дозволяють виробнику продукції вирізняти їх товар серед однорідної конкурентної продукції, забезпечуючи при цьому їм широку популярність, споживачам – вказати на те, що товар не є підробкою і має певну якість, орієнтуючи його на придбання товарів саме цього виробника, особливо, якщо він вже вдало зарекомендував себе на ринку аналогічної продукції.

Отже, проведення грамотної політики захисту інноваційних товарів чи розробок як об'єктів промислової власності та використання результатів інтелектуальної праці в господарській діяльності підприємств у кінцевому результаті призведе такі підприємства насамперед, до їх економічного зростання, крім того, дозволить їм отримувати конкурентні переваги від монополії на новітні та передові науково-технічні рішення та технології. Дозволить отримувати додаткові прибутки від ліцензійної діяльності по передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності. А також підвищить інвестиційну привабливість своїх підприємств.

Список використаних джерел

1. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р., ст.54 – (зі змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.) // <http://www.rada.gov.ua>.

2. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р., Редакція від 24.07.2009р. // <http://www.rada.gov.ua/> // <http://www.sdip.gov.ua>.
3. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р; Редакція від 01.06.2000 р. // <http://www.sdip.gov.ua>.
4. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 р. Редакція від 22.05.2003 р., // <http://www.sdip.gov.ua>.
5. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 12 1993 р. Зі змінами від 22.05.2003, // <http://www.sdip.gov.ua>.
6. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16.06.1999 р.) Зі змінами від 10.04.2008 р. // <http://www.sdip.gov.ua>.
7. «Паризька конвенція про охорону промислової власності» від 20.03.1883 р. // <http://www.sdip.gov.ua>.
8. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. // <http://www.zakon.nau.ua>
9. Право інтелектуальної власності: підручник / За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К.: Ін Юре, 2007, 692 с.
10. Забелін П. В., Моисеева Н. К. Основи стратегічного управління: Учеб. посібник. – К.: Інформ.-упровадженій. центр «Маркетинг», 1998. – 195 с.
11. Литвин О. Охорона нових інноваційних рішень без патентування/ Литвин О. // Теорія і практика інтелектуальної власності – 2012 – № 1 – с. 73-75.
12. Державне регулювання економіки. (С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко) – К.: Видавництво КНУ, 2005, 440с.
13. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. Матеріали Парламентських слухань у Верховній Раді України 17 червня 2009 року /За загальною редакцією професора В. І. Полохала //Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/doccatalog/document?id=48722>
14. Лойко Д. М. Захист інтелектуальної власності в контексті економічної безпеки промислового підприємства / Наукові записки. Серія економіка – 2013 – № 23 – с. 62-66.
15. Роботягова Л. Правова охорона комерційної таємниці в договорних відносинах/ Роботягова Л. // Теорія і практика інтелектуальної власності – 2012 – № 4 – с. 33-40.

Договори у сфері інтелектуальної власності

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ВИНАХОДИ У СФЕРІ МЕДИЦИНИ

Ілляшенко О.О.

аспірант НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

Відповідно до загальних положень Цивільного кодексу України ст. 421, суб'єктами права інтелектуальної власності є: творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності [1].

Національне патентне законодавство України надало творцям можливість захищати результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності відповідними охоронними документами України [2]. Разом із Міжнародною спільнотою Україна потрапила у історичний момент зміщення акцентів у сфері правової охорони об'єктів інтелектуальної власності у бік абсолютизації прав творця.

У сфері охорони здоров'я об'єкти патентування виступають у таких формах об'єктивізації:

- промислові зразки – медичні інструменти, засоби медичного призначення та ін;

- винаходи – медична техніка, лікарські препарати, штами мікроорганізмів та ін;

Згідно ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» правова охорона надається винаходу (корисній моделі), що не суперечить публічному порядку, принципам гуманності і моралі та відповідає умовам патентоздатності [3].

В сучасних умовах глобалізації помітним є створення нових технологій та їх передача разом із інформаційними послугами. Безсумнівно, найгостріше реагує на процеси трансформації сфера медицини, яка перебуває під впливом різних об'єктивних та суб'єктивних факторів. Оскільки одним із показників суспільного

розвитку країни є здоров'я населення, створення службових винаходів у сфері медицини та їхнє впровадження у сферу охорони здоров'я.

Розпорядження патентними правами у сфері медицини, як правило, означає передачу майнових прав, що належать винахіднику чи іншим особам. Згідно із ч. 6 ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» власник патенту може передавати на підставі договору право власності на винахід будь-якій особі, яка стає його правонаступником.

Також у ч. 7 зазначеної статті, власник патенту має право надати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору.

Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі» встановлює два юридичні способи передачі прав на службові винаходи: шляхом укладання цивільно-правового договору про перехід права власності на винахід та шляхом видачі ліцензії. Згідно зі ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» договір про передачу права власності на винахід і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами. Окрім обов'язкової письмової форми договору, закон також передбачає можливість публічного порядку їх укладання. Так ч. 8 ст. 28 Закону «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» встановлює, що сторона договору має право на офіційне загальнодоступне інформування інших осіб про передачу права власності на винахід або видачу ліцензії на використання винаходу. Таке інформування здійснюється шляхом публікації в офіційному бюлетені відомостей в обсязі та порядку, встановлених Установою, з одночасним внесенням їх до Реєстру. За опублікування зазначених відомостей та запропонованих стороною договору змін до відомостей про видачу ліцензії сплачуються збори [3].

Отже, на основі викладеного ми можемо стверджувати, що основними способами передачі майнових прав інтелектуальної власності на винаходи у сфері медицини, є:

- 1) на основі договору право власності на винаход;
- 2) на основі дозволу (ліцензії) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

2. Патентное право в области медицины и фармации [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://medobzor.net/index.php?option=com_content&task=view&id=874&Itemid=162.
3. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.

АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР ЯК ОДИН ІЗ ВИДІВ ДОГОВОРІВ ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ НА ЛІТЕРАТУРНІ ТВОРИ

Комаха Анастасія Ігорівна,

*студентка Інституту інтелектуальної власності Національного
Університету «Одеська юридична академія»*

У сфері гуманітарної творчості наукова, художньо-літературна і мистецька діяльність за своїми масштабами є чи не найбільшою. Розвиток науки, літератури і культури зумовлює виникнення все нових і нових видів творчості у цій сфері.

Значну роль у формуванні світогляду суспільства та його окремих членів відіграють літературні твори. Стаття 54 Конституції України гарантує громадянам свободу літературної, художньої і технічної творчості. Зазначені види творчості для суспільства не менш значимі, ніж науково-технічна творчість [7, 64].

У той же час, особливо гостро постає питання щодо правового механізму регулювання відносин між автором і користувачем літературних творів. Саме таким механізмом є авторський договір, який відображає права і обов'язки сторін та є важливим засобом захисту авторських прав.

Авторський договір як один із видів договорів щодо розпорядження майновими правами на літературні твори є тією правовою формою, яка у повній мірі дозволяє автору реалізувати повний комплекс майнових авторських прав: право на використання твору, на його публікацію, право на розповсюдження творів, на відтворення, переробку, адаптацію, переклад тощо. Більше того, майнові суб'єктивні права авторів, виникають автоматично зі створенням твору. Право авторства, а особливо право на недоторканність твору, проявляється повною мірою при виданні твору за авторським договором [6].

Правове регулювання укладення авторських договорів здійснюється, зокрема Цивільним Кодексом України (далі — ЦК України), Законом України «Про авторське право і суміжні права», Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав», Постановою Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» тощо.

На основі проведеного аналізу зазначеного вище законодавства можна зробити висновок, що поняття «авторський договір» варто застосовувати до різних видів договорів щодо розпорядження майновими правами на літературні твори, про які йдеться у ЦК України. До того ж, необхідно зауважити, що поняття «авторський договір», яке міститься у Законі, є вужчим, ніж поняття «договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності», про йдеться у ЦК України. У Законі зазначено лише про об'єкти авторського права та суміжних прав, а положення Глави 75 ЦК України регулюють питання стосовно передачі майнових прав на об'єкти авторського права та суміжних прав, а також на об'єкти права промислової власності та на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту товарів і послуг. Необхідно також зазначити, що в юридичній літературі досить часто цілковито ототожнюють поняття «авторські договори» та «договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності» [5, 13].

Авторські договори щодо розпорядження майновими правами на літературні твори мають такі характерні ознаки: договори є двосторонніми, що зумовлено наявністю взаємних прав та обов'язків у сторін за договором; вони є консенсуальними, це обумовлено тим, що авторські договори вважають укладеними з моменту досягнення згоди сторонами стосовно усіх істотних умов, а не з моменту вчинення певних дій або передачі майна; вони є оплатними, адже за цими договорами автор зобов'язується передати майнові права на об'єкт авторського права, а інша сторона, як правило, зобов'язується сплатити винагороду авторові. [1, 15]

Такі авторські договори обов'язково повинні укладатися в письмовій формі. У випадку недотримання письмової форми, договір є нікчемним. Проте, існують випадки, коли можливо укласти авторський договір в усній формі (йдеться про договори щодо використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо) [4, 94].

Відповідно до теорії цивільного права суттєвими умовами договору прийнято вважати умови про предмет договору, умови, які визначені в законі або інших нормативно-правових актах як суттєві або необхідні для цього виду договору, та умови, відносно яких за заявою однієї зі сторін має бути досягнуто згоди [8, 4]. Що ж стосується конкретизації істотних умов авторського договору у спеціальному законодавстві, то відповідно до ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» договір про передачу прав на використання творів вважається укладеним, якщо між сторонами досягнуто згоди щодо всіх істотних умов (строку дії договору, способу використання твору, території, на яку поширюється передане право, розміру і порядку виплати авторської винагороди, а також інших умов, щодо яких за вимогою однієї із сторін повинно бути досягнуто згоди). Важливою умовою для характеристики будь-якого договору що стосується розпорядження майновими правами на літературні твори є визначення його предмета та об'єкта, строку та інших умов, які визнано сторонами як обов'язковими [1, 15].

Саме тому для уникнення виникнення спорів між сторонами авторського договору при укладанні важливо значити наступне:

- чи автор має намір самостійно використовувати об'єкт шляхом користування ним;

- у випадку, коли автор ще до передачі виключних майнових прав на об'єкт на певній території сам використовував об'єкт інтелектуальної власності, необхідно фіксувати в договорі ясні та зрозумілі умови про види та подальші обсяги використання такого об'єкта, щоб визначити, чи дійсно ці майнові права є виключними [3, 420];

- доцільно передбачати в авторському договорі положення, згідно з яким користувач зобов'язаний інформувати автора про всі випадки порушення авторських прав, що сталися на території, на яку поширюється дія авторського договору та в термін дії цього договору, а також про зобов'язання користувача здійснювати заходи щодо спостереження за ринком з метою виявлення порушень;

- можна рекомендувати сторонам авторського договору відображати в цьому документі не тільки право, а й обов'язок користувача виключних майнових прав на об'єкт авторського права здійснювати заходи для припинення порушень авторських прав, і, якщо необхідно, подання позовів. Якщо ж автор не має наміру надавати користувачу такі права та покладати на нього такі обов'язки, то виглядає доцільним, зобов'язати користувача докладати власних зусиль щодо захисту твору. Користувач повинен надавати допомогу автору,

наприклад, шляхом надання доказів, які є в його розпоряджанні або рекомендацій щодо отримання юридичної допомоги в цій країні [10, 157];

- договором необхідно чітко обумовити передачу носіїв інформації та документації, їх перелік, обсяг та забезпечення користувача документацією і інформацією у такому обсязі, щоб спеціаліст відповідної галузі, маючи необхідне устаткування, міг здійснити виробництво продукції [9, 98].

Визначаючи перелік істотних умов договору про передачу прав на використання твору, законодавець залишає за сторонами певну свободу, що ґрунтується на загальному принципі свободи договору. Але, на мою думку, таке важливе питання як істотні умови авторського договору, треба визначити вичерпним переліком у законі.

Отже, питанням авторського договору у діючому законодавстві приділено не достатньо уваги. Це, звісно, сприяє реалізації принципу свободи договору, але разом з тим породжує ряд практичних проблем, які необхідно вирішувати насамперед на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право України: Навч. посіб. / Ю. В. Білоусов, С. В. Лозінська, С. Д. Русу та ін.; За ред. Р. О. Стефанчука. – К. : Наукова думка, 2004. – 15 с.
2. Право інтелектуальної власності: Підручник / О. А. Підпригора, О. О. Підпригора. – К. : Атіка, 1998.
3. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід. Укладач В. С. Дроб'язко. – К. : 2002. – 420 с.
4. Авторське право на літературні і художні твори в Україні. Укладач Л.З. Котенко. – К. : 2000. – 94 с.
5. Бондаренко С., Янкова С. Реєстрація авторського права: міжнародний та український досвід. // Інтелектуальна власність. Науково-практичний журнал. – 2003. – № 12. – 13 с.
6. Вязенко О. // Свободный журналист. «ХайВей» // О. Вязенко. 05.01. 2006 р.
7. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. В 4-х томах. – М. : 1956. – Т.1. – 640 с.
8. Даценко К. Интеллект нуждается в защите. // Юридическая практика. – 2002. – № 8 (228). – С.4.
9. Ковальський В. С. Авторське право і суміжні права. Законодавство і судова практика. – К.: 2003. – 98 с.
10. Макагонова Н. В. Авторское право. Учебное пособие. – М.: 2000. – с. 157.

ПРАВИЛА ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ДОГОВОРІВ ЩОДО РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Кульбашна Олена Анатоліївна,

кандидат юридичних наук, старший викладач

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Правовою формою використання об'єктів права інтелектуальної власності (далі ОПІВ) є цивільно-правові договори, які в цивільному законодавстві дістали назву договорів на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності та у Цивільному кодексі (далі ЦК) регламентуються главою 75 «Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності» [1]. Відмінні риси вказаної групи договорів зумовлені специфічним об'єктом правовідносин, які виникають між сторонами – нематеріальні блага, пов'язані з результатами духовної і технічної творчості у вигляді винаходів, корисних моделей, сортів рослин, творів науки, літератури, мистецтва тощо.

Цивільний кодекс зазначає п'ять видів договорів на розпорядження правами інтелектуальної власності: ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ст. 1108 ЦК); ліцензійний договір (ст.ст. 1109-1111 ЦК); договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності (ст. 1112 ЦК); договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності (ст. 1113 ЦК); інший договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності [2]. До останніх можна зарахувати договір про передачу ноу-хау, договір управління майновими правами автора або інших суб'єктів авторського права і суміжних прав, договір про розподіл майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності, створені при виконанні службових обов'язків і (або) окремого доручення роботодавця; договір між творцем (творцями) і роботодавцем про передання права на отримання охоронного документа на об'єкти права інтелектуальної власності, створені у зв'язку з виконанням трудового договору; ліцензійний договір про надання дозволу на використання комерційної таємниці; договір про добросовісне заохочення за використання раціоналізаторської пропозиції; договір про передачу (відчуження) майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав; договір про колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав;

договір між організацією колективного управління та особою, яка використовує об'єкти авторського права і суміжних прав; договір про виплату відрахувань виробниками та імпортерами обладнання і матеріальних носіїв, із застосуванням яких у домашніх умовах можна здійснити відтворення творів і виконань, зафіксованих у фонограмах та відеограмах; договір про виплату винагороди за використання опублікованих з комерційною метою фонограм, відеограм, їх примірників та зафіксованих у них виконань [3, 307].

Зміст договору становлять умови, визначені на розсуд сторін і погоджені ними, реалізуючи таким чином визначальну засаду цивільного законодавства як свобода договору (п. 3 ч.1. ст.3 ЦК) [1]. Окрім цього, до змісту договору повинна висуватися вимога про здійсненність того зобов'язання, яке встановлене в договорі. Договір не може вважатися таким, що має юридичну силу, якщо особа бере на себе зобов'язання виконати дії явно неможливі [4, 156-157].

Цивільне законодавство встановлює, що при визначенні змісту договорів потрібно керуватись наступним: сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог ЦК, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості (ст.625 ЦК) [1].

Вимоги ЦК, про які йдеться, відносно змісту договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності можна поділяти на загальні і спеціальні.

До загальних належать правила щодо меж здійснення цивільних прав, укладення правочинів й усіх договорів. Так, межі здійснення цивільних прав означені ст. 13 ЦК, яка наголошує, що при здійсненні своїх прав особа зобов'язана утримуватися від дій, які могли б порушити права інших осіб, завдати шкоди довкіллю або культурній спадщині. Не допускаються дії особи, що вчинені з наміром завдати шкоди іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. При здійсненні цивільних прав особа повинна дотримувати моральних засад суспільства. Не допускаються використання цивільних прав з метою неправомірного обмеження конкуренції, зловживання монопольним становищем на ринку, а також недобросовісна конкуренція [1].

Загальні вимоги, дотримання яких є необхідним для чинності правочину, зазначені у стаття 203 ЦК: зміст правочину не може суперечити Цивільному кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його

моральним засадам. Окрім того, особа, яка вчиняє правочин, повинна мати необхідний обсяг цивільної дієздатності; волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі; правочин має вчинятися у формі, встановленій законом; має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним. Правочин, що вчиняється батьками (усиновлювачами), не може суперечити правам та інтересам їхніх малолітніх, неповнолітніх чи непрацездатних дітей [1].

Спеціальні вимоги до договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності впливають із вимог актів цивільного законодавства, які безпосередньо визначають предмет, форму, сторони та інші істотні умови договору. Так системний аналіз норм глави 75 ЦК дозволяє зробити висновок про те, що предмет досліджуваних договорів становить перелік майнових прав на конкретний об'єкт права інтелектуальної власності, які на момент укладення договору були чинними. Судова практика підтверджує такі вимоги щодо предмету, зокрема у п. 26 постанови Вищого господарського суду від 17.10.2012 № 12, звернена увага господарських судів на те, що «...майнові права, не зазначені в договорі як передані чи дозволені до використання, вважаються непереданими та недозволеними; предметом договору не можуть бути права на використання творів, які не були чинними» [5].

Законом встановлено, що договір щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності укладається у письмовій формі. У разі недотримання письмової форми ці договори є нікчемними [6, с. 32]. Проте законом можуть бути встановлені випадки, в яких договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності можуть укладатися усно (ч. 2 ст. 1107 ЦК України) [1]. Нормами ст. 1114 ЦК визначено правила державної реєстрації договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Встановлено, що майнові права, щодо розпорядження якими укладаються відповідні договори, не підлягають обов'язковій державній реєстрації, хоча вона може бути здійснена на вимогу однієї зі сторін у встановленому законом порядку. Відсутність державної реєстрації не впливає на чинність прав, наданих ліцензією або іншим договором, та інших прав на відповідний об'єкт права інтелектуальної власності, зокрема на право звернення до суду за захистом свого права. Проте факт передання виключних майнових прав

інтелектуальної власності, які відповідно до законодавства є чинними після їх державної реєстрації, підлягає державній реєстрації. Окремі вимоги висуваються і до інших істотних умов договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності як об'єктивних, так і суб'єктивних.

Отже, здійснюючи власне вільне волевиявлення у визначенні умов договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, сторони повинні керуватися низкою правил, а саме: загальних вимог, встановлених актами цивільного законодавства щодо усіх цивільних правовідносин, і спеціальних норм, які визначають особливості цієї групи договорів.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 04.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Цивільне право України. Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/1657072249700/pravo/tsivilne_pravo_ukrayini_osobлива_chastina
3. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник для студ. вищих навч. закладів / В.М. Боковня, В.І. Василенко, Б.М. Гук, В. А. Іващенко, Ю.С. Кононенко, С.В. Корновенко, О.А. Кульбашна, О. М. Тараненко, С.М. Тараненко, С. В. Тростіна. – Черкаси: Чабаненко Ю.А., 2014. – 452 с.
4. Цивільне право: підручник: у 2 т. / В.Борисова (кер. Авт. кол.), Л. Баранова, Т. Бегова та ін.; за ред. В. Борисової, І.Спасибо-Фатєєвої, В. Яроцького. – Х.: Право, 2001. – Т. 2. – 816 с.
5. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності Постанова Вищого господарського суду від 17.10.2012 № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12?nreg=v0012600-12&find>.
6. Дмитришин В. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні / В. Дмитришин. – К.: «Інститут інтелектуальної власності і права», 2008. – 248 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intellect21.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2011/12>

ДОГОВОРИ НА РОЗПОРЯДЖЕННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Помойницький Максим Володимирович,
*магістрант Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Останніми роками зростає роль результатів інтелектуальної і творчої діяльності в економічному та культурному розвитку України. Оскільки найпоширенішою правовою формою залучення в економічний оборот об'єктів права інтелектуальної власності є договір, особливого значення в сучасних умовах набувають проблеми правового розмежування та регулювання договірних відносин у сфері інтелектуальної власності.

Отже, договори у сфері інтелектуальної діяльності мають відповідати загальним цивільно-правовим вимогам, що висуваються до усіх видів договорів. Насамперед договором визнається угода двох або більше осіб, яка спрямована на виникнення, зміну чи припинення правовідносин між ними. Іншими словами, договір – це угода про виникнення, зміну чи припинення у сторін цивільних прав і обов'язків [1,18].

Договір у будь-якому суспільстві є не просто найбільш ефективним, але й найбільш поширеним засобом правового регулювання майнових відносин.

У сучасній цивілістичній науці склалося два підходи щодо трактування договорів на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності:

- вони не становлять самостійну групу цивільно-правових договорів, а належать до вже існуючих груп;
- вони мають самостійне значення у структурі цивільно-правових договорів.

Другий підхід втілено в Цивільному Кодексі України (далі ЦК України). Сфера застосування договорів на розпорядження правами інтелектуальної власності визначається з урахуванням предмету цих договорів [2,15].

Також стаття 1107 ЦК України зазначає перелік видів договорів на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності:

- ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- ліцензійний договір;
- договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;

- договір про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності;
- інший договір щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності [3,274].

Також доцільно було б переглянути розміщення поза Главою 75 про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, нормативних положень, що регулюють договір комерційної концесії, оскільки він також є формою договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, елементом якого є ліцензія на торговельну марку.

З усіх видів договорів чи не найбільше запитань викликає ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Це пояснюється тим, що ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності і ліцензійний договір займають самостійні позиції. Постає питання: наскільки виправданою є такий підхід законодавця?

Дійсно, видача ліцензії може бути оформлена як самостійний документ чи шляхом укладення ліцензійного договору. Однак сама ліцензія є одностороннім правочином, і не може бути розглянута як вид договору. Аналогічне розмежування можна провести на прикладі довіреності як одностороннього правочину і договору доручення.

Оскільки ліцензія є одностороннім правочином, то недоречно включати її поряд з ліцензійним договором як різновид договорів щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Було б доцільніше ліцензії і ліцензійний договір регулювати спільно.

Відносини з надання дозволу на використання твору мають бути оформлені шляхом укладення ліцензійного договору. Але бувають випадки, коли укладають договір оренди твору, або найму. Це зумовлене тим, що із структури розділу III книги 5 ЦК України випливає самостійність договору про передачу виключних майнових прав інтелектуальної власності по відношенню до договору купівлі-продажу, а також і самостійний характер ліцензійного договору щодо договору найму (оренди) [4,68].

На нашу думку, це не виключає можливості застосування у певних випадках окремих положень ЦК України про купівлю-продаж чи оренду до відносин за договорами щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності.

Якщо ж укладено договір оренди (найму) твору, то його сторони повинні дійти згоди з усіх істотних умов, які передбачені законодавством стосовно ліцензійного договору. Тобто неправильний вибір договірної

конструкції не може слугувати підставою для обходу вимог законодавства.

Щодо договору про створення на замовлення і використання твору, то він належить до змішаних договорів, оскільки у ньому містяться елементи двох типів договорів: договору підряду, і ліцензійного договору. На підставі цього договору бажано окремо виплачувати два види авторської винагороди: за створення твору і за його використання. Тариф авторської винагороди за створення твору може встановлюватись із розрахунку вартості однієї сторінки певного формату або виходячи з вартості певної кількості друкованих знаків у творі, або залежно від кількості реалізованих примірників твору [1,44].

Вказаний договір не зовсім відповідає системі розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, оскільки спочатку необхідно створити результат творчої діяльності. У зв'язку з цим зрідка постає питання, чи буде це розпорядженням майновими правами на ще не створений об'єкт інтелектуальної власності?

На нашу думку, важливо проводити розмежування між розпорядженням уже наявними суб'єктивними правами і встановленням механізму розподілу прав на створені у майбутньому об'єкти. У договорі про створення на замовлення і використання об'єкта права інтелектуальної власності не йдеться про відчуження майнових прав. Тому сам факт укладення такого договору зовсім не свідчить про виникнення майнових прав у замовника чи творця у момент його укладення. Сторони лише узгоджують механізм розподілу прав на об'єкти, що будуть створені при виконанні договору [1,46].

Список використаних джерел:

1. Теслюк О. М. Договори на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: Маг. робота; Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького / О. М. Теслюк. – 2014. – 96 с.
2. Якубовський І. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності за законодавством України. / І. Якубовський // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 8. – С. 15 – 18.
3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – № 40–44. – 356 с..
4. Крижна В. Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності / В. Крижна // Право України. – № 9. – 2004. – С. 68–71.

НЕ СВІЙ ТЕЛЕФОРМАТ – НОВА ПРОБЛЕМА

Федорова Надія Вікторівна,

аспірант НДІ інтелектуальної власності НАПрН України

У нинішній час переважна більшість телевізійних програм українського телебачення вироблені на основі адаптованих зарубіжних форматів. В медіа - сфері термін «адаптація» застосовується при купівлі форматів і означає процес пристосовування продукту до тих чи інших зовнішніх і внутрішніх чинників.

Переробка телевізійних форматів, які потрапляють на українське телебачення, проходить за сценарієм «відкритого» варіанту і «закритого». Під «закритим» варіантом розуміється створення ідентичної програми, чітко відповідної своєму іноземному прототипу. «Відкрита» адаптація є більш вільною і комплексною. Вона створюється телевізійними працівниками під конкретний проект, а отже, у кожному окремому випадку є індивідуальною.

У сфері сучасного телевізійного бізнесу більш значуща це «відкрита» адаптація, яка містить у собі три аспекти:

- перший аспект пов'язаний із чинниками, які впливають на культурно-ідеологічні особливості сприйняття зарубіжного продукту аудиторією;

- до другого аспекту можна зарахувати мовні особливості, оскільки спочатку формати створюються іноземною мовою, і для їх переробки вимагається здійснити переклад;

- до третього аспекту зараховують технологічні особливості адаптації, оскільки матеріально-фінансові можливості в країнах різні, а від них залежить подальша якість ефірного відеоматеріалу.

Договірна форма співробітництва у всіх сферах діяльності людини, безсумнівно, є ознакою цивілізованої держави. У діяльності ж організацій мовлення, чия робота пов'язана з використанням інтелектуального продукту, договірна форма регулювання відносин стає домінуючою, а при створенні телеформату особливо.

Нерідко розуміння важливості укладення договору між автором і користувачем або замовником зводиться до усвідомлення необхідності лише підпису, але самому змісту угоди між особами достатньо уваги не надається.

З огляду на це, доцільно знати, що договори, які укладаються між учасниками правовідносин в аудіовізуальній сфері, потрібно умовно поділити на три групи:

- 1) договори з спонсорами проектів, організаторами зйомок, меценатів тощо;
- 2) договори з власниками авторських прав (авторський договір);
- 3) договори з власниками суміжних прав (договір з виконавцем, виробником фонограми, організацією мовлення та ін.) [1, 32].

Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) чітко визначає типи договорів, на підставі яких здійснюється розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності. Згідно з ст. 1107 ЦК України, до них належать: «ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності; ліцензійний договір; договір про створення на замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності; договір про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності; інший договір щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності».

Сам процес надання дозволу на використання чужого телеформату є основою телебізнесу. Зазвичай надання дозволу здійснюється через видання ліцензій на використання протягом певного періоду та на певній території.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності – це письмове повноваження, видане особою, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензіара) іншій особі (ліцензіату), яке надає їй право на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері.

Ліцензійний договір, відповідно до ст. ч. 1 ст. 1109 ЦК України, – це договір, за яким одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог законодавства.

Сама ж ліцензія може бути оформлена як окремий документ або як складова частина ліцензійного договору [2, 165].

Аналізуючи положення глави 75 ЦК України можна дійти висновку, що саму ліцензію не можна розглядати як договір. Видачу ліцензії більшою мірою розуміють як односторонню дію тоді, як договором є дво або багатосторонній правочин (ст. 202 ЦК України).

В ЦК України саме право на адаптацію аудіовізуального твору не визначене, тому, на нашу думку, це проблема для творців телеформатів. Приписи діючого українського законодавства виокремлюють лише право на переклад твору і право на іншу переробку, які відносяться зараховують до способів створення похідних творів.

Також в ЦК України не визначені чіткі межі переробки твору, тому при передачі права на адаптацію, сторони договору детально розмежують обсяг переробки, який безпосередньо залежить від типу адаптації. Очевидно, що при «закритій» адаптації надається менше можливостей для локалізації, ніж при «відкритій» [3].

Така ситуація з одного боку, дозволяє правовласнику законно контролювати процес виробництва, оскільки від цього залежить успіх готової програми, і, як наслідок, подальші продажі формату, а також репутація компанії на світовому телеринку. З іншого боку обмеження, передбачені положеннями договору, іноді ставлять виробників адаптованого контенту в скрутні ситуації. Тому саме під час підписання договорів цей факт потрібно уважно вивчати і урахувати.

Практика показує, що правовласники формату, бажаючи зберегти його структуру в первісному вигляді, все більше прагнуть обмежити покупців в обсязі переробки. З цього випливає ще одна, не менш важлива, проблема для покупців формату. Вона полягає у тому, що правовий регламент вимагає дотримання права на недоторканність твору, що нормативно закріплено у діючому законодавстві України. Відповідно до закону, «... не допускається без згоди автора внесення до його творів змін, скорочень і доповнень ..., також заборонено спотворювати задум автора і порушувати цілісність сприйняття твору». Не дозволені дії, що здатні завдати шкоди честі, гідності та діловій репутації автора.

Подібна проблема невідповідності прогнозованого і реального рейтингу виникла у творців російської версії англійського формату інтелектуальної телегри для дітей під назвою «Найрозумніший», яка успішно виходить у багатьох країнах Європи і США. За умовами договору технічну розробку програмного забезпечення надавала іноземна сторона, виробник тільки розробляв питання вікторини. Російські продюсери не могли вносити зміни в умови гри, міняти кількість гравців (їх незмінне число “ 12), скорочувати або збільшувати кількість питань або виключати той чи інший етап вікторини, оскільки переробляли формат за «закритим» типом.

Оригінальна програма за хронометражем займала дві години ефірного часу, включаючи рекламні блоки, однак для російського глядача такий хронометраж програми виявився занадто великий. За словами творців проекту, глядачі дивилися початок вікторини, дізнавалися, хто бере участь у програмі, перемикали на інший канал, а потім знову включалися через півтори години, щоб побачити трійку лідерів і дізнатися, хто став переможцем [4, 56].

Таким чином, неможливість відкритої адаптації, а саме структури програми і зменшення хронометражу, через досить жорсткі умови, договору поставила під загрозу подальше виробництво шоу. Проблему вирішив режисер програми за допомогою творчого прийому «трьох дій»: в сценарії поєднали елементи вікторини, змагання між учасниками з інтерв'ю ведучою програми. В результаті збереження всіх елементів формату в незмінному вигляді передача стала більш динамічною і цікавою для аудиторії.

Тому при підписанні договорів при закупці телеформатів правовласник оригінального твору (при використанні будь-якого типу адаптації), як правило, залишає за собою право на схвалення адаптованого формату, та попередньої умови його використання надалі. Причому така можливість зберігається у автора і в тому випадку, якщо виключне право на його твір належить вже іншій особі, бо за загальним правилом немайнове право діє безстроково.

Отже, всі вищевикладені питання, пов'язані з правовими аспектами адаптації телеформатів, реальні в житті, вони побічно впливають на успішність проєктів, які затребувані телеглядачами на вітчизняному ринку.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєва К. Договірні відносини у сфері діяльності організацій мовлення [Текст] / К. Афанасьєва // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2011. – № 3. – С. 27-33.
2. Дроб'язко В. С. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / В. С. Дроб'язко, Р. В. Дроб'язко. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 512 с.
3. Informal Consultation Meeting on the Protection of Broadcasting Organizations [Electronic resource] / List of Issues, prepared by the Secretariat. – Geneva, April 14 and 15, 2011. – Mode of access: http://www.wipo.int/wipo_cr_consult_ge_11_2/wipo_cr...ge...4.doc.
4. Дроздов А. В. Неприкосновенность произведения и его переработка: личные неимущественные и исключительные права / А. В. Дроздов // Журнал российского права. – 2012. – № 2. – С. 55–60.

Захист права інтелектуальної власності в Україні та закордоном

КОПІРАЙТНІ ТРОЛІ В США: МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ

Андрощук Геннадій Олександрович,

*кандидат економічних наук, доцент, зав. лабораторією правового
забезпечення розвитку науки і технологій НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України*

В останні роки об'єктом аналізу та вивчення представниками юридичної та економічної науки стали патентні тролі [1-8]. Непрактикуючі особи (non-practicing entities, NPE) або патентні тролі – це фізичні або юридичні особи, які володіють патентами, але самі не використовують запатентовану технологію для виробництва товарів і послуг, а замість цього пред'являють судові претензії до організацій, що виробляють такі товари і послуги [3]. Шкода від їх діяльності носить масштабний характер та є загальноновизнаною [1; 5; 7]. Наукова спільнота та законодавці пропонують правові та організаційно-економічні механізми боротьби з ними.

З кінця 2000-х рр. тролі проникли у сферу авторського права і суміжних прав (copyright). Якщо раніше від діяльності тролів страждали насамперед професійні учасники ринку об'єктів патентного права, то тепер під ударом опинилося безліч звичайних користувачів Інтернету. Як і патентні, копірайтні тролі спеціалізуються на тому, що, не створюючи ніякого нового творчого продукту, паразитують на окремих об'єктах авторського права, примушуючи платити надмірні компенсації за їх використання свідомих і несвідомих порушників. Доводиться констатувати, що ефективні способи протистояти їм поки що не вироблені. Американським судам доводиться вишукувати найменші можливості відмовляти копірайтним троям у захисті прав хоча б за формальними підставами.

Копірайтний троль (copyright troll) – неважлива назва особи, яка використовує належні їй авторські права для того, щоб отримати компенсацію через суд, діючи агресивно і авантюрно [9]. Особливо активними є тролі в музичному та кінобізнесі, не так давно вони проявили себе і в індустрії моди. Дії тролів не сприяють створенню

креативних робіт. Вони роблять гроші, використовуючи у своїх інтересах деякі положення законів про авторське право. Великі суми статутних збитків, які порушники авторських прав повинні виплатити правовласникам, мають на меті заохочення креативної діяльності, але це призводить до задоволення інтересі копірайтних тролів.

Копірайтні тролі з'явилися в 2000-х роках. Вони є похідними від патентних тролів, які здійснюють свої патентні права з метою отримати кошти від інших компаній, що продають товари (самі патентні тролі нічого не виробляють і нічого не продають). У США копірайтні тролі йдуть слідами головних звукозаписуючих компаній, що входять в американську асоціацію RIAA. Починаючи з 2003 р. RIAA судилася з 35 тис. осіб, використовуючи систему повісток із викликом до суду, як приватну службу для знаходження адрес та імен. У 2008 р. RIAA призупинила судову кампанію, усвідомивши шкоду, яку завдають її іміджу судові процеси над власними фанатами.

Цей вакуум був заповнений авантюристами, які не мають суспільного іміджу, який варто було б оберегати. З 2008 р. адвокати тролів подали судові позови проти відповідачів, кількість яких майже в шість разів перевищувала число осіб, з якими судилася RIAA, і переслідували їх ще агресивніше, вимагаючи мільйонні компенсації. Ця бізнес-модель не була б життєздатною, якби американський закон про авторське право не був таким незбалансованим, і якби не було юридичних прецедентів, які лобісти індустрії розваг проштовхували через конгрес і суди.

Встановлений законом штраф за колективне використання тільки одного охоронюваного файлу, наприклад пісні, становить 150 тис. дол. [9]. Тому не дивно, що відповідачі вважали за краще сплатити кілька тисяч в порядку досудового врегулювання. Представники індустрії розваг стверджують, що такі величезні штрафи необхідні для того, щоб запобігати порушенням, але ці ж штрафи є зброєю в руках тролів. Посилаючись на доктрину субсидіарної відповідальності, звукозаписні та кінокомпанії постійно чинять тиск на органи влади, щоб добитися широкої відповідальності інтернет-провайдерів і виробників програмного забезпечення за порушення авторських прав. Копірайтні тролі використовують цю доктрину, нехтуючи справжніми порушниками авторських прав і переслідуючи замість них власників акаунтів, яких легше знайти. Вони домагаються, щоб простий дозвіл встановити інтернет-зв'язок або використовувати Wi-Fi вважалось правопорушенням, хоча це законом не передбачено. Копірайтні тролі

вдаються до судового наказу John Doe (умовне ім'я порушника, коли його справжнє ім'я не вдається встановити), групуючи інтернет-користувачів зі всієї країни або всього штату США в одному позові, і інтернет-сервіс-провайдер ідентифікує користувачів за наказом суду. Це відбувається з порушенням правил юрисдикції, згідно з якими відповідачі не повинні необґрунтовано притягатися до суду далеко від місця проживання і ставитися до кожного відповідача слід як до індивідуума. Порушується також Перша поправка до Конституції США, що надає право анонімного спілкування. Судова компанія RIAA спочатку ігнорувала ці правила, тим самим прочинила двері, в які стали «ломитися» тролі.

Нарешті, індустрія розваг витрачає величезні кошти на лобювання і рекламу, за допомогою яких проводиться проста, але збиткова думка: чим суворіше авторське право, тим вище креативність [9]. Згідно такої філософії запобігання навіть незначних порушень виправдовує ігнорування свободи слова, розкриття анонімності, огульне регулювання Інтернету і свободу дій тролів. Показова історія компанії Righthaven. Заснована на початку 2010 р., вона купувала авторські права у газетних видавництвах, матеріали яких (застарілі новинні повідомлення) були опубліковані без дозволу правласників на сайтах блогерів, після чого порушувала судові справи про порушення авторських прав проти власників відповідних сайтів.

За допомогою групи Electronic Frontier Foundation, що виступає за свободу слова в Інтернеті, деякі відповідачі до кінця 2011 р. виграли свої справи на тій підставі, що вони використовували матеріали відповідно до доктрини добросовісного використання. Відповідачі зажадали сплатити їм судові витрати і гонорари адвокатів, що Righthaven відмовилася зробити. В результаті її активи були конфісковані для сплати боргів [9].

Останнім часом число судових справ, порушених музичними та кінокомпаніями, збільшилася вибухово. У загальному випадку позов подається від імені власника авторських прав проти сотень, якщо не тисяч невідомих відповідачів, які ідентифіковані тільки за IP-адресами, що встановлюються при конкретному завантаженні з мережі. Звинувачення в порушенні засноване, як правило, на незаконному завантаженні роботи, що охороняються з сайту колективного використання файлів, наприклад BitTorrent. Далі копірайтний троль, з дозволу суду, вимагає від інтернет-сервіс-провайдерів встановити за IP-адресами імена та адреси відповідачів. Потім троль направляє їм

листи із загрозами судового позову про виплату штрафу на максимально можливу суму – 150 тис. дол. за один завантажений фільм. Зауважимо, що така сума навряд чи була б призначена судом, якщо завантаження було некомерційним. Загрози змушують адресатів погоджуватися на позасудове врегулювання спору ціною 7500 дол. з особи.

Особа, якій належить IP-адреса, часто не знає про порушення і не може його усунути. Наприклад, власником акаунта є батько чи власник кафе, а скачують матеріали, що охороняються неповнолітні діти або відвідувачі. Отже, позови тролів не є легітимними позовами щодо порушення авторських прав. Вони засновані швидше на бізнес-моделях, що використовують судову систему, як засіб примусу відповідача до виплати сум позасудового врегулювання або до оплати судових витрат. При цьому, імена відповідачів в суспільстві асоціюються з незаконним скачуванням, що іноді включає порнографію. В останньому випадку власники прав на фільми для дорослих подають масові позови, засновані на одному пункті звинувачення в порушенні авторських прав шляхом скачування порнографічного фільму. Вони об'єднують в позові сотні порушників, незалежно від місця їх проживання, на яке вказують IP-адреси. Наприклад, мішенями тролів в США є понад 50 тис. осіб з неідентифікованими персональними даними, що мешкають у різних штатах. У кількох випадках суддя Західної Вірджинії блокував такі колективні процеси, відвівши загрозу від 5400 обвинувачених. Але тисячі людей залишаються відповідачами у справах, порушених копірайтними троями. Показовою є справа про звинувачення понад 600 відповідачів у незаконному скачуванні фільму за участю Стівена Сігала. Позивач вимагав від кожного відповідача 7500 дол. за врегулювання спору. Водночас, сам позивач вніс лише 350 дол. за подачу єдиного позову. Адвокат відповідачів подав клопотання про анулювання їх повісток до суду, стверджуючи, що об'єднання понад 600 осіб в одному позові (від імені голлівудської компанії Voltage Pictures) є неправильним. Після цього суд штату Орегона скасував розгляд справ проти 614 з 615 осіб, обґрунтувавши своє рішення тим, що між передбачуваними порушниками занадто багато відмінностей, що стосуються дати скачування фільму з BigTorrent, місця проживання та ін. [9]. Тепер позов проти кожного відповідача повинен розглядатися окремо. Це виб'є ґрунт з-під ніг позивача, якому потрібно заплатити більше 200 тис. дол. судових мит.

Приклад суду Орегони показує, що судді поступово оволодівають легальними способами протистояти недобросовісним цілям. Хоча справа Voltage Pictures – це велика перемога над троями, завжди знайдуться люди, які захочуть використовувати закони для шантажу. Копірайтні тролі – монстри, породжені Голлівудом. Спікери індустрії розваг і її лобісти не замислюються над тим, що закони, договори, судові прецеденти, приватні угоди, на просування яких вони витрачають мільйони, можуть бути використані авантюристами. Але коли нові антипіратські закони та угоди про партнерство набирають чинності, варто запитати Голлівуд і його поплічників, як вони планують «відокремити тролів від великого екрану» [9].

Останнім часом вжито заходи і на законодавчому рівні. Прийнятий нещодавно Закон «The Innovation Act of 2013» покликаний зупинити найбільші форми тролінгу за рахунок кількох методів [10].

1. Детальна інформація. Обов'язкова вимога при поданні позову до суду надавати інформацію, які саме патенти порушені, і які конкретно продукти імовірно порушують ці патенти, і яким чином. Це правило ускладнює троям масову подачу позовів: на кожного відповідача потрібно складати окремий документ.

2. Переведення судових зборів. Суд отримає право вимагати від сторони, що програла компенсувати судові витрати, які поніс переможець. Це ключовий момент, за рахунок якого тролі зараз успішно шантажують жертв: ті розуміють, що навіть у разі перемоги в суді заплатять більше, ніж від них вимагає троль.

3. Прозорість. Закон суворо вимагає від позивача розголошення, в чітких інтересах він діє. Сьогодні більшість тролів – дочірні фірми-одноденки, які створюються під конкретні патенти. У разі, якщо компанія є дочірньою, то відповідач має право викликати в суд материнську компанію, щоб вже вона компенсувала відповідачу судові витрати, коли компанія-одноденка після поразки в суді визнає себе банкрутом і відмовиться від компенсації витрат.

4. Затримка справ проти користувачів технології. Закон вимагає від суду призупиняти розгляд справи проти компаній-користувачів серійного продукту, якщо виробник цього продукту погоджується перевести судовий процес на себе.

5. Реформа обов'язкового розкриття документів суду. За поточним законодавством позивач має право не називати номери патентів і не повідомляти іншу інформацію до тих пір, поки відповідач не погодиться брати участь у процесі і не сплатить судові мито та інші

витрати (на що багато хто не ризикують йти). Якщо інформація про патенти буде відкриватися з самого початку, то сміхотворність претензій тролів може одразу стати очевидною.

6. Розгляд після видачі. Закон розширює можливості по оскарженню в патентному відомстві США вже виданих патентів.

Використання зарубіжного досвіду протидії копірайтним троям може бути корисним в Україні у правозастосовній і законодавчій практиці.

Список використаних джерел:

1. J. Bessen, M.J. Meurer. The Direct Costs from NPE Disputes Boston University - School of Law; Research on Innovation Boston University - School of Law June 28, 2012 Boston Univ. School of Law, Law and Economics Research Paper No. 12-34 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2091210
2. Kill The Troll! [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://eugene.kaspersky.ru/2012/06/26/kill-the-troll/>.
3. Андрощук Г. Патентний тролінг проти інновацій: стан, тенденції, загрози // Актуальні питання інноваційного розвитку. 2012. № 3.- С. 33-41.
4. Андрощук Г. Патентный троллинг против инноваций: практика США // Промышленная собственность. 2013. №4 С. 66-74.
5. Андрощук Г. Збитки від дій патентних тролів (на прикладі економіки США) // Науково-технічна інформація – 2013 . №1 (55). – С.17-21.
6. Ворожевич А. Патентний троллинг: сущность, история, правовые механизмы борьбы <http://www.center-bereg.ru/b864.html>
7. Викулова А. Патентные «паразиты» инновационного развития [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/articles/2014/161/19.pdf>
8. Єгоров І., Чехун В. Негативні аспекти процесу патентування: аналіз закордонного досвіду / Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. № 137/2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/10.23.10.100/db/ftp/visnyk/ekonom_137_2012.pdf.
9. Roe T. Slaying the troll // Intellectual Property Magazine. – 2013. – July/August. – P. 64-66.
10. Innovation Act of 2013 – Latest Effort to Disarm Patent [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jolt.law.harvard.edu/digest/patent/innovation-act-of-2013-latest-effort-to-disarm-patent-trolls>.

ДІЇ, ЩО ПОРУШУЮТЬ МАЙНОВІ ПРАВА СУБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

Гирко Діана Андріївна,

*магістр Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Конституцією України кожному гарантується право на результати своєї інтелектуальної творчої діяльності, а порушення цього права тягне за собою встановлену законодавством юридичну відповідальність. Правопорушення в сфері авторського права і суміжних прав спричиняють нанесення великого збитку як правовласникам, так і економіці держави, престижу країни. Саме тому визначення дій, що порушують майнові права суб'єктів авторського та суміжних прав має як теоретичне, так і практичне значення.

Окремі аспекти порушення авторського права і суміжних прав досліджено у працях Р. Денисової, Т. Каралкіної, А. Кетрарь, Д. Позової, Ю. Симонян, О. Шакірової, О. Штефан та інших фахівців. Однак, комплексного дослідження присвяченого діям, що порушують майнові права суб'єктів авторського права та суміжних прав нам віднайти не вдалося.

Як слушно зазначила О. О. Штефан, у сфері авторських правовідносин правопорушник зазвичай не має на меті своїми діями безпосередньо порушити особисті немайнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав. У більшості випадків вони супутні при правопорушеннях, спрямованих на порушення виключних майнових прав суб'єктів авторського права і суміжних прав [1].

Оскільки в статті 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [2] (далі – Закон) визначено види порушення авторського права і суміжних прав, зосередимо увагу на найпоширеніших діях, що порушують майнові права суб'єктів авторського права та суміжних прав.

Порушенням майнового авторського права чи суміжних прав є передусім будь-яке відтворення твору в будь-якій матеріальній формі і в будь-якій кількості примірників, починаючи від одного, без дозволу правовласника [3, 319]. У контексті вказаного правопорушення набуває актуальності проблема розповсюдження відтворених в особистих цілях творів з Інтернету, зокрема з поширенням файлообмінних мереж на базі торрент-трекерів [4, 34].

Ще одним видом порушення авторського права та суміжних прав відповідно до статті 50 Закону є піратство, під яким розуміється опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і передач (програм) організацій мовлення [2]. Водночас термін «піратство» використовують в більш широкому розумінні, коли у повсякденному житті характеризують будь-які порушення авторського права та суміжних прав.

Одними з найпоширеніших порушень майнових прав інтелектуальної власності в Україні є піратство у сфері програмного забезпечення. Так, у результаті міжнародних досліджень стало відомо, що рівень піратства в Україні є одним із найвищих в Європі [5]. Крім того, за рівнем нелегального використання комп'ютерних програм в країнах Європи, Україну випереджають лише Молдова (90 %) та країни Закавказзя – Азербайджан (90 %), Вірменія (92 %) та Грузія (95 %) [6, 45].

У спеціальній юридичній літературі можна прослідкувати різні підходи до класифікації піратських дій. Так, наприклад, виокремлюють:

- піратство, що пов'язане з напівлегальним оприлюдненням об'єкта авторського і суміжних прав;
- піратство, яке пов'язане з підробкою об'єкта авторського і суміжного права;
- піратство, що знаходить прояв у незаконному розмноженні копій об'єкта авторського і суміжного права [7, 143].

У світовій практиці зустрічається також визначення різних форм піратства, зокрема воно може мати наступні форми:

- бутлегерство – несанкціонований звукозапис «живого» виконання або передачі організації мовлення;
- контрафакція – звукозаписи, що копіюються або розповсюджуються без дозволу, і мають упаковку, максимально наближену до оригіналу;
- безпосередньо піратство – звукозаписи, які копіюються або розповсюджуються без дозволу і мають упаковку, що відрізняється від оригіналу, а також компіляції записів різних виконань [7, 143];
- камкордінг – несанкціонований запис кінофільму під час його демонстрації в кінотеатрі на відеокамеру або інший записуючий пристрій з подальшим тиражуванням та продажем на оптичних носіях, або в Інтернеті [8, 138].

За оцінками Міжнародної асоціації кіновиробників, Україна посідає друге місце після Росії за рівнем камкордінгу [8, 138].

Поряд з терміном піратства часто використовують поняття контрафакції у сфері авторського права і суміжних прав. Зокрема Д. Позова надає наступне визначення: «контрафакція у сфері авторського права і (або) суміжних прав “ опублікування, відтворення, зберігання, перевезення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп’ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення» [9, 135].

З метою уніфікації понятійно-категоріального апарату в сфері правового забезпечення захисту права інтелектуальної власності пропонуємо внести зміни до Закону України «Про авторське право і суміжні права» та на законодавчому рівні розмежувати поняття контрафакції та піратства.

Одним із найпоширеніших порушень авторського права та суміжних прав можна з впевненістю назвати плагіат, тобто оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [2].

Незважаючи на те, що плагіат належить до порушень особистих немайнових прав авторів, варто зауважити, що останній порушує також майнові права автора, зокрема, плагіатор може отримувати дохід від продажу, здавання в найм (оренду) твору тощо.

Останнім часом поширеними випадками став плагіат шляхом використання об’єкта авторського права як знаку для товарів та послуг, або ж самовільного використання плакатів з кадрами аудіовізуальних творів чи відтвореними зображеннями персонажів у приміщеннях магазинів, кафе, барів, ресторанів. Зокрема, відомими є випадки реєстрації знаків для товарів та послуг з порушенням авторського права. Як приклад наведемо рішення Солом’янського районного суду м. Києва 17 березня 2010 року, відповідно до якого було вирішено визнати свідоцтво України № 61687 на знак для товарів і послуг «Капітошка», що зареєстроване 15.05.2006 року Державним департаментом інтелектуальної власності, недійсним. Підставою прийняття такого рішення була позовна заява співавторів таких аудіовізуальних творів як мультиплікаційні фільми «Капітошка» та «Повертайся, Капітошка», які мають авторські права на графічний образ і зображення згаданого персонажу [10].

Порушенням авторських та суміжних прав є також неправомірне трансляція аудіо та візуальних творів без дозволу на це праволодильців.

Як приклад порушення суміжних прав наведемо рішення господарського суду Рівненської області, відповідно до якого ТОВ «Експансія», має заплатити біля 40000 грн. ТОВ «Маша і Медведь» за неправомірну трансляцію аудіовізуального твору. Порушення прав полягало в тому, що у належному ТОВ «Експансія» гіпермаркеті «ФОЗЗІ» було здійснено публічну демонстрацію фрагментів аудіовізуального твору «Маша і Медведь», а саме декількох серій мультиплікаційного серіалу, майнові права на який належать ТОВ «Маша і Медведь», без дозволу правовласника [11].

Варто зауважити, що подібні порушення відбуваються досить часто і лише в окремих випадках винних осіб притягують до відповідальності.

Отже, до найпоширеніших дій, що порушують майнові права суб'єктів авторського права та суміжних прав слід зарахувати відтворення твору без дозволу правоволодільця, піратство та плагіат (як звичайний, так і шляхом використання об'єкта авторського права як знаку для товарів та послуг).

Список використаних джерел:

1. Штефан О. О. Деяко до питання про порушення у сфері авторського права / О. О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 6. – С. 3-13. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ndiiv.org.ua/ua/library/view-deshcho-do-pyannja-pro-porushennja-u-sferi-avtorskoho-prava.html?action=print>.
2. Закон України «Про авторське право і суміжні права»; Закон від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
3. Каралкіна Т. В. Види неправомірного використання об'єктів права інтелектуальної власності в Україні / Т. В. Каралкіна // Актуальні проблеми права: теорія і практика. – 2012. – № 225. – С. 315-324.
4. Денисова Р. О. Питання реалізації авторських прав в інтернеті / Р.О. Денисова // Юрист України. – 2013. – № 3. – С. 32-36. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/uy_2013_3_7.pdf.
5. Волкова А. М. Сучасний стан захисту прав інтелектуальної власності в Україні // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/volkova-a-m-suchasniy-stan-zahistu-prav-intelektualnoyi-vlasnosti-v-ukrayini>.
6. Пічкурова З. В. Подолання проблем охорони програмного забезпечення в контексті європейської інтеграції України: вітчизняні

- реалії та міжнародний досвід / З.В. Пічкурова // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин Національного авіаційного університету. – 2010. – № 6. – Вип. 2. – Сер.: Економіка, право, політологія, туризм. – С. 42-48.
7. Кетрарь А. А. Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від піратства в мережі Інтернет / А. А. Кетрарь // Часопис цивілістики. – 2013. – №14. – С. 141-145. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chac_2013_14_30.pdf.
 8. Симонян Ю. Ю. Аудіовізуальні твори як об'єкти піратської діяльності / Ю.Ю. Симонян // Часопис цивілістики. – 2013. – № 14. – С. 137-140
 9. Позова Д. Д. Контрафакція чи піратство? / Д. Д. Позова // Часопис цивілістики Національного університету «Одеська юридична академія». – 2012. – № 14. – С. 132-136.
 10. База судових рішень. Солом'янський районний суд. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://solomenskiy-sud.jurportal.org/ua/writ_base/8636643.
 11. Єдиний Державний Реєстр судових рішень. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПОРУШЕНИХ ПРАВ НА ТОРГОВЕЛЬНУ МАРКУ

Жук Тетяна Олександрівна

*магістрантка Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Питання захисту прав на торговельну марку завжди залишається актуальним, оскільки зароблена роками ділова репутація, тісно прив'язана до товарного знаку та має матеріальне вираження. З огляду на це, удосконалення механізму такого захисту права інтелектуальної власності на торговельну марку не залишається поза увагою як науковців, так і юристів-практиків.

Насамперед хотілося б звернути увагу на особливість суб'єктного складу досліджуваних відносин захисту. Власник свідоцтва на знак для товарів та послуг є єдиним правомочним суб'єктом звернення за захистом своїх порушених прав. За згодою власника таким суб'єктом може стати і особа, яка придбала ліцензію. Підтвердженням цих слів є положення ст. 20 закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг». У ній йдеться про те, що порушення прав саме

власника свідоцтва є підставою для захисту. Також у цій статті вказується, що саме є порушенням прав власника свідоцтва. Так, порушенням прав власника свідоцтва визнаються наступні дії:

- будь-яке посягання на майнові права, передбачені законом;
- в тому числі вчинення без згоди власника свідоцтва дій, що потребують його згоди;
- підготовка до вчинення таких дій;
- використання без згоди власника в доменних іменах:

1) зареєстрованого знаку стосовно наведених у свідоцтві товарів і послуг; 2) зареєстрованого знаку стосовно товарів і послуг, споріднених з наведеними у свідоцтві; 3) позначення, схожого із зареєстрованим знаком, стосовно наведених у свідоцтві товарів і послуг; 4) позначення, схожого із зареєстрованим знаком, стосовно споріднених з наведеними у свідоцтві товарів і послуг, якщо таке використання може призвести до введення в оману щодо особи, яка виробляє товари чи надає послуги, або ці позначення і знак можна сплутати [1].

При виявленні порушень власник свідоцтва або ж ліцензіат має можливість захистити свої права різними способами.

Першим і найпростішим способом є звернення до порушника із письмовою заявою про припинення порушення. У такому листі варто вказати яким чином порушуються права власника та додати копію свідоцтва і запропонувати позасудове врегулювання спору, наприклад, шляхом укладення ліцензійної угоди. Такий спосіб звільняє власника свідоцтва від витрат на сплату судового збору та судову тяганину. Але варто зауважити, що цей спосіб не доцільно застосовувати, коли порушенням завдано значної матеріальної шкоди, адже порушник, як правило, не погодиться добровільно відшкодувати всю суму [2].

Другим способом захисту можна назвати звернення до вищого за належністю органу організації порушника, якщо такий існує [3, 208]. Такий спосіб може бути ефективним, якщо порушником є відокремлений структурний підрозділ чи територіальне відділення великого підприємства. Суб'єкт, у діях якого власник свідоцтва виявив порушення може і не знати, що здійснює порушення, бо виконує завдання керівництва фірми. Звернення в головний офіс підприємства змусить його керівництво задуматися про свою репутацію на ринку та можливо підштовхне до мирного врегулювання спору.

Наступним способом захисту є звернення із заявою до Антимонопольного комітету України. Звернення є можливим за умови, якщо порушення прав власника свідоцтва підпадає під ознаки

недобросовісної конкуренції. Відповідно до закону «Про захист від недобросовісної конкуренції» такими діями можуть бути:

- неправомірне використання позначень;
- неправомірне використання товару іншого виробника;
- копіювання зовнішнього вигляду виробу;
- порівняльна реклама [4].

Антимонопольний комітет уповноважений прийняти одне з таких рішень після розгляду заяви про порушення правил добросовісної конкуренції:

- визнання факту недобросовісної конкуренції;
- припинення недобросовісної конкуренції;
- офіційне спростування за рахунок порушника поширених ним неправдивих, неточних або неповних відомостей;
- накладання штрафів;
- закриття провадження у справі [4].

Крім розглянутих, існують ще два способи захисту прав на торговельну марку: звернення з позовом до суду та із заявою до органів внутрішніх справ. До суду варто звертатися у тому випадку, якщо сума завданої шкоди не достатня для визнання правопорушення кримінальним і всі попередні дії із мирного врегулювання спору були неефективними. До органів внутрішніх справ звертаються у разі, завдання порушником шкоди, що у 20 і більше разів перевищує неоподаткований мінімум доходів громадян [5].

Як підсумок, хочемо зазначити, що ефективність кожного із способів залежить від конкретних обставин справи та серйозності підходу власника свідоцтва до захисту свої порушених прав. Адже від того, як суб'єкт звернення за захистом підготується, збере необхідні докази – залежить строк поновлення порушених прав та фінансові витрати, здійснені для такого поновлення.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 року № 3689-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 36.
2. Полянський Н. Захист торгової марки в Україні / Н. Полянський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://legalaid.ua/zahyst-torhovoji-marky/>.
3. Інтелектуальна власність: теорія і практика інноваційної діяльності: Підручник / За ред. проф. М. В. Вачевського. – К.: ВД Професіонал, 2005. – 448 с.

4. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВА НА КОМЕРЦІЙНЕ (ФІРМОВЕ) НАЙМЕНУВАННЯ

Кузьмінський Олексій Олександрович

*кандидат юридичних наук, викладач Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького*

Задоволення тих чи інших потреб учасників цивільних правовідносин залежить від того, якими суб'єктивними правами вони володіють. Для гарантування суб'єктивних прав, необхідно забезпечити їх ефективний захист як проти дійсних, так і проти можливих порушень. Отже, захист суб'єктивних цивільних прав займає одне з центральних місць у юриспруденції. Наведене стосується й захисту права на комерційне (фірмове) найменування, що вказує на актуальність обраної тематики дослідження.

Охорона прав на комерційне (фірмове) найменування забезпечується нормами Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), іншими правовими актами, що мають різне юридичне значення. Одні норми встановлюють або закріплюють можливість набувати, змінювати, здійснювати права на вказаний засіб індивідуалізації і цим охороняють їх. Інші норми забезпечують умови для здійснення належних уповноваженому суб'єкту прав та встановлюють відповідальність за протиправні дії, що порушують або створюють загрозу порушення прав на комерційне (фірмове) найменування, і в цьому розумінні також дуже важливі для охорони. Тому, можна сказати, що більшість норм цивільного права так чи інакше пов'язані з охороною відносин, щодо комерційного (фірмового) найменування. Але є і спеціальні способи та засоби цивільного права з їх безпосереднім захистом.

До спеціальних способів захисту права на комерційне (фірмове) найменування, як засобу індивідуалізації, законодавець зараховує шість засобів примусового характеру, які включають як способи захисту, так і міри відповідальності (ст. 432 ЦК України) [1]. Суд може постановити

рішення, зокрема, про: застосування негайних заходів щодо запобігання порушення права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів; зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорт чи експорт яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності; вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності та знищення таких товарів; вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням права інтелектуальної власності або вилучення та знищення таких матеріалів та знарядь; застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення; опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення.

Невеликий досвід їх застосування щодо комерційних (фірмових) найменувань свідчить про наявність низки проблем, що знижують ефективність захисту.

Застосування невідкладних заходів щодо попередження порушення права і збереження відповідних доказів – міра захисту, спрямована на оперативне попередження і припинення дій, що порушують або створюють загрозу порушення прав на комерційні (фірмові) найменування, а також збереження відповідних доказів їх вчинення. Оперативна реалізація цього способу захисту є гарантією недопущення та припинення правопорушень, зменшення розміру заподіяної порушенням шкоди, мінімізації витрат потерпілої особи на судовий захист його прав.

Перелік невідкладних заходів у законодавстві про комерційні (фірмові) найменування не передбачено. Тому їх застосування повинно ґрунтуватися на нормах Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) про «запобіжні заходи». До таких ст. 43-2 ГПК України [2] зараховує: витребування доказів; огляд приміщень, в яких відбуваються дії, пов'язані з порушенням прав; накладання арешту на майно, що належить особі, щодо якої застосовано запобіжні заходи. Для повного і надійного запобігання неправомірних дій ці заходи доцільно доповнити в спеціальному законодавстві заходом у вигляді заборони відповідачеві, щодо якого є достатні підстави вважати, що він є порушником, здійснювати певні дії, а саме: застосування

комерційного (фірмового) найменування на товарі, упаковці, вивісці, етикетці тощо, зберігання такого товару з метою пропонування для продажу, пропонування для продажу, продаж, імпорту, експорту; застосування в діловій документації чи в рекламі, в мережі Інтернет, відносно яких (дій) є достатні підстави вважати їх контрафактними.

Призупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорту або експорту яких здійснюється з порушенням права. Порядок застосування цього способу захисту регулюється нормами Митного кодексу України (глава 45 «Особливості переміщення через митний кордон України товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності», ст. 345 «Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності») [3], а також деталізує нормами ряду підзаконних актів [4; 5].

Цей спосіб захисту більшою мірою застосовний для припинення порушень прав на торговельні марки, оскільки їх охорона забезпечується свідомством, що підтверджує обсяг прав володільця. Відносно комерційних (фірмових) найменувань подібний контроль з боку митних органів мало реалізується на практиці, оскільки встановлення наявності чи відсутності неправомірного використання комерційного (фірмового) найменування залежить від безлічі факторів (виду діяльності володільця найменування, можливості введення споживачів в оману тощо).

Вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених в обіг з порушенням прав і знищення таких товарів; вилучення з цивільного обороту матеріалів та знарядь, які використовувалися переважно для виготовлення товарів з порушенням прав – способи захисту, спрямовані на припинення і запобігання подальшого введення в цивільний оборот контрафактних товарів, а також на виключення можливості їх повторного виробництва. Особливості та порядок реалізації вказаного способу захисту в спеціальному законодавстві про засоби індивідуалізації також не деталізовані. У ч. 2 ст. 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [6] позначається можливість власника свідчення вимагати усунення з товару, його упаковки незаконно використовуваного знака або позначення, схожого з ним до ступеня змішання, або знищення виготовлених зображень знака чи схожого позначення.

Застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності – міра відповідальності, яка є альтернативною санкцією по відношенню до відшкодування збитків. Умовою її застосування

є лише факт протиправної поведінки порушника, обґрунтування ж точного розміру майнових втрат не потрібне. Конкретний розмір стягнення у законодавстві про засоби індивідуалізації не передбачено, так само як і сама можливість застосування такої відповідальності. Відсутність деталізації розмірів стягнення на рівні спеціального закону є причиною незастосування судами цієї санкції для захисту прав на засоби індивідуалізації [7]. При цьому посилання правовласників на аналогію закону до уваги не приймаються (мається на увазі аналогія з авторським законодавством, наприклад, відповідно до авторського законодавства розмір компенсації становить від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат (ст. 52 Закону України «Про авторське право та суміжні права») [8].

Опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права та зміст судового рішення про таке порушення – міра захисту, спрямована на відновлення ділової репутації володільця, прав на комерційне (фірмове) найменування.

Відносно комерційних (фірмових) найменувань публікація принесе найбільший ефект, якщо з нею зможе ознайомитися максимально широке коло споживачів, оскільки саме від їх сприйняття багато в чому залежить, по-перше, ділова репутація володільців цих позначень, по-друге, встановлення факту порушення (так ст. 489 ЦК України не допускає використання однакових комерційних, фірмових найменувань, якщо це вводить в оману споживачів щодо діяльності та продукції їх власників). Якщо ж опублікування інформації про порушення прав на комерційне (фірмове) найменування виробляти в спеціалізованому виданні Державної служби інтелектуальної власності («Промислова власність»), така публікація навряд чи досягне необхідного результату оповіщення споживачів.

Таким чином, проведені дослідження нормативно-правової бази про способи захисту прав на комерційні (фірмові) найменування, а також правозастосовчої практики у цій сфері дозволяє зробити ряд висновків. Стан законодавства, що регулює реалізацію способів захисту вказаного виду прав, відбиває високий рівень захисту, який забезпечується закріпленням системи загальних для всіх прав суб'єктів господарювання способів захисту та спеціальних способів для захисту прав інтелектуальної власності. У той же час, практика застосування цього законодавства свідчить про наявність низки проблем, складностей, пов'язаних із загальними формулюваннями правових норм, недостатньою деталізацією в них змісту способів захисту та порядку їх застосування. Виходячи з цього, основними напрямками

удосконалення законодавства в цій сфері виступають деталізація і конкретизація змісту і правил застосування способів захисту щодо прав на комерційні (фірмові) найменування. Саме такий підхід, що поєднує встановлення загальних рамок способів захисту для всіх прав інтелектуальної власності та деталізацію порядку їх застосування для прав на комерційні, фірмові найменування дозволить забезпечити їх максимально ефективний захист.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України : закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №№ 40-44. – Ст. 356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. – Редакція від 28.03.2014.
2. Господарський процесуальний кодекс України : від 06.11.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>. – Редакція від 28.03.2014.
3. Митний кодекс України : від 13.03.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. – Редакція від 04.07.2013р.
4. Про затвердження переліку підстав для припинення митного оформлення товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, за ініціативою митного органу : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 432 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/432-2012-%D0%BF>.
5. Про затвердження Порядку надання застави або еквівалентної гарантії з відшкодування витрат, пов'язаних з діями митних органів України щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності, та Форми довідки про включення об'єкта права інтелектуальної власності до митного реєстру : наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2011 р. № 1762 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0361-12>. – Редакція від 28.12.2011.
6. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : закон України від 15.12.1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>. – Редакція від 5.12.2012.
7. Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності : лист Вищого господарського суду України від 14.12.2007 р. № 01-8/974.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine.uapravo.net/data2008/base14/ukr14383.htm>.

8. Про авторське право і суміжні права : закон України від 11.07.2001р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>. – Редакція від 05.12.1012.

ОХОРОНА ТА ЗАХИСТ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ В УКРАЇНІ

Неменьша Ольга Юрївна,

*магістрантка Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького*

Сьогодні важко уявити своє життя без музики, яка є одним із поширених видів мистецтва і її широко використовують у повсякденному житті. Музичні твори вже давно перестали бути просто задоволенням, яке отримує автор від процесу їх написання та демонстрації широкому загалу. Сьогодні музична індустрія – це бізнес, де кожен прагне отримати винагороду, за свою творчу працю. Кожне звучання музики – це прибуток її автору, виконавцю, продюсеру. З огляду на це, важливо знати, що будь-який музичний твір є об'єктом авторського права. У часи використання цифрових технологій, коли можливо швидко, легко і незаконно скопіювати будь-що важливе, значення слід приділяти охороні твору.

Насамперед, потрібно зазначити, що Цивільний Кодекс України, а також Закон України «Про авторське право та суміжні права» не містять визначення музичного твору. Однак, музичним вважається твір, в якому художні образи передаються за допомогою звуків. Закон України «Про авторське право та суміжні права» згідно ч. 1 ст. 8, до об'єктів авторського права належать різні види музичних творів з текстом або без нього (інструментальні – симфонії, сонати, квартети і вокальні – пісні, романси, тощо), а також музично-драматичні – опери, оперети, балет [4].

Музичні твори можуть бути використанні як самостійно в різноманітних сферах – на телебаченні, радіо, під час проведення масових заходів, так і бути важливою складовою інших творі, насамперед, аудіовізуальних.

Для охорони музичного твору, як об'єкту авторського права, ставляться аналогічні іншим об'єктам вимоги. Твір має бути виражений

в об'єктивній формі і мати творчий характер. Авторським правом охороняються музичні твори незалежно від складності теми і композиції, призначені для виконання на музичних інструментах і (або) за допомогою голосу, музичні твори з текстом (поезія, лібрето тощо) або музичні твори без тексту. Музичний твір може бути виражено у формі нотного запису, звукозапису, публічного виконання, публічного сповіщення [2, 60].

Авторські права, у тому числі і на музичний твір поділяються на особисті немайнові та майнові. Майнові права можуть переходити до будь-яких інших суб'єктів авторського права у силу закону чи договору, а також можуть успадковуватися. Особисті немайнові права авторів творів є невідчужуваними. Ці права належать автору незалежно від його майнових прав і зберігаються за ним навіть у випадку уступки майнових прав на використання твору.

Суб'єктами авторських прав на музичні твори можуть бути: композитор (як автор музичного твору), переробник, аранжувальник (авторські права на переробку). Слід зазначити, що окрім авторських прав на твори, можуть виникати і суміжні права: у музикантів та співаків – під час виконання творів, у виробника фонограми після першого запис звуків, виконання або інших звуків або відображень цих звуків.

У ст. 441 Цивільного кодексу України зазначенні способи використання творів, зокрема музичних:

- 1) опублікування (випуск твору у світ);
- 2) відтворення будь-яким способом та у будь-якій формі;
- 3) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни;
- 5) включення складовою частиною до збірників;
- 6) публічне виконання;
- 7) продаж;
- 8) імпорт його примірників, примірників його перекладів, переробок тощо.

До основних порушень щодо використання музичних творів можна віднести

- плагіат;
- самовільне відтворення та опублікування чужого твору в його цілому або окремих його частин;

- покупку видання або більш-менш значної його частини, зберігання для збуту або продажу предметів, завідомо виготовлених в порушення авторського права.

Одним з найпоширеніших порушень прав автора на музичний твір є піратство – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних (виготовлених без згоди правовласника) примірників творів.

За незаконне використання музичних творів законодавством України передбачено адміністративну (ст. 51 ч.2 Кодексу України про адміністративні правопорушення) чи кримінальну (ст. 176 Кримінального кодексу України) відповідальність .

Таким чином, охорона та захист музичних творів пріоритетними з боку держави. Найбільш поширеною формою порушення авторських прав на музичні твори є піратство, боротьба з яким є глобальною проблемою і з розвитком сучасних інформаційних технологій робить вразливою сферу охорони музичних творів. Виходячи з цього сьогодні питання що до охорони та захисту авторських та суміжних прав авторів музики та правове регулювання постає гостро не тільки в Україні, а й у світі.

Список використаних джерел:

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів (Паризький акт від 24 липня 1971р., змінений 2 жовтня 1979 р.) [Електронний ресурс]. “ Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Бондаренко С. В. Авторське право і суміжні права /С. В. Бондаренко. – К.: Ін-т інтел. власн. і права, 2008 – 258 с.
3. Закон України «Про авторське право і суміжні права»; Закон від 23.12.1993 № 3792-ХІІ. // [Електронний ресурс]. “ Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
4. Козакова С. В. Музичні твори як об’єкти авторського права / С.В. Козакова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу <http://www.kpi.kharkov.ua/archive/MicroCAD/2012/S25>.
5. Цивільний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. [Електронний ресурс]. “ Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

ШЛЯХИ САМОЗАХИСТУ ФОТОГРАФІЙ ЯК ОБ'ЄКТА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Подкоритов Олександр Володимирович

*здобувач науково-дослідний інститут інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України*

Бурхливий розвиток мережі Інтернет дав новий якісний поштовх до розвитку реклами, системи продажів, просування товарів та послуг тощо. Проте, поряд з перевагами, мережа Інтернет породжує і свої виклики, накладаючи відбиток на процес та механізми захисту об'єктів права інтелектуальної власності. 90 % графічних матеріалів в мережі Інтернет представлені фотографіями та електронними зображеннями [1]. Можемо впевнено стверджувати, що для пересічного користувача, зображення є основним об'єктом пошуку та аналізу в мережі. Проте поряд з побутовим використанням електронних фотографій та зображень, наприклад, для обміну між користувачами, існують користувачі, для яких завантажені ними зображення є товаром і який вони не погоджуються надавати у вільний доступ. До таких груп здебільшого належать фотографи та дизайнери, які користуються мережею Інтернет як безкоштовним джерелом реклами своєї продукції та послуг.

Для таких користувачів нагальною постає проблема захисту результатів своєї праці. Технологічно доступ до будь-яких розміщених у мережі даних здійснюється наступним шляхом: браузер завантажує текст, графічні зображення та відеофайли з відповідного веб-серверу, потім браузер зберігає завантажені матеріали на локальному диску вашого комп'ютера та відображає веб-сторінку [2]. Тобто перегляд будь-якого графічного матеріалу передбачає його завантаження, що вимагає надання автором та розпорядником зображень дозволу на завантаження своїх здобутків, без будь-яких обмежень. За таких умов, стає дійсно важко контролювати несанкціоноване розповсюдження та використання фотографій та зображень в мережі Інтернет. Слід зауважити, що більшість випадків незаконного розповсюдження та використання графічного контенту припадає на звичайних пересічних користувачів, які можуть навіть і не здогадуватись про те, що вчиняють порушення прав власника зображення, на їхню думку вони лише діляться вподобаними матеріалами зі знайомими та друзями і нічого протизаконного не вчиняють. Проте, цю думку не поділяють власники зображень та розпорядники – для них вказані дії несуть реальні збитки,

дискредитують їх як автора через надмірну поширеність зображення тощо.

Єдиним напрямом, який на сьогодні показав себе ефективним у боротьбі проти незаконного розповсюдження контенту у мережі Інтернет є створення перешкод для збереження на локальні диски зображень. Існує три способи захисту фотографій розміщених в мережі від несанкціонованого копіювання:

- Нанесення водяного знаку на зображення;
- відслідковування руху зображень через он-лайн сервіси;
- унеможливлення збереження зображення через стандартні інструменти браузерів.

Нанесення на фотографію водяного знаку є простим та ефективним у застосуванні способом захисту. Як правило, водяний знак містить коротку інформацію про авторські права, такі помітки важко непомітно видалити. В якості водяного знаку можна використовувати логотип, адресу сайту або ім'я автора. Для розвинутих країн світу це достатні способи гарантованого захисту авторського права – навмисне знищення водяного знаку у Сполучених Штатах Америки карається штрафом від 2 500 до 25 000 доларів США за кожен фотографію [3].

На ринку представлено чимало програм, які автоматизують процес нанесення водяних знаків, тож навіть для пересічної особи використання такого способу захисту зображень є легким та доступним, а ступінь захисту яким вони забезпечують – відносно високим.

Іншим дієвим способом захисту своїх порушених авторських прав є відслідковування руху зображень в мережі Інтернет. Це принципово інший спосіб – замість боротьби з копіюванням зображень автор відслідковує наявність та рух його зображень в мережі, а у випадку виявлення несанкціонованого використання пропонує власнику сайту або ж видалити зображення або ж оплатити його використання. Реалізується цей спосіб наступним чином: за допомогою онлайн-сервісу від компанії Google проводиться відбір пошуковою машиною схожих зображень, користувач з поміж результатів відшукує своє зображення. Проте такий спосіб вимагає чималих витрат часу, тому підходить лише при невеликій кількості зображень для відслідковування. У випадку якщо необхідно відслідкувати велику кількість зображень доцільно використовувати спеціальні сервіси на кшталт PixID або Digimarc [4], які автоматизують процес пошуку, а також допоможуть відфільтрувати отримані результати.

Останній спосіб захисту – заборона збереження зображення стандартним інструментам браузера. Це комплексний метод захисту і не потребує постійної допомоги, як попередні два, але застосовується він комплексно для всього сайту. Суть захисту полягає у тому, що спеціальна програма-плагін відключає можливість збереження зображення через контекстне меню або ж створює додаткове прозоре зображення над усією веб-сторінкою так, що результатом збереження є пусте зображення. Таких спосіб захисту буде у нагоді при наявності власного сайту, як єдиного джерела авторських зображень [5].

Підсумовуючи хочемо зазначити, що захистити фотографії від незаконного використання складно, але це необхідно робити, оскільки тільки таким чином можна не допустити порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності, уникнути матеріальної та моральної шкоди.

Список використаних джерел

1. <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/manual2014.aspx>
2. https://www.mnot.net/cache_docs/
3. <http://www.photoattorney.com/2007/07/watermarks-can-be-music-to-your-ears.html>
4. <http://www.digimarc.com/products/guardian/watermarking>
5. <https://wordpress.org/plugins/>
6. <http://improvephotography.com/11517/legal-issues/>

КІБЕРСКВОТИНГ ЯК ОСНОВНИЙ ВИД ПРАВОПОРУШЕНЬ В ДОМЕННИХ СПОРАХ

Попова Наталія Олександрівна,

*кандидат історичних наук, доцент Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького*

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що доменне ім'я виступає засобом індивідуалізації суб'єктів підприємницької діяльності у віртуальній мережі Інтернет, і це, сприяє активному їх використанню у всіх сферах господарської діяльності. Відповідно, із поширенням використання доменних імен все частіше виникають доменні спори. Так за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі ВОІВ) центр Арбітражу та медіації ВОІВ розглянув більше 30 тис. доменних спорів [1].

В основі будь-якого доменного спору лежить певне правопорушення, яке іменується терміном – «кіберсквотинг» (англ. cybersquatting). Якщо розглянути етимологію цього слова, то частка «сквотинг» (англ. squatting), буквально означає «іти й жити у порожній будівлі без дозволу її власника» [2].

Учасники Інтернет-відносин термін «кіберсквотинг» найчастіше трактують, як протизаконну бізнес-діяльність, що полягає у реєстрації, використанні та пропонуванні до продажу доменного імені з несумлінним наміром отримати прибуток від паразитування на гудвілі або торговельній марці, яка належить іншій особі. Спонукальними мотивами до діяльності у ролі кіберсквотерів є невелика потреба у початкових капіталовкладеннях та значні прибутки після продажу доменів [2].

До кола позначень, які недобросовісно використовуються кіберсквотерами шляхом реєстрації доменних імен, належать, зокрема: знаки для товарів і послуг; фірмові найменування; міжнародні непатентовані назви фармацевтичних препаратів; повні та скорочені назви міжнародних міжурядових організацій; особисті імена; географічні зазначення.

Найпоширенішими видами сучасного кіберсквотингу є:

Тайпосквотинг – реєстрація доменних імен, близьких за написанням з адресами популярних сайтів. Найчастіше такі «домени-підробки» відрізняються від оригіналів одним-двома буквами в розрахунку на те, що користувачі часто помиляються при наборі імен.

Реєстрація доменного імені з однією зміненою літерою може дати сайту одразу кілька тисяч відвідувачів, тому таке доменне ім'я можна вигідно продати або заробляти на рекламі. Для прикладу, південноамериканський підприємець **Кріс Чен** викупив три доменних імені, написаних з помилкою **Downlaod.com**, **Donwload.com** і **Dawnload.com** за **80 тис. дол.** Оригінальний сайт – першоджерело **Download.com** є найбільшим в Інтернеті архівом програмного забезпечення. За розрахунками інвестора, інформаційні ресурси, розміщені під цими доменами, буде відвідувати близько **200000** унікальних відвідувачів в місяць [3].

Галузевий кіберсквотинг передбачає реєстрацію співзвучних доменних імен або тих, що точно позначають ту чи іншу галузь економіки. Наприклад, металургія, хімічна промисловість, автопром і т. д. Назви доменів відповідають цим галузям: **gaz.ru**, **metall.ru**, **avto** і **avtoprom.ru** і т. д. Також галузевий кіберсквотинг може відповідати назві

товарів або послуг, наданням яких займається фірма на ринку. Скажімо, якщо вона продає дитячі іграшки, то її домен може виглядати як toys.ru, toy.ru, igrushka.ru і т.д.

Зазначений напрямок кіберсквотингу є одним із найприбутковіших, оскільки володіння доменом, що точно відповідає конкретній галузі або назві товару це вже є перевагою для будь-якої компанії, зайнятій у цій сфері. Тому «галузеві» домени завжди користувалися попитом як у різних підприємств, так і у кіберсквотерів [3].

Брендовий кіберсквотинг – характеризується захопленням співзвучних доменних імен або таких, що мають точну назву торгових марок. Наприклад, можна зареєструвати домен (за умови, що він вільний) sony.ru, mts.ru, persi.ru та ін, щоб згодом продати їх цим же компаніям.

Захисний кіберсквотинг – коли легальний власник популярного сайта (товарного знаку) реєструє всі доменні імена, близькі, співзвучні, схожі за змістом з його власним доменним ім'ям. Ця процедура використовується для того, щоб не стати жертвою кіберсквотерів. Наприклад, власник популярного сайта «www.firma.ru», мабуть, захоче також зареєструвати домени «firma-msk.ru», «firma-spb.ru» і «firma.org», щоб перенаправляти з них відвідувачів на свій основний сайт, а також «antifirma.ru», щоб не використовувати його.

Географічний кіберсквотинг – реєстрація доменних імен у вигляді географічних назв. Вигідність володіння таким доменом очевидна. Адже практично у кожного міста є свій сайт, який об'єднує всіх користувачів, що належать до конкретного географічному об'єкту. Ключовий домен в цій сфері заздалегідь приречений на успіх, оскільки відразу ж має готову аудиторію [4].

Іменний кіберсквотинг – реєстрація доменів, що збігаються з прізвищами знаменитих людей. Ми вивели його в окремий вид, хоча він часто перетинається з брендовим кіберсквотингом, у випадку, якщо прізвище співзвучне із зареєстрованим брендом. Наприклад, є ім'я Том Круз (Tom Cruise) і є бренд «Tom Cruise».

У цілому для України сфера кіберсквотингу є новою і малорегульованою з позиції законодавчої та судової практики. Основними доменними зонами в Україні є *com.ua* та *ua*. З кіберсквотингом в доменній зоні UA і проблемами вирішення доменних спорів українськими судами зіткнулись такі міжнародні та добре відомі компанії як Google Inc., eBay inc., Tiffany & Co. та інші.

Наразі в Україні спори, пов'язані із порушенням прав інтелектуальної власності на торговельну марку в доменних іменах, розглядаються судами України відповідно до їхньої юрисдикції. Судова практика свідчить про те, що подібні судові процеси є дуже затратними як з боку часу, так і коштів. Тож для уникнення судового розгляду спору в Україні власники прав на торговельні марки намагаються врегулювати питання позасудовим шляхом, застосовуючи надсилання попереджувальних листів власникам, реєстраторам доменних імен [4].

Беручи до уваги складність та значні капіталовкладення у боротьбу з кіберсквотерством судовим шляхом у всьому світі, корпорація ICANN на основі рекомендацій BOIB прийняла Єдину політику розгляду спорів стосовно доменних імен (The Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy (далі UDRP) та Правила до Єдиної політики. UDRP встановлює правила розгляду доменних спорів стосовно доменних імен верхнього рівня. Однак доменна зона .UA не приєднана до UDRP, що унеможлиблює застосування цієї альтернативної процедури у спорах, пов'язаних із неправомірним використанням торговельних марок у доменних іменах в зоні UA.

Отже, беручи до уваги викладене, можемо зробити висновок про те, що для кіберсквотингу характерні такі ознаки: по-перше, це діяльність особи у мережі Інтернет, спрямована на реєстрацію певного позначення, як правило, доменного імені; по-друге, дії особи з реєстрації такого імені є неправомірними, тобто здійснюються за відсутності будь-яких прав на доменне ім'я; по-третє, такі дії є умисними, недобросовісними та спрямованими на отримання прибутку від можливого перепродажу неправомірно зареєстрованого доменного імені.

Список використаних джерел:

1. Споры в области имен [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.wipo.int/amc/ru/domains/>.
2. Кіберсквотинг // Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://uk.wikipedia.org/wik>.
3. Кіберсквотинг: його види, комерційна ефективність, актуальність сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrarticles.pp.ua/biznes-i-ffinansy/>
4. Багрій А. Проблема: Адресна шкода [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://jurist.ua/?article/84>.

РАЗОВЕ ГРОШОВЕ СТЯГНЕННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Постригань Тетяна Леонідівна,

*кандидат юридичних наук, доцент Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького*

У сучасних умовах розвитку права інтелектуальної власності актуальним є питання визначення ефективності та повноти нормативного регулювання такого цивільно-правового способу захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності як грошове стягнення. Окремі аспекти вказаного питання перебували у полі зору українських вчених.

Так С. Косенко зазначає, що захист прав на об'єкти інтелектуальної власності є надзвичайно важливою проблемою. Не викликає сумнівів той факт, що права, які надаються на ці об'єкти, нічого не варті, якщо відсутній їх ефективний захист в адміністративному та судовому порядку [1].

Будь який нормативно-правовий акт у сфері інтелектуальної власності містить положення, направлені на захист прав, що набуваються відповідно до цього акту. Власники прав повинні мати можливість здійснювати дії проти осіб, які порушують їх права, з тим, щоб запобігти подальшому порушенню і компенсувати ті збитки, які були нанесені внаслідок вказаного порушення, та спрямувати на користь власника прав прибутки, одержані порушником прав. Виходячи з цього, система охорони прав інтелектуальної власності повинна містити у своєму складі ефективно діючий блок захисту прав, що має відповідну нормативно-правову базу. Без належного забезпечення як захисту прав, так і запобігання можливості набуття аналогічних прав іншими особами, система охорони інтелектуальної власності не має цінності [1].

Як стверджує О. Підпригора, не зважаючи на окремі недоліки системи охорони прав на інтелектуальну власність, що склалася в Україні, зазначена система відповідає міжнародним стандартам і може забезпечити належну охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності. Але такої оцінки не можна дати системі захисту прав інтелектуальної власності. Більше того, є всі підстави стверджувати, що захист прав інтелектуальної власності не відповідає сучасним вимогам. Він не забезпечує надійного і ефективного захисту

інтелектуальної власності. Як уже зазначалося, цільної системи захисту права інтелектуальної власності в Україні ще немає. Є лише розрізнені, часто неузгоджені між собою правові норми, які містять чинні закони України про інтелектуальну власність [2].

Цивільно-правові способи захисту прав є передбаченими законом матеріально-правовими заходами примусового характеру, за допомогою яких здійснюється визнання або відновлення порушених прав та інтересів авторів об'єктів промислової власності або власників прав на них, припинення порушень, а також майновий вплив на порушників [3, 386].

Способи захисту прав на об'єкти прав інтелектуальної власності вказані у статтях 16 і 432 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

Згідно ст. 16 ЦК України, кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу. Суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом.

Отже, якщо між сторонами відсутній договір, порушене або не визнане право підлягає захисту в судовому порядку лише у спосіб, встановлений законом.

Відповідно до ст. 432 ЦК України кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності відповідно до ст. 16 цього Кодексу. Суд у випадках та в порядку, встановлених законом, може постановити рішення, зокрема, про застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням вини особи та інших обставин, що мають істотне значення.

На підставі викладеного можна стверджувати, що саме закони, які регулюють окремі об'єкти права інтелектуальної власності, повинні містити положення випадків, порядку застосування судом разового грошового стягнення та розміру грошового стягнення.

Погоджуємось з О. Підпригорою, що найбільш досконалою, хоча далеко не бездоганною, є система захисту авторського права і суміжних прав. Вона викладена в Законі України «Про авторське право і суміжні права». Ця система далека від зразкової, але вона краща від системи захисту права промислової власності. Її характерними рисами є відшкодування заподіяної шкоди, в тому числі втраченої вигоди. Вона

також передбачає обов'язок порушника відшкодувати витрати на адвоката, чого раніше чинне законодавство не регламентувало, а також відшкодування моральної шкоди, що раніше не було властиве нашому законодавству [2].

Законодавство про авторське право містить положення, за яким автору чи іншій особі, якій належать авторські права, в плані відшкодування заподіяних збитків надається право вибору – вимагати від порушника відшкодування заподіяної шкоди, повернення позивачеві одержаних від неправомірного використання твору доходів, грошової компенсації замість відшкодування збитків чи стягнення доходу.

Стаття 35 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» містить лише вказівку на такий спосіб захисту прав на об'єкти промислової власності як компенсацію, проте зазначений Закон не встановлює випадків порядку застосування судом компенсації та розміру компенсації. Аналогічна ситуація у ст. 27 Законі «Про охорону прав на промислові зразки». Стосовно такого об'єкту інтелектуальної власності як раціоналізаторська пропозиція взагалі відсутній закон.

Виходячи з викладеного, можна зробити висновок в законах, що регулюють об'єкти права інтелектуальної власності, необхідно встановити норми, які будуть визначати такий спосіб захисту як грошове стягнення у відповідності зі ст. 432 ЦК України, випадки, порядок застосування судом разового грошового стягнення та розмір грошового стягнення.

Список використаних джерел

1. Косенко С. Судовий порядок захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. // Юридичний журнал Юстиніан, 4/2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2220>.
2. Підопригора О. А. Право інтелектуальної власності / О. А. Підопригора [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/avtorskoe-pravo/243-pravo-intelektualnoyi-vlasnosti-pidoprigora-oa/6519-zahist-prava-intelektualnoyi-vlasnosti.html>.
3. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. П68 закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.

МІЖНАРОДНІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Якшин Сергій Олександрович,

юрист, Товариство з обмеженою відповідальністю «ЛНЗ»

З кожним роком зростає необхідність ефективного міжнародного захисту прав інтелектуальної власності. Актуальність питання захисту прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні пов'язана із стрімким розвитком міжнародних економічних відносин, при якому об'єкт права інтелектуальної власності створений в одній країні використовується (реалізується) в інших країнах.

Порушення прав інтелектуальної власності завдає їх власникам значних збитків, розмір яких пропорційний розміру прибутків від реалізації цих прав.

Країни, в яких система захисту прав інтелектуальної власності не відповідає міжнародним стандартам, є менш привабливими для іноземних інвестицій та міжнародних економічних відносин.

Саме тому більшість країн вживають заходи направлені на забезпечення захисту прав інтелектуальної власності як на власній території для іноземних правовласників, так і на територіях інших країн для правовласників – резидентів (громадян) цієї країни.

Зокрема, у процесі співробітництва між державами у сфері захисту прав інтелектуальної власності укладаються багатосторонні та двосторонні міжнародні угоди, що є одним із джерел права інтелектуальної власності.

Міжнародні договори можуть містити умови про співробітництво у діяльності з виявлення та усунення порушень інтелектуальних прав громадян країн-учасниць, про взаємне визнання охоронних документів, про взаємодію організацій, що управляють майновими правами на колективній основі, про співробітництво у сфері оформлення інтелектуальних прав іноземців в уповноважених органах держави [1, 11].

Адміністративні функції міжнародних договорів і угод виконує Всесвітня організація інтелектуальної власності (далі – ВОІВ), що була створена 14 липня 1967 році на Дипломатичній конференції у Стокгольмі, підписанням Конвенції про заснування ВОІВ. Україна є членом ВОІВ з 26 квітня 1970 року.

ВОІВ є найстаршою міжнародною організацією у сфері охорони інтелектуальної власності. Фактично вона утворилася ще у 1893 р. на дипломатичній конференції, коли два бюро, які виконували

адміністративні функції Паризької (з охорони промислової власності) та Бернської (про охорону літературних і художніх творів) конвенцій, об'єдналися в одну установу під назвою БІРПІ (Об'єднане Міжнародне бюро з охорони інтелектуальної власності) [2, 64].

Діяльність ВОІВ у галузі співпраці з адміністративних питань інтелектуальної власності зосереджена на:

- керівництві роботою патентних фондів;
- оновленні міжнародних класифікаційних систем;
- зборі статистики та написанні регіональних оглядів з станом норм у сфері інтелектуальної власності [3, 15].

Основою міжнародної системи охорони інтелектуальної власності є 26 договорів, до 19 з яких приєдналася Україна [1, 12].

Крім того, Україна є стороною цілого ряду міждержавних (двосторонніх та в рамках СНД) угод про співробітництво у сфері охорони, використання і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності [4, 31].

Охорона авторських прав за кордоном здійснюється відповідно до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (1886 р.), до якої приєдналася Україна.

Міжнародно-правова охорона суміжних прав здійснюється на підставі Римської конвенції 1961 року.

За цією Конвенцією охороняються права виконавців (проти дія фіксації та прямої передачі в ефір чи доведенню до загального відома їх виконань без згоди виконавця), права виробників фонограм (дозволяти чи забороняти відтворення фонограм, а також ввезення та розповсюдження примірників без їхнього дозволу), права організацій мовлення (дозволяти чи забороняти ретрансляцію, фіксацію і відтворення їхніх програм).

Що стосується захисту прав інтелектуальної власності на продукцію (товари, послуги), що реалізуються в інших країнах, то такий захист здійснюється в залежності від виду продукту шляхом реєстрації торгової марки або патентування або одночасно обома наведеними способами.

Найбільш доступним способом міжнародної охорони торгової марки є міжнародна реєстрація за Мадридською угодою від 14.04.1891р. або за протоколом від 28.06.1989 р. до неї, яка дає змогу шляхом подання однієї заявки однією мовою, сплати міжнародного мита в одній валюті отримати охорону в декількох країнах.

Головним недоліком такої реєстрації є те, що не всі країни є учасниками Мадридської угоди або Протоколу (наприклад, Об'єднані Арабські Емірати, Канада, Тайвань, Аргентина, Бразилія тощо). Згідно

Статусу Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків та Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 15.07.2002 р. їх учасниками на указану дату є лише 70 країн. Україна є учасником Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків з 15.12.1991 р., а до Протоколу приєдналась на підставі Закону України від 01.06.2000 р. № 1763-III, з наступними заявами.

Для України строк для повідомлення про відмову в охороні буде становити 18 місяців, а у випадку, коли відмова в охороні може бути результатом заперечення проти надання охорони, то про таку відмову може бути повідомлено після закінчення 18-місячного строку;

Україна бажає одержувати замість частини річних відррахувань, утворених від додаткових і доданих зборів, індивідуальний збір, розмір якого становить: за міжнародну реєстрацію знака для товарів і послуг – 500 доларів США; за кожний клас Міжнародної класифікації товарів і послуг для реєстрації знаків понад три, до якого належать товари або послуги, для яких застосовується знак, – 100 доларів США; за продовження міжнародної реєстрації знака для товарів і послуг на кожні 10 років – 500 доларів США.

Такі заяви щодо окремих умов участі в Мадридській угоді та Протоколі до неї зробили більшість держав, тому особі, яка має на меті здійснювати охорону свої прав за Мадридською угодою та Протоколом до неї шляхом міжнародної реєстрації товарного знаку, слід ознайомитись із особливостями участі в угоді своєї країни.

Не менш важливим способом захисту інтелектуального права є і патентування.

Залежно від того, що підлягає захисту, зовнішній вигляд чи технічне рішення, яке полягає в основі продукту, обирається відповідний патент, так зовнішній вигляд продукту можна захистити патентом на промисловий зразок, а технічне рішення – патентом на винахід або корисну модель. Слід мати на увазі, що не у всіх країнах є поняття корисної моделі, зокрема в США можна отримати патент лише на винахід і промисловий зразок.

Патентування промислового зразка в інших країнах, може здійснюватись або шляхом подання національних заявок в окремі країни, де планується використання продукту і необхідний його захист, або шляхом подачі однієї міжнародної заявки згідно Гаазької угоди про депонування (міжнародну реєстрацію) промислових зразків від 28.11.1960 р. та Женевського акту від 02.07.1999 р. до неї. Україна приєдналась до Гаазької угоди на підставі Закону України від 17.01.2002 р. № 2992-III.

Головним недоліком при здійсненні такого способу захисту є те, що не всі країни є учасницями наведених угод, в такому випадку, заходи захисту прав інтелектуальної власності здійснюються в кожній окремій країні.

Захист промислових зразків, в ЄС може здійснюватись шляхом подання однієї заявки, сплати збору в єдиній валюті, на території всіх країн ЄС.

Захист об'єкта інтелектуальної власності варто починати зі встановлення факту, чи сам об'єкт не порушує чийось прав на території його потенційного використання. Для цього слід здійснити пошук на тотожність та схожість торгових марок, патентні дослідження в сфері винаходів та корисних зразків. Слід визначити держави, в яких планується використання продукту та встановити, чи передбачені в них корисні моделі, а у випадку якщо корисні моделі передбачені, то які об'єкти можуть бути зареєстровані в якості корисних моделей. Інструменти захисту права слід обирати відповідно до національного законодавства відповідної країни та міжнародних актів, учасником яких вона є.

Список використаних джерел

1. Право інтелектуальної власності України: Конспект лекцій / В. М. Крижна, Н. Є. Яркіна; за ред. В. І. Борисової. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – 112 с.
2. Минков А. М. Международная охрана интеллектуальной собственности / А. М. Минков. – СПб.: Питер. – 2001. – 720 с.
3. Мойнов С. Г., Рослов В. Н. Всемирная организация интеллектуальной собственности (ВОИС): Учебное пособие / С. Г. Мойнов, В. Н. Рослов. – М.: Всесоюзная Академия внешней торговли. – 1988. – 32 с.
4. Турлин А. И. Международно-правовая охрана смежных прав // Журнал международного частного права. – 1993. – № 1. – С. 27-34.
5. Закон України Про приєднання України до Протоколу до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 1 червня 2000 року № 1763-III // Відомості Верховної Ради України від 01.09.2000. – 2000 р. – № 35. – стаття 285.
6. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14 квітня 1891 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_134.
7. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, прийнятий в Мадриді 28 червня 1989 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_583.

ББК 67.404.3
УДК 347.211

Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. – Черкаси: Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, 2015. – 145 с.

Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності

*Збірник наукових праць за матеріалами
Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
(7-8 квітня 2015 р.)*

Відповідальні за випуск: к.і.н., доц. *Іващенко В.А.*, к.і.н., доц. *Попова Н.О.*
Технічне редагування: к.і.н., доц. *Тараненко О.М.*, ст. викл. *Василенко В.І.*
Відповідальний редактор: д.і.н., проф. *С.В. Корношенко*
Відповідальний секретар: к.і.н., доц. *Іващенко В.А.*
Комп'ютерне складання: *Берестовий А.І.*

Підписано до друку 27.04.2015. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 7,87. Наклад 50 прим.

Видавець і виготовник – видавничий відділ Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Адреса: бул. Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, 18031. Тел. (0472) 37-13-16, факс (0472) 35-44-63, e-mail: vydav@edu.edu.ua, <http://www.cdu.edu.ua>
Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи ДК № 3427 від 17.03.2009 р.